

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta ekonomická

Ekonomická a regionální geografie

Bakalářská práce

**Zkoumání nacionalistických prvků
v regionální identitě Chodska**

**Exploring nationalist elements in the
regional identity of Chodsko**

Helgetová Kristýna

Plzeň 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna HELGETOVÁ**
Osobní číslo: **K16B0028P**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Ekonomická a regionální geografie**
Název tématu: **Zkoumání nacionalistických prvků v regionální identitě Chodska**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovte cíle práce, výzkumných otázek a hypotéz.
2. Proveďte rozbor teoretické a metodické literatury.
3. Stanovte metodický rámec výzkumu a konstrukce dotazníků.
4. Získejte primární data pomocí dotazníkového šetření a sekundární data z databází.
5. Zpracujte získaná data a jejich vizualizaci.
6. Zpracujte výsledky analytickými a syntetickými metodami.
7. Diskutujte nad výsledky práce ve vztahu k hypotézám a teoretickým východiskům.
8. Zhodnoťte a shrňte výsledky práce, navrhněte implikace pro další výzkum.

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: 40 - 60 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- GELLNER, Ernest. Nacionalismus. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-735-03-3.
- CHROMÝ Pavel. Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. Geografie na cestách poznání. Praha: Univerzita Karlova, PřF, KSGRR, 2003, 163-178 s.
- HROCH Miroslav. Pohledy na národ a nacionalismus. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2004. ISBN 80-86429-20-2.
- SEMIAN Michal, CHROMÝ Pavel, KUČERA Zdeněk. Regionální vědomí a regionální identita v Česku, případová studie Českého ráje. Geografie, 2014, ročník 119, číslo 3, 259-277 s.
- MacLEOD Gordon. New Regionalism Reconsidered: Globalization and the Remaking of Political Economic Space. International Journal of Urban and Regional Research, 2001, ročník 25, číslo 4, 804-829 s.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Martin Lepič
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 23. října 2018

Termín odevzdání bakalářské práce: 23. dubna 2019

Doc. Ing. Michaela Krechovská, Ph.D.
děkanka

Doc. PaedDr. Alena Matušková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 23. října 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Zkoumání nacionalistických prvků v regionální identitě Chodska“

Vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v přiložené bibliografii.

V Plzni dne ...

.....

Podpis autorky

Poděkování

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce Mgr Martinu Lepičovi, za rady a připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat řediteli Chodského muzea v Domažlicích Josefovi Nejdlovi, Zdeňkovi Procházkovi z Nakladatelství Českého lesa, řediteli základní školy Milavče Vlastimilovi Weinerovi, zaměstnancům základní školy Kout na Šumavě, starostovi obce Kout na Šumavě, starostce obce Pocinovice, městské knihovně Kdyně, obci Postřekov, obci Chodov, městu Poběžovice a dalším, kteří se podíleli na dotazníkovém šetření.

Obsah

Úvod.....	9
1 Data a metodika.....	11
2 Nacionalismus a regionalismus.....	15
2.1 Teoretická pojetí nacionalismu.....	15
2.2 Národ a národní identita.....	18
2.3 Regionalismus a regionální identita.....	21
3 Vymezení Chodska.....	25
3.1 Jádrová oblast.....	29
3.2 Periferní oblast.....	35
4 Chodsko.....	42
4.1 Stručná historie Chodů u Domažlic.....	42
4.2 Region Chodsko a jeho historie.....	46
4.3 Identita regionu Chodsko po roce 1989 a do současnosti.....	52
5 Analýza dotazníkového šetření.....	58
5.1 Souhrnné výsledky.....	58
Závěr.....	75
Seznam použité literatury a jiných zdrojů.....	78
Seznam tabulek a grafů.....	83
Seznam obrázků.....	85
Seznam použitých zkratk.....	86
Seznam příloh.....	87

Přílohy

Abstrakt

Abstract

Úvod

Sdílení společných hodnot, tradic nebo kultury utváří ve skupině osob jedinečné pouto, které můžeme nazvat společnou identitou. Společná identita chodského regionu, tedy identita spojená s vymezenou geografickou oblastí, je jedním z nejsilnějších faktorů spojující skupiny obyvatelstva. Určitý prostor může být spojen s tzv. společenskou pamětí, symbolikou krajiny, pocitem domova anebo rodiny. Proto je územní princip, faktor místa narození a základní budování společenské identity, primárním konstrukčním prvkem regionální i národní identity. Teritoriální pojetí identity lze pozorovat na loajalitě obyvatel k regionu (či národu/státu), jejich občanské iniciativě, návycích nebo touze zachovat tradice a kulturu oblasti pro další generace. Obzvláště zajímavé je pozorovat tyto znaky, v současném regionu Chodska, porovnáme-li jej s historickým Chodskem a jeho obyvateli, kteří jsou do dnešní doby, nejen v literatuře, vykreslováni jako symbol boje za práva a svobodu, jejichž boj je odrazem regionální i české národní hrdosti a identity, a dal vzniknout i takovým literárním dílům jako jsou Psohlavci od Adolfa Jiráska, jež později byli dokonce přenesené do operní podoby.

Tato práce je především zaměřena na analýzu regionální a národní identity Chodska, a jejich compatibility, která bude čerpat primárně z informací dotazníkového šetření. Klíčové bude jak národnostní cítění obyvatel, tak historický vývoj oblasti, historická paměť regionu, ale také sounáležitost s českým národem, nebo naopak. Teoretická část práce popíše problematiku nacionalismu, regionalismu a typů identit, pohledem několika autorů.

Téma práce jsem si vybrala z důvodu stále narůstajících tendencí nacionalismu a vlastenectví, ale i populismu, související se současnými globálními problémy. Téma nacionalismu a regionalismu je v současné době poměrně oblíbeným tématem, přesto se této problematice na Chodsku nikdo nevěnoval. V této práci také porovnávám národní a regionální identitu, mezi obyvateli zkoumaného území.

Cílem této bakalářské práce je tedy geografické vymezení kulturního (etnografického) regionu Chodska, vymezení jádrové a periferní oblasti zkoumaného území, zhodnocení regionální identity v oblasti Chodska, a zkoumat, zda v ní můžeme nalézt nacionalistické prvky, které je možné sloučit s identitou národní či regionální. První hypotéza předpokládá, že je v této oblasti národní identita a nacionalismus v mnohem menší míře, než je míra regionální identity a regionalismu. Tuto oblast považuji za lokálně patriotickou, tedy

s převažujícím regionalismem, neboť tento „nejvíce na západ vysunutý kmen Čechů“¹, jak jej popisuje Josef Hanika (Hanika, 1941 z Národopisná revue 2015), si vytvořil jedinečné společenství tradic, nářečí a lidového umění, který si zachoval dodnes. Druhá hypotéza předpokládá, že starší část obyvatel bude cítit sounáležitost s regionem ve větší míře, než-li generace mladší, která nevidí hrozbu v ohrožení nebo snad nahrazení místních tradic a kultury vlivem globalizace. Mladší generace obyvatel, a to nejen chodského regionu, je ovlivněna snazší mobilitou, sociálními sítěmi, i snazším přístupem k informacím. Tyto faktory způsobují nejen upadání tradic a kultury, ale ovlivňuje i jednání mladé generace obyvatel a jejich vztah k venkovskému regionu. Proto bude nutné vymezení regionu, abychom měli jistotu, kde a z jakého důvodu bude probíhat terénní šetření, a samozřejmě zpracování věkového rozdělení obyvatel v rámci dotazníku. Třetí hypotéza předpokládá, že regionální identita je vyšší u obyvatel z jádrové oblasti, která je tvořena především původními historickými vsi. U obyvatel těchto vsí očekávám vyšší sounáležitost a vazbu s regionem, vzhledem k společné minulosti, uchování zvyků či nářečí.

V první části této práce se věnuji vymezení základních pojmů a teoretického rámce, využitím sekundárních zdrojů (literatura a internetové zdroje). Tyto zdroje obsahují jak známé práce Ernesta Gellnera, Elieho Kedouriho, Pavla Chromého a Michala Semiana, ale i méně známé autory jako je například Gale Stokes nebo Jozef Chlebowczyk. Teoretická část obsahuje často i protichůdné názory a pohledy na problematiku nacionalismu, jelikož si nemyslím, že je možné nějakou z již existujících prací názorově povyšovat nad ostatní, či ji považovat za fakticky správnou nebo dostatečnou v souvislosti s tímto tématem. Téma nacionalismu je jedním z nejsložitějších a je potřeba tak na něj nahlížet i v teoretickém shrnutí. V druhé části práce se věnuji regionu Chodsko a jeho identity, kde využívám především regionální literatury, od regionálních autorů Jindřicha Jindřicha či Jindřicha Šimona Baara. A regionální literaturu od historiků Eduarda Maura a samozřejmě Františka Roubíka, jehož publikace Dějiny Chodů u Domažlic byla stěžejním zdrojem. Významným sekundárním zdrojem jsou také obecní a školní kroniky jednotlivých obcí získané v elektronické podobě. Ve třetí části práce se věnuji vymezení modelového území, na kterém bude také probíhat dotazníkové šetření. Toto území jsem rozdělila na dvě oblasti – jádrovou a periferní. Rozdíly na těchto dvou oblastech budou klíčové v terénním průzkumu. V poslední části práce se věnuji rozboru dotazníkového šetření a následně závěrečnému shrnutí.

¹ HANIKA Josef citováno z Národopisná revue. NÁRODOPISNÁ REVUE. Ústav lidové kultury 2015, volume 23, str. 123.

1. Data a metodika

Základem tohoto kvantitativního (částečně i kvalitativního) výzkumu je dotazníkové šetření, které se stalo mým primárním zdrojem dat. Dotazování mělo být původně především v terénu, ale vzhledem k epidemii koronaviru, bylo toto dotazování částečně převedeno do online podoby. U online dotazování však nedosáhneme všech věkových vrstev obyvatel, a proto jsem zvolila také formu dotazování přes emailovou a poštovní korespondenci. Poštovní korespondencí jsem nejčastěji dosáhla obecních úřadů a regionálních spolků, jako je například UCHO z. s., nebo zaměstnanců základních škol. Týden před ukončením dotazníku jsem také využila formu placené reklamy na sociálních sítích. Ta byla cílená na obyvatele v okruhu 20 kilometrů od Domažlic. Reklamu jsem využila poprvé, ale výsledky jsem byla mile překvapená, dosah byl vysoký a náklady poměrně nízké (porovnáme-li je s náklady na tisk a poštu).

Dotazníkového šetření se účastnila základní škola Milavče, základní škola Kout na Šumavě, starosta obce Kout na Šumavě, Univerzální chodská organizace, obecní úřad Trhanov, obecní úřad Chodov, obecní úřad Tlumačov, obecní úřad Žďánov, starostka obce Pocinovice, a další. S distribucí mi pomohl správce facebookových stránek – město Poběžovice, obec Postřekov a městská knihovna Kdyně. A samozřejmě také ti, kteří využili sociálních sítí a dotazník sdíleli mezi své přátele či rodinu.

Šetření probíhalo v březnu a dubnu roku 2020, a zapojilo se 449 respondentů, od 15 let věku, z regionu Chodsko. Většinu (399) dotazníků jsem získala v online podobě, a 50 dotazníků jsem získala poštovní korespondencí a osobním dotazováním. Přes 60 % respondentů se pohybuje ve věkových kategoriích 21-35 let a 36-50 let. Nejmenší podíl respondentů je starších 66 let, což odpovídá způsobu získávání respondentů online dotazníkem. Překvapivý byl podíl respondentů s vysokoškolským vzděláním, a to 30 %, největší podíl však tvořili respondenti se vzděláním střední škola s maturitou (40 %).

Dotazník je anonymní, obsahuje 12 otázek, z toho jsou čtyři biografické a 5 otevřených otázek. Fyzický dotazník obsahoval mapu, do které respondenti mohli zakreslovat území Chodska dle jejich subjektivního vnímání (celý dotazník viz. příloha). Tyto dotazníky však nepokryly území rovnoměrně, především z východní části území bylo dotazníků nedostatek. Proto jsem využila tyto mapy jen v případě nejasností při vymezení jádrové a periferní oblasti. Vzhledem k množství dotazníků, které jsem získala v online podobě, mám malý vzorek obyvatel, starších 66 let, tedy nejstarší věkové kategorie. V případě analýzy odpovědí

využívám i respondenty, kteří jsou dle dalších informací v dotazníku starší 60 let. Nedostatečně reprezentované jsou ve vzorku i menší obce, například obec Otov. Do dotazníku jsem nezahrnula otázku týkající se pohlaví. Podle informací z portálů na kterých probíhalo šetření, ze sociálních sítí a komunikace s úřady, je však poměrně jisté, že více než polovina respondentů byla ženského pohlaví.

První kolo dotazování se týkalo 5 subjektů – základní školy byly osloveny osobně, obecní úřady jsem kontaktovala poštovní korespondencí.

Návratnost v prvním termínu dotazování:

	OÚ Chodov	OÚ Chodská Lhota	OÚ Pocinovice	ZŠ Milavče	ZŠ Kout na Šumavě	Celkem
Odesláno	5	5	5	10	7	32
Přijato	5	0	1	10	7	23

Tabulka 1 Návratnost v prvním termínu dotazování

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

V prvním termínu jsem zvolila malé množství dotazníků, u kterých jsem chtěla zjistit rozdíl mezi osobním kontaktem a poštovní korespondencí. Zvolila jsem tři obecní úřady a dvě základní školy. Návratnost ze škol byla 100 %. Návratnost u všech skupin činí 73,6 %.

Druhé kolo dotazování probíhalo pouze poštovní korespondencí. Obeslány byly obecní úřady, regionální spolky, a tři soukromé osoby. Většina dopisů přišla zpět bez podpisu či odesílatele.

Návratnost v druhém termínu dotazování:

	Celkem dotazníků
Odesláno	70
Přijato	27

Tabulka 2 Návratnost v druhém termínu dotazování

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

V druhém termínu jsem rozesílala opět malá množství, ale zvolila jsem větší množství subjektů. Navracených dotazníků bylo tentokrát méně, návratnost činí – 38 %.

Online dotazník:

	Jádrová oblast	Periferní oblast	Celkem	Mimo zkoumané území	Vyřazeno
Počet respondentů	241	90	331	66	2

Tabulka 3 Počet respondentů v online dotazníku

Zdroj: Online průzkum 2020

Online dotazníkem jsem nemohla pokrýt celý region rovnoměrně, ale vzhledem k situaci za které šetření probíhalo, se stal naprosto klíčovým zdrojem.

Celkem se šetření zúčastnilo 449 respondentů (Online dotazník 399 + 50). Respondenti ve zkoumaném území zaujímají počet 372 (Online dotazník 331 + 41). Respondentů z jádrové oblasti je 263 (70,7 %). Respondenti z periferní oblasti zaujímají počet 109 (29,3 %).

Vynechávání otázek bylo spíše výjimkou, nejčastěji (19/38) to byly otázky „*Co si představíte pod pojmem „Chodsko?“*“ a „*Co si představíte pod pojmem „Česko?“*“. Přesto se všechny vynechané odpovědi neblíží ani 1 %.

Počet odpovědí	5388	100 %
Počet vyplněných odpovědí	5350	99,3 %
Počet nevyplněných odpovědí	38	0,7 %

Tabulka 4 – Počet vyplněných a nevyplněných odpovědí v dotazníku

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Důležitou informací je také podíl rodáků z celkového počtu respondentů, neboť rodáci se častěji podílí na rozvoji regionu a disponují silnějším regionálním vědomím. Tyto informace jsem získala z otázky 10, která se týkala také bydliště v minulosti. Ne všichni respondenti odpovídali na tuto otázku dostatečně podrobně. V tabulce jsou tedy zahrnuti respondenti, u kterých jsem si byla jistá kde žili celý svůj život, proto mohou být čísla ve skutečnosti vyšší, než v následující tabulce.

	Jádrová oblast	Periferní oblast	Celkem
Počet respondentů	263	109	372
Z toho rodáků	52 %	49,54 %	51,34 %
Respondenti stěhující se v rámci modelového území	11,79 %	21,10 %	14,52 %
Respondenti stěhující se v rámci jádrové oblasti	7,22 %	16,50 %	9,95 %
Respondenti stěhující se v rámci periferní oblasti	4,56 %	4,59 %	4,57 %

Tabulka 5 – Podíl rodáků z celkového počtu respondentů

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Dotazníkové šetření bylo využito pro analýzu regionální a národní identity, a sounáležitosti obyvatel s regionem, ale je rovněž využitelné pro vymezení regionu pomocí sebeidentifikace obyvatel s touto územní jednotkou. Míru regionální a národní identity dále porovnávám mezi věkovými kategoriemi, mezi jádrovou a periferní oblastí, a vybranými obcemi. Analýza regionální identity využívá jak subjektivních, tak objektivních aspektů, kterými popisují realitu této identity. Kombinace těchto aspektů je klíčová, neboť subjektivní faktory nemusí odpovídat faktorům objektivním, nebo naopak.

Data z dotazníkového šetření byla zpracována deskriptivními metodami v běžném statistickém programu Microsoft excel a pro jejich znázornění využívám tabulek a grafů. Na základě dělení modelového území Chodska, dochází také ke komparaci jádrové a periferní oblasti, a komparaci dle věkových skupin.

2. Nacionalismus a regionalismus

Nacionalismus je jedním z nejsložitějších témat současnosti a obtížně definovaným pojmem. Tato kapitola shrnuje různé teorie a přístupy o této problematice, a zasazuje jej do kontextu národa a národní identity. Navazující podkapitolou je nacionalismus v rámci regionu a teoretická pojetí regionální identity. Definování základních pojmů a teoretických pojednání (i když protichůdných) je klíčové pro další částí této práce.

2.1 Teoretická pojetí nacionalismu

V současné době existuje velké množství teoretických pojetí a definic, která jsou velmi často antitetická. A často také ne zcela správná, neboť různá pojetí nacionalismu doprovází také terminologické rozdíly a nedostatky. Časté užívání termínu nacionalismus v nevědeckých pracích způsobilo, že se setkáváme také se záměnou pojmů nebo harmonizujícím až romantickým pohledem na něco, co někteří autoři označili jako ideologický fanatismus. Jak psal Eugen Lemberg: „kolik autorů, tolik definicí.“²

Definicí Ernesta Gellnera je nacionalismus jako „politický princip, který tvrdí, že politická a národní jednotka musí být shodná.“³ Velmi podobnou formulaci přinesl již v 19. století Pasquale Stanislao Mancini. Podle něho by v jednom státě měl existovat pouze jeden národ, bez žádných národnostních menšin (Waldenberg, 2000 cit. v Hroch, 2003). Tyto velmi podobné názory se liší v tom, že Gellnerova kritická formulace byla přijata vědeckou i nevědeckou společností. Mancini se však, jako hrdý nacionalista, s pochopením nesetkal.

Většina autorů, kteří psali o této problematice se dělí podle přístupu na primordialisty a modernisty. Primordialismus je přístup, který předpokládá, že sounáležitost či příslušnost k nějakému národu má v sobě zakořeněný každý člověk. Národy jsou v tomto přístupu brány jako něco starobylého, co existuje po staletí (apriorní přístup). Naopak modernismus vychází z představ o národu, jako produktu, který vznikl důsledkem historických a společenských podmínek. Modernistické teorie staví nacionalismus před vznik národů, což velmi často zdůrazňoval Eric Hobsbawm (Hobsbawm, 2000 cit. v Hroch, 2003) i Ernest Gellner (Gellner, 1983). Někteří modernisté chápají nacionalismus jako politickou doktrínu, nebo politický či myšlenkový postoj, jak jej označil Miroslav Hroch (Hroch, 2003), jež vychází z primordialistických předpokladů. Modernistické pojetí označuje nacionalismus jako sílu,

² Eugen Lemberg, 1964 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 71. ISBN 80-86429-20-2

³ GELLNER, Ernest. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. s.12. ISBN 80-900892-9-1

kteřá je odpovědná za vznik (moderních) národů. Takovéto pojetí naznačoval i Elie Kedourie, který označil nacionalismus doktrínou jako první. Doktrínou, která rozděluje lidstvo na národy a tyto národy pak podle něj tvoří národní jednotnou skupinu, jejíž cílem je svrchovaný stát. Dle Kedourieho je však nacionalismus náhodným jevem a odmítal jeho univerzálnost. Podle něj je nacionalismus ideologickým vynálezem, který byl vytvořen evropskými mysliteli.

Někteří autoři, například Hans Kohn, jsou přesvědčeni, že nacionalismus a vznik národů je důsledkem historického vývoje společnosti (Kohn, 1955 cit. v Hroch, 2003). Dle Johna Breuillyho byl příchod nacionalismu a vznik nacionalisticky orientované politiky reakcí na politickou modernizaci, tedy opoziční silou vůči tehdejšímu politickým uskupením nevyužívajících nacionalistických idejí a národní kultury k mobilizaci obyvatelstva.

John Breuilly se zaměřuje na problematiku nacionalismu především z politického hlediska. Jeden z rysů této nacionalistické politiky je idea svrchovaného státu jak forma politické autonomie, kterou národ vyžaduje. Stejně tak, jako vyžaduje politické zastoupení a loajalitu svého státu. Proto se často nacionalistická hnutí staví na odpor proti jiným politickým uskupením, které nesdílejí stejné hodnoty, jako občanská společnost.

Tuto teorii podporuje částečně i Hedva Ben-Israel. Podle něj nacionalismus vznikl z myšlenky demokratické suverenity národa a lidu (Ben-Israel, 1992 cit. v Hroch, 2003). S tím souvisí i teorie kontrastů, jakožto opak principů osvícenství a revolucionářství. Nacionalismus je podle něj příčinou „iracionálních idealizací tradice, zvyku a odkazu a ctěním nashromážděné moudrosti minulých generací předků.“⁴

Snadné je souhlasit s názorem, že je nacionalismus silou, která spojuje velké národní skupiny, ale také samotné národy mohly nacionalismus svou činností podporovat. Jeho rozmach mohlo způsobit náboženské oslabení národa, nebo oslabení jiného prvku, který národ spojoval. Ale mohlo k tomu dojít i předtím, než tento národ vůbec vznikl.

Pokud je tato síla politicky využitelná, dochází ke zrodu národních hnutí, nacionalistické politiky a postupně tento jev můžeme chápat jako, jak už jsem psala výše, politickou doktrínu. Účast na společenském a politickém životě národa, a nejlépe také státu, se stává kulturou každého občana, který je součástí této společenské národní struktury. Stává se národní kulturou, která odráží podstatu národa, někdy i lépe než jazyk.

⁴ Hedva Ben-Israel, 1992 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 303. ISBN 80-86429-20-2

Jeden z nejdůležitějších prvků, který nacionalismus využívá, a národ spojuje, je totiž jazyk. I přesto, že není tím, co národ definuje, je tento lingvistický znak tím nejviditelnějším rozdílem mezi národy, ale i státy a etnickými skupinami. A pokud je jazyková hranice společná s hranicemi států, je pro obyvatele národa jazyk nejdůležitějším prvkem národní hrdosti. I Jozef Chlebowczyk považoval jazyk za to nejdůležitější kritérium, které může být často hlavním faktorem, který tvoří národní kulturu (Chlebowczyk, 1983 cit. v Hroch, 2003). Jazyk není jen institucionální prostředek, ale je také prostředkem komunikace mezi obyvateli národa, regionu i členy etnických skupin. V jazyku je také obsažena kulturní jedinečnost, tradice a historie národa. Dalším z prvků, je společný původ, a ne pouze v historickém smyslu, ale i v etnickém. Dnes je v Evropě tzv. čistá krev spíše minulostí, a tak je tento prvek v dnešní společnosti postaven mimo realitu. Aby bylo možné takto rozdělovat části obyvatel, nebo snad celé národy, musely by být tyto skupiny odděleny/izolovány od zbytku společnosti, a to po celou dobu jejich existence. Pokud však budeme nahlížet na společný původ, jako na společenství lidí, kteří mají stejnou minulost, tak se tento prvek stává velmi důležitým. Tyto prvky jsou součástí primordiálního přístupu k nacionalismu.

„(...) naši předkové nás udělali tím, čím jsme. Hrdinská minulost, velké osobnosti, sláva (...). Sdílet slávu minulosti, společnou vůli v přítomnosti, mít za sebou velké věci a chtít dosáhnout dalších, to jsou základní podmínky existence národa.“⁵

Důležitou skutečností může být etnická skupina tvořící jádro národa, které může dát národu nejen jméno, ale jako soubor svých vlastních charakteristik, také kulturu. Dnes je důležitým prvkem také životní úroveň národa, nebo národního státu. Rozdíly v životní úrovni mezi státy a národy, jsou totiž hlavním faktorem národní hrdosti, nebo naopak obrazem národní slabosti.

Národ může ztratit některý z těchto prvků charakterizujících jeho podstatu, aniž to sníží míru nacionalismu, nebo oddanost ke své skupině. Ať je to jazyk nebo část kulturního dědictví. Naopak, může dojít k nacionalistickým reakcím, které mohou přerůst i ve fanatickou obranu svého národa.

⁵ Ernest Renan, 1882 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 33. ISBN 80-86429-20-2

2.2 Národ a národní identita

Pojem nacionalismus je úzce spojen s pojmem národ, a s ním související národní identita. Bohužel i národ samotný je definičně složitý, často abstraktní a neurčitý. „Když není vhodná definice národa, nemůže být vhodná ani definice nacionalismu“⁶. Stejně jako u nacionalismu, i zde si můžeme všimnout určitých terminologických chyb, například záměnu pojmů stát vs národ. Problematický je také častý názor, že pouto krve a etnikum je u vzniku národa důležité, či snad nutné. Většina lidí si také pod pojmem nacionalismus představuje spíše loajalitu ke státu, nikoliv k národu.

„Dále se také často tvrdí, že národní státy se formují přinejmenším od 16. století (...). Lidé, kteří měli za to, že jednají, aby naplnili Boží vůli, aby prosadili pravdu, podporovali zájmy určité dynastie, nebo prostě jen bránili sami sebe před agresí, jsou najednou viděni v takovém světle, jako by cílem jejich jednání ve skutečnosti bylo, aby se projevil duch určité národnosti.“⁷

Ernest Baker podporoval primordialistický přístup k národům, jakožto odvěké jistoty, ale zároveň popisoval jejich sebeuvědomění jako produkt 19. století (Baker, 1927, cit. v Hroch, 2003). Ale samotné sebeuvědomění, nebo snad probouzení národů bylo většinou autorů, především modernistů, zavrženo. Gellner byl jedním z autorů, kteří tento jev - probouzení národů - považovali za pouhý mýtus (Gellner, 1983). Avšak 19. století, do kterého Ernest Baker zasadil jeho probouzení národů, se shoduje s jinými modernistickými teoriemi o vzniku národů a projevech nacionalismu. Ať je to přechod od feudální společnosti ke společnosti moderní (Anderson, 1983), nebo přechod k industrialismu (Gellner, 1983). Můžeme tedy druhou polovinu 19. století považovat za období vzniku moderních národů.

Národ je společenstvím lidí, kteří sdílejí minulost, přítomnost, kulturní znaky, nebo jak psal Bauer (Bauer 1907, cit. v Hroch, 2003), sdílejí společný osud. Walker Connor (Connor, 1978, cit. v Hroch, 2003) označil podstatu národa jako nehmatatelnou a pomyslnou, neboť se obyvatelé národa nemusí nikdy potkat, přesto jsou součástí jedné skupiny, drží spolu a jednoduše řečeno sdílejí stejné charakteristiky. Důležitá je proto u národa psychologická vazba, která spojuje lidi ve skupinu, ať použitím symbolů, kulturních nebo etnických charakteristik, které ale zároveň tuto skupinu odděluje od skupin jiných. Tyto homogenní

⁶ Eric Hobsbwan, 1972 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. ISBN 80-86429-20-2

⁷ Eric Hobsbwan, 1972 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 105. ISBN 80-86429-20-2

skupiny podporují v jedincích pocit sounáležitosti. Dle Deutsche (Deutsch, 1953, cit. v Hroch, 2003) je národ „pospolitost komplementární komunikace“⁸ - jednodušeji řečeno je národ skupina lidí, která si je blízká a je pro ně tak snazší komunikovat, společnou komunikací která je základem pro sociální vztahy, společenský život a prostor, pak vytváří fyzickou a sociální realitu až do bodu národního uvědomění.

Podle Anthonyho Smithe (Smith, 1991, cit. v Hroch, 2003) národ vyžaduje etnické prvky. Etnické prvky se ale od těch národních příliš neliší, protože národy využívají charakteristik dominantních etnických skupin pro vykládání samotné podstaty národa. Pro národ i etnikum je důležitá společná minulost, kultura, solidarita, nebo jméno. „Národ je z definice společenstvím společných mýtů a vzpomínek tak jako ethnie. (...) zatímco ethnie může být s územím spojena pouze historicky a symbolicky, národ je s ním spojen fyzicky a reálně: národy mají území.“⁹ Příkladem můžou být Židé, které mnoho autorů považuje za etnickou skupinu, která je schopna žít i po tisíce let bez územní základny, někteří autoři je naopak označují za národ. Dalším možným příkladem jsou Romové. Národ však nemusí vždy kopírovat hranice státu (národní stát), někdy může hranice státu přesahovat, nebo naopak tvořit pouze část státního území.

Charakteristiky ethnie jsou těm národním velmi podobné. Je to například vlastní jméno, společný původ, společná minulost (kolektivní paměť), společná kultura, či solidarita. Tento soubor prvků je dle A. Smithe (Smith, 1991, cit. v Hroch, 2003) přítomný u historicko-kulturních společenství. Za charakteristiky národa se považuje společné území, společný původ, společný jazyk, společné tradice a zvyky, či společná minulost.

Národní identita je odrazem podstaty samotného národa. Po zformování národa ji lidé přijímají často nevědomě, neboť je odrazem jejich sociálního i politického života, i vizí kam se jako národ nebo stát budou v budoucnosti ubírat. Často je zaměňována s identitou státní, která se s národní identitou nemusí shodovat. Dle Bauera (Bauer, 1907 cit. v Hroch, 2003) je tato identita povahou, kterou národ získává po celou dobu svého vývoje a boje o svoji osobní jedinečnost. Národní identita může být dále kombinována s regionální identitou nebo identitou etnickou (Hroch, 2003), nebo naopak může docházet ke konfliktu těchto identit. Kultura tvořící národní identitu může být poskytována jakoukoli institucí, nebo nástrojem

⁸ Karl. W. Deutsch, 1953 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 16. ISBN 80-86429-20-2

V originále nazváno: „Gemeinschaft komplementärer sozialer Kommunikation“

⁹ Anthony Smith, 1991 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 291. ISBN 80-86429-20-2

kulturní komunikace. Ať jsou to knihy, noviny nebo časopisy, jsou to samozřejmě také vzdělávací instituce, a oblíbené kulturní prostředky – muzea, divadlo, umění. I jazyk se nejvíce uznává právě prostřednictvím těchto institucí. Není novinkou, že národní hnutí, a to i u nás, vznikala v rámci vzdělávacích institucí a v umělecké oblasti. Spisovatelé, básníci, historikové, malíři, herci nebo učitelé. Tito lidé byli v době národního obrození v 19. století považováni za elity národa.

Národní identita se může formovat ještě předtím, než národ vznikne. Connor (Connor, 1978 cit. v Hroch, 2003) tomu říkal potenciální národ – je to tedy skupina obyvatelstva, která sice není národem, ale má již společnou funkční identitu národa nebo předpoklady proto se národem stát. V současné době se většina národních identit, slučuje s identitou státu (je-li tento národ dominantní skupinou v rámci státu).

Jak jsem již zmiňovala, národní identita není jedinou prostorovou identitou, se kterou se můžeme ztotožňovat. Většinou existují jakési 3 stupně identit, lokální, regionální, národní, a v současnosti můžeme využít 4 úrovně identity, a to evropskou (nadmárodní) – pro někoho může být důležitá také globální identita. Různé typy identit se mohou nejen navzájem vylučovat, ale mohou se naopak volně překrývat a koexistovat. Posilováním regionální identity může docházet k oslabování identity národní, ale naopak k posilování identity nadnárodní. Pokud si je však regionální identita blízká s identitou národní, mohou posilovat obě tyto identity, a naopak může docházet k oslabování identity nadnárodní. Běžné obavy týkající se evropské integrace vychází z oslabení národní identity, která je ohrožena jednotným celkem evropských států, který není s národní identitou slučitelný, neboť koncept národa je dosud chápán převážně monoetnicky. Konflikty mohou vznikat také v případě, že je region nedostatečně podporován v rámci státu (či národa), nebo dochází k utlačování etnické menšiny, což může vyvolat negativní reakce k tomuto vyššímu celku. Jeden z negativních projevů nacionalismu je právě ohrožování etnických menšin v rámci státu (etnické čistky). Pokud dochází k nadřazování národní identity v rámci státu, nesmí probíhat narušováním regionální identity.

Identita národní se může sloučit s identitou státní, pokud existuje uvnitř tzv. národního státu. Národní stát je ideálním případem (jako idea nacionalismu), při kterém je státní a národní identita velmi podobná nebo totožná, nedochází ke kulturním konfliktům a konfliktům mezi obyvateli a institucemi. Národní stát pak může tvořit politickou jednotku s politicko-kulturními hodnotami. Často se jako příklad národního státu uvádí Francie či Německo.

Státní identita byla v rámci České republiky poměrně složitá, neboť se velmi často měnilo státní zřízení a území naší země. Identifikovat se se státem tak bylo značně obtížné, proto předpokládám, že v současné době je tato identifikace jednodušší pro generaci narozenou po roce 1993, tedy u obyvatel do 27 let věku. Zároveň však je tato generace více ovlivněna globalizací, snazší komunikací a mobilitou, a členstvím v Evropské unii, která je pro část této generace již něčím přirozeným.

V případě národní identity bez existujícího státu, se v této skupině mohou objevovat projevy patriotismu, ale i separatismu a autonomie – proto se touha po nezávislosti nebo touha po vlastním státním zřízení, stává hlavním tématem nacionalistických hnutí.

2.3 Regionalismus a regionální identita

„Pocit identity, který nepředjímá vlastní stát se nazývá regionalismus.“¹⁰ Dle Ondřeje Mulíčka (Mulíček, 2005) se regionalismus dělí na primární, sekundární a ústavní. Primární regionalismus tkví v existenci státu s polyetnickou strukturou, kde postupem času dochází ke vzniku nespokojenosti etnické menšiny - Podle Smithe (Smith, 1991, cit. v Hroch, 2003) je většina národních států polyetnická - pokud tato nespokojenost narůstá v touhu po decentralizaci státní moci, nebo o podíl na státní moci, nazýváme jej sekundárním regionalismem. Regionalismus ústavní je snaha o zachování podílu na státní moci skrz ústavu.

Regionalismus je vždy pozorován v rámci území určitého regionu. Region je v posledních letech poměrně diskutovaným pojmem. Porovnává se tradiční (nebo spíše zastaralý) chápání pojmu jako územní jednotky vs nové chápání regionu jako sociálního konstruktů. Samozřejmě, že v okamžiku, kdy začneme diskutovat nad regionální identitou a vědomím jeho obyvatel bude jasné, že nemluvíme jen o určitém území a jeho kultuře, ale také o sociální sféře, subjektivním vnímání a formováním prostoru společností. Tato práce jde tedy ruku v ruce s přístupem nové kulturní geografie.

Vznik regionu popisoval Anssi Paasi (Paasi, 1986) ve svých pracích, kde pro vznik regionu specifikoval čtyři fáze. Jedna z nich, je vznik území regionu včetně hranic – územní princip. Území regionu ale nemusí být vždy vymezeno exaktními hranicemi, ať už jde o hranice politické nebo jazykové. V případě Chodska je tento region spíše abstraktním subjektivním pojmem, a model regionu, který v této práci představuji vznikl z důvodu snazší

¹⁰ Raymond Grew, 1986 citováno v HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 209. ISBN 80-86429-20-2

orientace v rámci studia chodské identity a studia kulturního území Chodska. Exaktní hranice však v tomto případě nutné nejsou, hranice jsou něčím, co pomáhá posilovat vědomí regionu. Pokud region ztratil nebo neměl administrativní hranice, a tím pádem nemůže být uznán jako regionální subjekt oficiálně, neznamená to však, že nehraje klíčovou roli v regionálním vědomí. Tedy i přesto, že nemá region oficiální status, neznamená, že neexistuje. Administrativně hranice smazat můžeme, ale ne citovou vazbu a kolektivní paměť obyvatelstva. Existence regionu tedy není podle mého názoru podmíněna ani hranicemi ani statusy, ale přestává existovat v okamžiku, když zmizí z vědomí obyvatelstva.

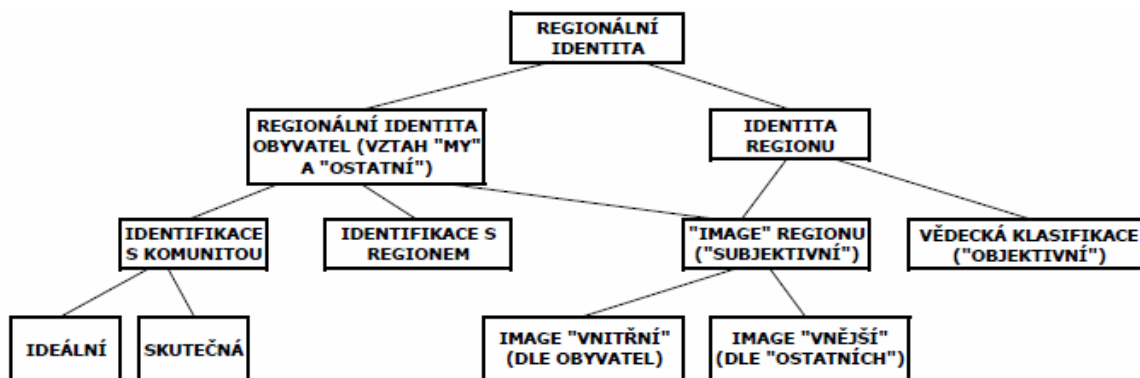
Územní princip tak může fungovat i bez jasně vymezených hranic. Cílem by mělo být především zakotvení povědomí o regionu do vědomí obyvatelstva, získáním prostorového tvaru. Druhou fází je vznik symbolů (včetně názvu), které charakterizují region a jeho obyvatele. Třetí je institucionalizace – tedy vznik institucí, které zastupují region (spolky, sdružení,...). A poslední fáze je vznik regionální identity (Passi, 1986). Regionální identita však vzniká již od první územní fáze.

Region se může dělit na homogenní či heterogenní, zde záleží na zvolených kritériích výzkumu. Může se také dělit dle funkce, například přírodní, administrativní, účelový nebo ekonomický region. Nebo region nodální, jako příklad můžeme uvést spádové regiony. Region Chodska bych označila jako region kulturní či historický, neboť je definován především dle kulturních charakteristik a charakteristiky jeho obyvatelstva. Zároveň může být také percepčním regionem. Ten popisuje region jako územní jednotku, která existuje ve vědomí jeho obyvatel a jejich kolektivní vědomí se odráží na samotném regionu. Percepční regiony mohou být právě i regiony historické.

Podle Michala Semiana (Semian, 2012), však historické regiony neexistují, a to z důvodu, že zanikla jejich hlavní funkce. Pavel Chromý (Chromý, 2008) o těchto regionech mluví jako o tzv. reliktních regionech, to znamená že stále existují ve vědomí obyvatel, i přesto že již nemá svou původní funkci. I tak můžeme vidět region Chodska – původní funkci region ztratil, a dnes zůstává v reliktní podobě (s reliktními hranicemi), na jehož území existuje specifická sociální struktura a symbolické charakteristiky, se stále živými tradicemi.

Poslední fáze vzniku regionu je tedy vznik regionální identity. Regionální identitu tvoří prostorové a sociální faktory. Tedy jednoduše řečeno ji tvoří územní a sociální identita. Není tedy jen územním konstruktem, ale také sociálním a jejich společnými vazbami. Formování regionální identity (a nejen regionální) je dlouhodobý proces v rámci regionu i

v rámci identity jedince, a je ovlivněna historickými událostmi, sociální sférou regionu, prostorovou sférou, vývojem regionální kultury, výchovou či vzděláním. Identita se může také dále vyvíjet, nebo zanikat.

Obrázek 1 - Regionální identita podle Passiho 1986

Zdroj: Passi, 1986 z Semian, 2010

Regionální identita je tvořena identitou regionu a identitou obyvatel. Identita obyvatel je vyjádřena sounáležitostí s komunitou a s regionem.

Regionální identita Chodska je silně postavena na symbolice, ale i historii a kultuře regionu. Julian Huxley označoval kulturu za regionální identifikátor a popsal tři typy kulturních komponentů – mentifakty (trvalé znaky jako náboženství, jazyk nebo folklór), sociofakty (vztah mezi jedincem a skupinou – rodina, děti) a artifakty (materiální zhmotnění kultury – land use, oblečení, zemědělská produkce) (Huxley, 1955 cit. v Mulíček, 2005). Tyto tři skupiny se vzájemně ovlivňují.

Jeden z nejdůležitějších faktorů regionální identity je faktor rodiště. Rodné místo je údajem, který se oproti místu bydliště nikdy nezmění, tedy vazba s místem narození je trvalá a neměnná, a vytváří tak emociální vazbu k regionu (nebo národu či státu). Předpokládám tedy, že obyvatelé, kteří se narodili v regionu Chodska, budou mít s tímto regionem také silnější vazby. Otázkou však zůstává, jak moc je ovlivněna ta část regionu, která byla poznamenána okupací za druhé světové války, odsunem Němců a následným osidlováním pohraničí. V těchto problematických oblastech se obecně předpokládá, že sounáležitost obyvatel s regionem není silná, příkladem může být obec Nemanice, nebo menší obce severovýchodně od Postřekova (Nový Kramolín, Vlkanov, Otov), kde byla velká část německého obyvatelstva.

Význam regionu ve vědomí obyvatelstva je možné dále zvyšovat v případě společné minulosti plné hrdinských pověstí, či mytologie, na kterou jsou lidé hrdí, nebo k ní mohou vzhlížet. Nejlépe je-li spojená s významnými přírodními prvky, v České republice je to například Blaník, nebo Říp, v případě Chodska to může být Čerchov, Baldov nebo okolí Brůdku. Vhodná je i symbolika obrany země nebo památníky padlým. Úsilí zachovat tyto regionální prvky se pak stávají hnacím motorem regionálního rozvoje, někdy až do té podoby, že je využívají i politická regionální uskupení – u kterých se v krajním případě objevuje touha po autonomii. V případě zdravé regionální identity a vědomí obyvatel dochází k regionální solidaritě a spolupráci.

3. Vymezení Chodska

Chodsko je jednou z několika etnografických oblastí, nebo spíše subregionem, na jihozápadě Čech. Území zahrnuje přes 30 obcí v domažlickém okrese, a sahá až k hranicím s Bavorskem.

Pod pojmem Chodsko si většina lidí představí oblast okolo Domažlic, které jsou jejím kulturním jádrem, kde probíhají Chodské slavnosti, kde stojí Chodské muzeum, nebo místo kde po část svého života bydlela známá spisovatelka Božena Němcová. Chodsko jakožto oblast působnosti strážců hranic a obchodních stezek, je ale mnohem větší. A zasahuje od Šumavy až k Plané. Pokud budeme mluvit o Chodsku, jak jej označoval František Palacký, jako o středověké instituci, je to kromě domažlického Chodska, i oblast tachovských Chodů, přimďských Chodů a oblast Kralovických šumaváků.

Při vymezení hranic etnografického regionu můžeme vycházet z kulturních znaků, historických oblastí nebo ze sebeidentifikace obyvatelstva. Podle Paasiho (Paasi, 1986) je, jak jsem zmiňovala výše, sociální konstrukce regionu založena na třech pilířích, územním, symbolickém a institucionálním. V případě regionu Chodska nemůžeme využít kulturních znaků jako jsou například kroje, nebo i koláče, které se lišili svým vzhledem na dolním a horním Chodsku, neboť kroje i koláče byli často napodobované i za hranicemi regionu, a vymezení by tak bylo nepřesné. Některé regiony jsou jedinečné svým nářečím. Chodské nářečí, jak píše Jan Hruška v Dialektickém slovníku chodském, byla původně stará česká řeč. Chodské nářečí, ale zasahuje mnohem dále než samotný kulturní region. Dialektické shody najdeme i na Volyňsku, Staších a Velharticku, jak je popsáno v záznamech archiváře Františka Teplého a učitele Fialy.¹¹ Kromě toho je dnes chodské nářečí využíváno především při Chodských slavnostech, v Chodských písních a při regionálních vystoupeních, k běžnému hovoru se většinou nevyužívá.

Využít k vymezení můžeme tedy historickou oblast Chodska a spojit ji s kulturním dosahem. Mám tedy na mysli oněch 11 chodských vsí, město Domažlice a blízké okolí. Zařadit do Chodska i jiné vsi, než jen 11 privilegovaných obcí může být pro některé obyvatele regionu (především těch, kteří pochází z privilegovaných vsí) trnem v patě. Proto stanovím pro toto vymezení jádrovou a periferní oblast. Jádrová oblast je založena na historických privilegovaných obcích, periferní oblast však zahrnuje obce v nejtěsnější blízkosti

¹¹ BAAR, Jindřich Šimon, TEPLÝ, František a HRUŠKA, Jan František, 1927. *Chodská čítanka* [online]. Moravská zemská knihovna [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:2b6155e0-4086-11e1-ac09-0050569d679d?page=uuid:2b61f221-4086-11e1-ac09-0050569d679d>

historických vsí, obce i částečně se považující za chodské, a obce ve kterých najdeme známky chodské kultury. Dále můžeme využít v případě nejasností také vědomí sounáležitosti obyvatel s obývaným regionem Chodska a okolí, toto sebeidentifikační vymezení můžeme porovnat s periferní oblastí.

K vymezení pomocí vědomí sounáležitosti došlo prostřednictvím dotazníku, který je mým primárním zdrojem, naopak kulturní dosah byl vymezen z již existujících zdrojů, které popisují chodský region v oblasti kultury, symboliky, tradic či řemesel. Vymezení historické oblasti proběhlo využitím sekundárních zdrojů, které popisují nejen privilegované vsi, a strážní službu u hranic, ale také vývoj okolních obcí, které byly s Chody úzce spjaté.

V literatuře můžeme najít nespočet teorií o velikosti chodského území. Hranice regionu jsou někdy spojené s oblastí Ohře, Prachaticka, Bavorska, někdy s Plzní nebo Kdyní. Někdy je jejich území zaměňované s územím Kralovických Šumaváků, dokonce můžeme najít literaturu, která je přímo fakticky špatně, neboť řadí Chody do oblasti Náchoda.

Dle Františka Roubíka (Roubík 1931) zasahovalo chodské území od Železné Rudy k Přimdě, Tachovu, až k Plané. Tento názor, není špatně. Nejenže si musíme uvědomit podle čeho hodnotíme velikost regionu, ale také zda mluvíme pouze o domažlických Chodech, nebo o Chodech jako strážní funkci, která fungovala na více místech v blízkosti bavorských a saských hranic.

Tedy pokud chceme vytyčit oblast působnosti chodů obecně, tato oblast se opravdu, jak píše František Roubík rozléhá od Železné Rudy až k Plané. U Železné Rudy a okolí šumavského lesa (Královský hvozď) se nacházeli tzv šumavští Kralováci, ti se rozkládali i v okolí Hamrů, v okolí kopce Javorná, Hojsovo Stráže a dál až k oblasti Rejštejna. Narozdíl od domažlických Chodů, to nebyli zdaleka jen čeští obyvatelé.

Směrem na západ na ně navazovali tzv. domažličtí Chodové, jejichž vesnice tvořili úzký pás v okolí jižního Domažlicka. Kromě vsí ale Chodové vystavěli několik strážních oblastí, kde se dlouhodobě usazovali, a také střežili hranice z výše položených oblastí v lesích. Tyto strážní oblasti jsou kupříkladu Čerchov, hvozď branžovský, hrádek u oujezda, kopec baldovský, kopec třebenický, Česká kubice, Babylon, havlovický výběžek, vrch spálený nebo havlovská hora. Obránská hora (Rýzmbek), Hradiště (Netřeb) a Tuhošť tvořily vojenskou obranu Chodska. ¹²K Tuhošti také vedla poboční stezka, která vedla od Všerub.

¹² MAUR, Eduard. *Historie a Historické tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984.

Všerubská stezka se táhla až k Hlohovčicům. Z těchto informací můžeme vytvořit velmi jasný pohled územní působnosti domažlických Chodů.

Dále na sever se napojuje území Chodů z Přimdy. Přimdští Chodové měli v působnosti tyto vsi - Jadruž, Kundratice, Třískolupy, Rájov, Orlov, Bezděkov, Bonětice a Hoštka¹³. Jejich území tedy sahalo minimálně k současné Bělé nad Radbuzou, na východ ke Starému Sedlu, severně k Plešivci. Na jejich území zasahovalo území chodů tachovských. Již podle množství toponym v okolí Plané, si můžeme povšimnout jasných důkazů o přítomnosti chodského obyvatelstva - Zadní Chodov, Chodová Planá, Chodský Újezd. Dalšími chodskými vesnicemi v této oblasti je například Svobodka, Mýto, Trstenice, Písařova Vesce, Lesná, Bažantov a Žebráky.¹⁴ Území tachovských a přimdských Chodů ale není zdaleka popsáno tak podrobně jako území domažlických Chodů, kterým se v této práci věnujeme.

Domažlické Chodsko jako region na jihozápadě Čech je poměrně novým pojmem. Dříve se žádná oblast přímo za Chodskou nepovažovala. Existovalo 11 (12) chodských vesnic, která se těšila privilegiím, které jinde v Čechách neměli obdoby, a v těchto vesnicích žili tzv. praví Chodové.

Co můžeme říci s jistotou, je oněch 11 chodských vesnic, které tvořili jádro chodského regionu. Je to Stráž, Tlumačov, Mrákov, Kyčov (Starý Klíčov), Lhota (Chodská Lhota) a Pocinovice. A poté (U druhé obchodní stezky) je to Klenčí, Chodov, Újezd, Draženov a Postřekov. Dvanáctou vsí mohou být pravděpodobně Horosedla, v současné době již zaniklé, ležící mezi vsí Malonice a Lštění. Těchto 11 vsí patřili pod město Domažlice, kde byl královský hrad a sídlil zde také chodovský soud. Domažlice, tedy byly, stejně tak jako dříve hradiště Tuhošť, centrálním důležitým místem chodského regionu.

Samotný chodský historický region je rozdělen na dolní a horní. Dolní chodské vsi, jsou ty blíže městu Domažlice, kromě již známých historických obcí jako je Tlumačov, Stráž, Kyčov, Chodská Lhota Mrákov, Újezd, Pocinovice, nebo Draženov, jsou to také Nevolice, Luženice, Petrovice, Pasečnice, Bořiče a Milavče. Tyto vsi byli bohatší než ty v horním Chodsku, můžeme to vidět na krojích, či chodských koláčích, ale i způsobu života. Do horního Chodska patří Postřekov a Chodov, a poté ještě Klenčí pod Čerchovem, Pec pod

¹³ *Město Přimda* [online]. Oficiální stránky města Přimda: ©2020 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: <https://www.mestoprimda.cz/mestsky-urad/informace-o-obci/historie/historie-do-r-1945/>

¹⁴ *MAS Zlatá cesta* [online]. MAS Zlatá cesta o.p.s. ©2020 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: <https://www.zlatacesta.cz/o-nas/historie-zlate-cesty/historicka-trasa-zlata-cesta/>

Čerchovem a Díly. Kromě již zmíněných 11 vsí, neměli ostatní žádná privilegia a nebyli tak považováni za pravé chodské vsi.

Zůstává otázkou, zda do chodského regionu zařazovat i město Kdyně. Kdyně, původně nazývaná Chodyně, nebyla jednou z chodských vsí, ale chodské tradice se zde velmi dodržovali. Stejně tak tomu bylo v Kolovči, původně Kolovsi, která byla velmi důležitou trhovou osadou. Původně měla Koloveč i zámek, také byla středem děkanátu a byla jednou ze svobodných měst. Dokonce jak je psáno v zemských deskách z roku 1777, Koloveč „nepozůstává žádnou tělesnou robotou“¹⁵. Původně jsem do města Kdyně neposílala žádné dotazníky, přesto si k jeho obyvatelům našly cestu a několik obyvatel města Kdyně dotazník vyplnilo. Všichni z těchto obyvatel se dle výsledků dotazníku považovali za hrdé Chody.

Obce v našem modelu Chodska patří do SO ORP Domažlice. To je tvořeno třemi správními obvody obcí s pověřeným obecním úřadem. Je to Domažlice, Kdyně a Poběžovice. Z POU Poběžovice patří do modelu pět obcí – Poběžovice, Vlkanov, Otov, Nový Kramolín a Pařezov. Z POU Domažlice je to většina obcí, z 29 obcí jich do modelu nepatří 7, které leží severovýchodně od obce Zahořany. Z POU Kdyně nepatří do modelu také 7 obcí z celkových 15. Kromě obce Pocinovice jsou to obce, které tvoří východní hranici SO ORP a POU Kdyně.

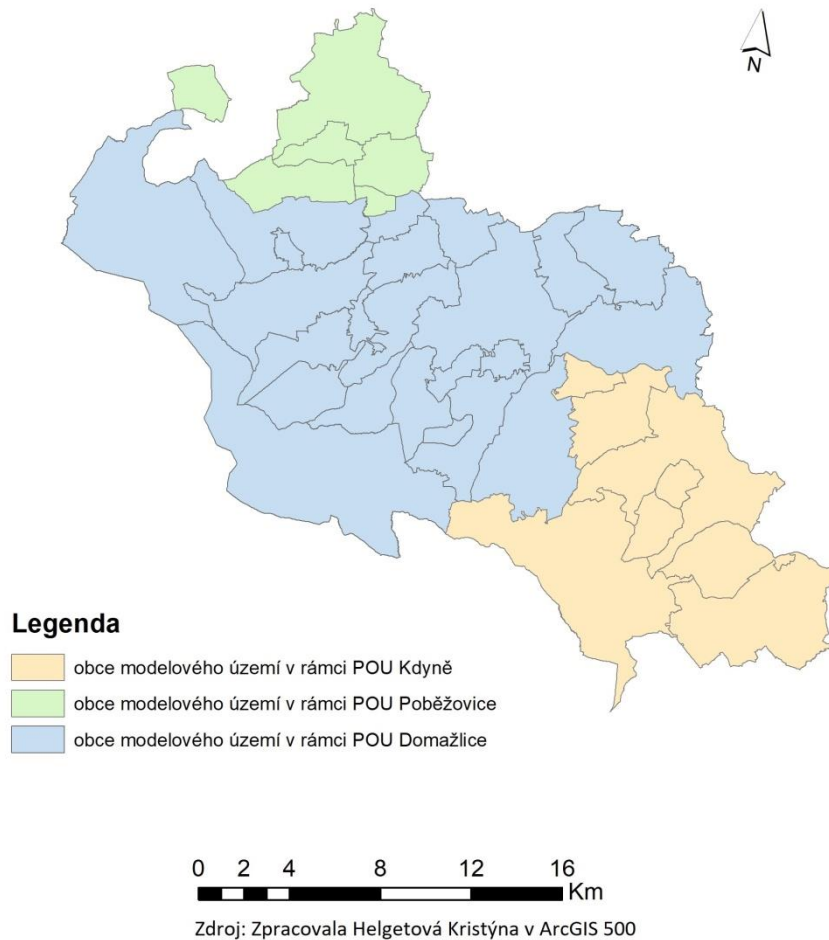
Územní jednotka	Počet obcí	Počet obyvatel
POU Poběžovice	5	2 215
POU Domažlice	22	22 781
POU Kdyně	8	8 853
Celkem	35	33 849

Tabulka 6 - Počet obyvatel a obcí ve zkoumané oblasti

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu k 1. 1. 2019

¹⁵ BAAR, Jindřich Šimon, TEPLÝ, František a HRUŠKA, Jan František, 1927. *Chodská čítanka* [online]. Moravská zemská knihovna [cit. 7.4.2020]. s. 36. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:2b6155e0-4086-11e1-ac09-0050569d679d?page=uuid:2b61f221-4086-11e1-ac09-0050569d679d>

Modelové území Chodsko

Obrázek 2 – Dělení obcí modelového území dle jednotlivých POU

Zdroj: Vlastní zpracování v ArcGIS 2020

3.1 Jádrová oblast

Jádrová oblast je rozdělená na dvě části, menší část je tvořená dvěma obcemi, Pocinovice a Chodská Lhota, které patří do Dolního Chodska. Nejvýchodnější hranicí regionu Chodsko a zároveň hranicí jádrové oblasti je horní tok řeky Úhlavy, který byl původně nazývána Chodovka, a vzhledem k její poloze bych si dovolila tvrdit, že její tok vytváří přirozenou hranici mezi územím Kralovických Šumaváků a domažlickými Chody. Tok řeky Úhlavy se v této oblasti nazývá Chodská Úhlava a dotýká se hranic obce Pocinovice - společně tak tvoří část východní hranice regionu.

Na obec Pocinovice se napojuje obec Chodská Lhota, jejíž severní hranice obce prochází podél potoka Andělice, a jihovýchodní hranice obce okolo potoka Kouba. Ze západní strany je obklopena periferní oblastí tvořenou obcí Kdyně a Všeruby.

Druhá část jádrové oblasti je stále tvořena obcemi Dolního Chodska. Z východu je to tedy Mrákov, Tlumačov, Stráž – a město Domažlice, které sice nebylo jednou z chodských vesnic, ale jeho význam je pro Chodsko klíčový. Dále jsou to obce Horního Chodska Újezd, Chodov, Draženov, Klenčí a Postřekov. Na mapě jádrové oblasti je ponechána i obec Díly, která původně patřila k Postřekovu, obec Pelechy, která původně patřila k Tlumačovu. A malá obec Nevolice, která je vzhledem ke své poloze ponechána v jádrové oblasti.

Poslední částí jádrové oblasti je obec Milavče, tato obec nikdy nepatřila mezi historické privilegované vsi, ale vzhledem k osobním zkušenostem a osobním rozhovorům s místními obyvateli si trůfám tvrdit, že je regionální sounáležitost s Chodskem v této obci ve stejné míře (nebo vyšší), jako v obcích historických.

Severozápadní hranici regionu tvoří periferní oblast obce Poběžovice. Mezi Poběžovicemi a Postřekovem, leží také obce Vlkanov, Otov, Nový Kramolín a Žďánov, které také patří do periferní oblasti Chodska. Směrem na východ patří do periferie také obec Luženičky, ležící nad Draženovem a Domažlicemi. Na východní straně obce Domažlice jsou také Chrastavice. Dále pokračuje periferní oblast směrem na Kdyni, a začleňuje obec Zahorany, Bořice a Kout na Šumavě, ležící již na východní straně jádrové oblasti. Zde se napojuje již dříve zmíněná obec Kdyně a Všeruby. Ty tvoří jižní hranici periferní oblasti Chodska. Od Všerub podél hranic, směrem zpět na západ, tvoří velkou část periferní jižní oblasti obec Česká Kubice, a nad ní menší obce Pec, Babylon, Pelechy a Pasečnice. Nejzápadnější obec patřící do Chodské periferie je obec Nemanice. Mezi Nemanicemi a Poběžovicemi leží ještě jedna obec a to Mnichov, kterou do periferie nemohu zařadit, neboť většina obyvatel této obce byla německá a jediné vodítko pojící tuto obec s Chodskem je skutečnost, že přes toto místo vedla důležitá obchodní stezka z Řezna. Od Poběžovic přes Mnichov teče potok Pivoňka, který může být považován za přirozenou severozápadní hranici periferní oblasti Chodska, pojmenován je podle vesnice Pivoň.

Podle Františka Teplého sahalo území domažlického Chodska ke Staňkovu, Kolovči, Srbicím, Hlohovčicím, Poděvousům, Chudenicím, Úboči až k Poleni.¹⁶ Tyto obce jsou již od samotného území Chodska poměrně daleko a do výběru periferní oblasti jsem nezařadila

¹⁶ MAUR, Eduard. *Historie a Historické tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984.

žádnou z nich. A to ani Koloveč, která je známá svým muzeem řemesel, v jehož expozici můžeme nalézt i Chodskou keramiku. Může se však stát, že někteří obyvatelé Kolovče, se za Chody částečně považovat budou. Územně je však toto město mimo zkoumanou oblast.

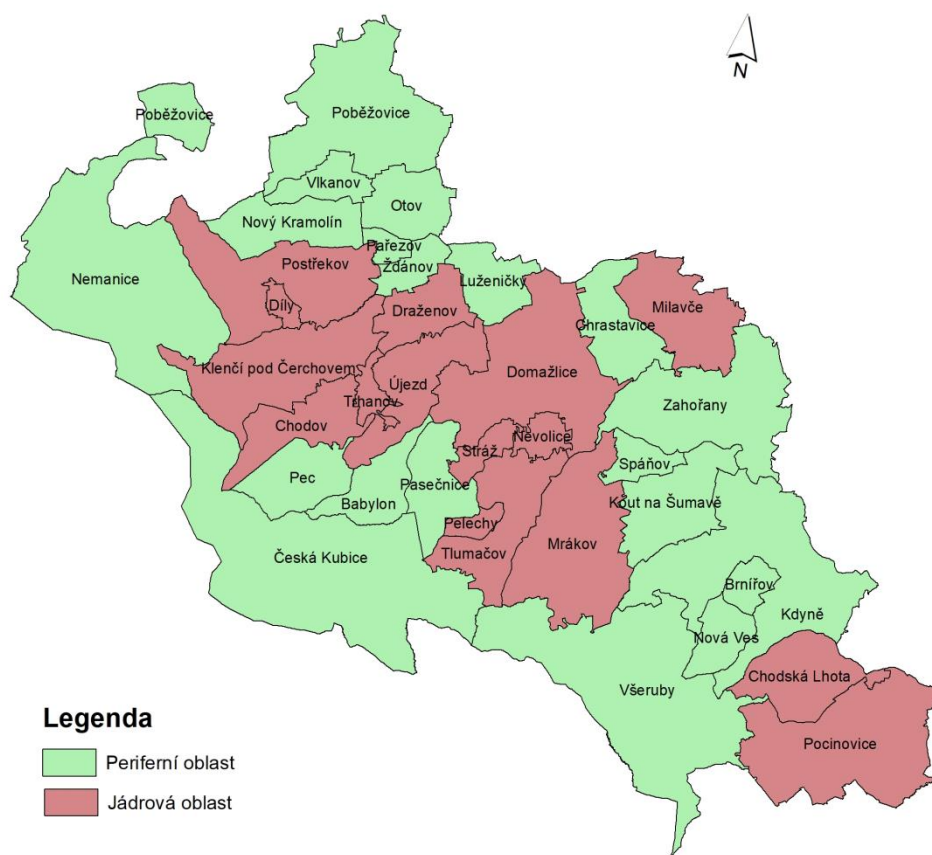
Do jádrové oblasti tedy patří obce – Pocinovice, Chodská Lhota, Mrákov (a Starý Klíčov), Tlumačov (s Pelechy), Stráž, Újezd, Chodov, Klenčí, Postřekov (s Díly), Dražnov – a Domažlice, Nevolice a Milavče. Tyto obce (kromě Domažlic, Nevolic a Milavčí) jsou součástí 11 historických privilegovaných vsí.

Územní jednotka	Počet obcí	Počet obyvatel
POU Poběžovice	0	0
POU Domažlice	14	18 824
POU Kdyně	2	1 005
Celkem	16	19 829

Tabulka 7 - Počet obyvatel a obcí v jádrové oblasti

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu k 1. 1. 2019

Modelové území Chodsko

0 1,75 3,5 7 10,5 14 Km

Zdroj: Zpracovala Helgetová Kristýna v ArcGIS 500

Obrázek 3 – Jádrová a periferní oblast modelového území

Zdroj: Vlastní zpracování v ArcGIS 2020

Pocinovice jsou tedy nejvýchodnější částí jádrové oblasti a také největší historickou vsí. Leží v oblasti Dolního Chodska, a stejně tak jako dalších 10 vsí, jsou poprvé zmíněny v opisu privilegia Jana Lucemburského z roku 1325. Pocinovice, Počinovice nebo také Putzeriet, leží na hranici Domažlického a Klatovského okresu a jejich obyvatelé byli vždy považováni za nejtvrdohlavější Chody. Součástí vsi jsou historická roubená stavení, která se pyšní označením vesnické památkové zóny.

Další obcí Dolního Chodska je Lhotka villa Chodonum neboli Chodská Lhota (nebo Mellhut). Sousedí s obcí Pocinovice. Ve znaku obce je černá psí hlava a černý čakan.

Další obcí je Mrákov, původně nazýván Mrdak, nebo Mrdakow – původní název pochází ze staročeského slova hýbat se. Obyvatelé Mrákova byli regionálně aktivní především od 19. století, dříve se výrazně neprojevovali, a to ani při Chodské rebelii. Mrákov si však oblíbila Božena Němcová, která jej začlenila i do jednoho ze svých románů (Pohorská vesnice). Z této vesnice pochází i známé osobnosti Chodského regionu – rodina Bílkova, která zachovávala podobu chodských krojů po generace, anebo také tzv. Manka Římanka.

Další vsí je Starý Klíčov, původně Kyčov (Kytschow), který býval větší než Mrákov. Kyčovští se účastnili obou Chodských povstání a také aktivně bránili Český les. Kyčov značně poznamenal veliký požár, který zničil většinu původního stavení.

Další důležitou vsí je Tlumačov (Dlumasow), jehož obyvatelé se také účastnili obou povstání, ale radikálněji se projevovali až u druhého povstání, při němž jim byl vrchností postaven na jejich území Filipův dvůr, dnes nazýván Filipova Hora.

Vedle Tlumačova se nachází obec Stráž. Název je pravděpodobně pozůstatkem její funkce. Několik literárních děl o Chodsku je zasazeno právě do této vsi (Chodské rebelie, Psohlavci, apod), kde do dnešní doby můžeme zahlédnout chodský kroj.

Další vsí je Újezd, nejznámější z historických vsí, neboť odtud pocházel slavný Jan Sladký Kozina, a také Jan Selner Čtverák (viz Krátká vsuvka do historie Chodů). Újezdčí Chodové byli vždy velmi odbojní, ale po smrti vůdců prvního Chodského povstání, kteří z Újezda pocházeli, se již do druhé rebelie výrazně nezapojovali. V Újezdě také stojí pamětní Kozinova síň a na vrchu Hrádek, dnes stojí také jeho socha.

Chodov (Kodow) je další z obcí jádrové oblasti, dnes je již tato ves spojena s vsí Trhanov, původně patřili k sobě, (například) pod jménem Chodenschloss. Tato ves byla na okraji hraničního hvozdu.

Klenčí pod Čerchovem (Klentsch) je v současné době městysem, leželo na významné obchodní stezce, která zaručovala vsi značné příjmy. Historické centrum Klenčí je vesnickou památkovou zónou. V kostele svatého Martina se nachází hrobka rodu Stadionů, tedy i tzv. Lomikara (viz krátká vsuvka do historie Chodska). V Klenčí se také nachází muzeum Jindřicha Šimona Baara, který se v této vsi narodil. Narodil se zde také Jindřich Jindřich, jehož muzeum leží v Domažlicích, a také Jan Vrba.

Nejsevernější Chodskou obcí a obcí jádrové oblasti je Postřekov. Zároveň je také nejlidnatější obcí, a byla také nejsilnějším místem odporu proti vrchnosti. Dříve byl Postřekov spojen se sousední vsí Mlýnec, kde žilo poměrně mnoho německy mluvících obyvatel, mezi těmito místy byli obyvatelé odděleni jazykovou bariérou. V Postřekově se silně zachovali Chodské tradice, včetně několika denního masopustu a kytičkové slavnosti. Také zde stojí nejslavnější Chodská hospoda – U Hadamů.

Další významnou historickou vsí je Draženov (Drazenow/Trasenu), ze které pocházel jeden z vůdců Chodské rebelie, Kryštof Hrubý. I přesto, že je původní vesnický ráz významně zasažen novou výstavbou a frekventovaným spojem do Domažlic, se v Draženově zachovala některá původní Chodská stavení.

Další vsí, která je součástí jádrové oblasti jsou Díly, tato ves však původně patřila k Postřekovu, jako obec vznikla až na konci 18 století pod jménem Nový Postřekov.

Další je obec Pelechy, ležící vedle Pasečnice a Tlumačova, ke kterému původně patřily. V současné době jsou Pelechy samostatnou obcí, počet obyvatel však nedosahuje ani stovky. Tlumačov je však původní historickou obcí, ke které patří v současné době i Filipova Hora. Zastupitelé Tlumačova byli podle záznamů z obecní kroniky voleni jak z Tlumačova, tak z Pelechů, Filipovy Hory, ale také z osady Šnory.

V Tlumačovské kronice se píše o návštěvě Domažlic tehdejším prezidentem Masarykem, a Domažlice jsou zde označeny jako střed Chodska. Domažlice (Domasilice/Taus) nikdy nepatřily mezi chodské vsi, ale jeho význam pro Chodsko se mu nedá upírat. Původně na tomto místě stálo hradiště Tuhošť, jeho okolím procházely ony důležité stezky, které vedly z Regensburgu (Řezno). Jedna z nich vedla přes Mnichov, Klenčí pod Čerchovem, až do Plzně. Druhá stezka vedla přes Furth im Wald, Eschelkamm, Všeruby, Kdyni, opět do Plzně.¹⁷ Dalšími zemskými stezkami byla například stezka všerubská, řezenská, zlatá, boubínská a pasovská. Historické centrum města je památkovou rezervací. Původně trhov故事 osada se ve 13 století změnila na opevněné královské město, byl zde postaven Chodský hrad, a byl zde také chodovský soud. Měšťané neměli s Chody vždy dobré vztahy, ale byli vždy čistě českým městem.

Milavče jsou malou obcí vedle Chrastavic a na první pohled se nemusí zdát, že má s Chodskem mnoho společného, zajdeme-li však v neděli do kostela, nebo potkáme starší

¹⁷ ROUBÍK, František a VÁCHAL Karel. Boj Chodského lidu. Brno: Krajské nakladatelství, 1962. s. 8

ženy na vsi, všimneme si, že některé z nich mají na sobě chodský kroj. Nebo vyjádříme-li zájem o Chodsko v této vsi, setkáme se s tak přívětivým setkáním, na které narazíme snad jen v Postřekově. Těžko popsat, proč je tato obec tak výjimečná, že jsem ji zařadila do jádrové oblasti. O čem Vás však mohu ujistit je skutečnost, že zařazení Milavče po bok historických vsí najde pochopení mezi všemi „pravými“ Chody. (V příloze si můžete přečíst krásnou píseň o Milavčích od Vlastimila Weinera – ředitele nejstarší funkčně existující obecní školy v Čechách)

A nakonec Nevolice, které byly inspirací slavného díla Psohlavci do Adolfa Jiráka, který zde také pobýval. Nevolice měli s chodskými vsi vždy dobré vztahy.

Pocinovice, Chodská Lhota, Mrákov i s Klíčovem, Tlumačov, Postřekov, Chodov, Draženov, Újezd, Trhanov a Klenčí – tedy všech 11 historických vsí patřilo od roku 1697 rodu Stadionů. Předtím patřili rodu Lamingenů a to od roku 1621, předtím to byl rod Švamberků a to od roku 1482 – včetně města Domažlice.

3.2 Periferní oblast

Do periferní oblasti jsem zařadila obce – Babylon, Brnířov, Chrastavice, Česká Kubice, Kdyně, Kout na Šumavě, Luženičky, Nemanice, Nová Ves, Nový Kramolín, Otov, Pařezov, Pasečnice, Pec, Pelechy, Poběžovice, Spáňov, Všeruby, Vlkanov, Zahořany a Žďánov. Otázkou je, proč zrovna tyto obce? Jak jsem již zmiňovala výše, některé z těchto obcí, patřili pod správu rodů, které spravovali také historické obce, pokud se tedy řešila otázka Chodské poslušnosti u české komory nebo císaře, konečný verdikt zahrnoval všechny obce, které v této oblasti patřili rodu se kterým se Chodové přeli.

Územní jednotka	Počet obcí	Počet obyvatel
POU Poběžovice	5	2 215
POU Domažlice	9	3 957
POU Kdyně	6	7 848
Celkem	20	14 020

Tabulka 8 - Počet obyvatel a obcí v periferní oblasti

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu k 1. 1. 2019

Majetek, který odkoupil rod Stadionů v roce 1697 obsahoval: zámek Trhanov, Postřekov, městečko Kleneč (Klenčí), vsi Draženov, Újezd, Chodov, Nemanice, Neubau (Novosedly u Nemanic), Mauthaus (Mýtnice), Kubici, Starý a Nový Prenet (Starý a Nový Spálenec), Maxenruh, Mysliv, Chalupy, Pláně, Fuchsberg (Liščí Hora), Horní a Dolní Fleky, Chudenín, Hadravu, Červené Dřevo, Hyršov, Springenberg, Hled'sebe, nové domy za Herštejnem (Herštejnské Chalupy), zámek Kout, městečko Nový Trh, dvory Klíčov, Starý Dvůr, Nový Dvůr a Novotržský, městečko Novou Kdyni, vsi Stráž, Tlumačov, Mrákov, Klíčov, Zahořany, Stanětice, Brnířov, Hluboká, Novou Ves, Smržovice, Lhotu, Pocinovice, Studánky, Brůdek a Podzámčí.

Obec Babylon, původně dřevorubecká osada, se nazývala Pařezov (neplést s Pařezov u Žďánova). V roce 1621, když byli chodské vsi předány do zástavy Lamnigerům, připadla jim i osada Pařezov. Do roku 1877, jak je psáno v kronice obce Babylon¹⁸, tvořil s Petrovicemi, Havlovicemi, Pasečnicemi a Českou Kubicí, Domažlickou obec – to je také uváděno v Tereziánském katastru z poloviny 18. století. Babylon patřil také rodu Stadionů. Babylon měl s chodským regionem dobré vztahy. Domažličtí se rádi účastnili Babylonských šibřinek. Domažličtí malíři zobrazovali na obrazech Babylonský letní život, domažličtí učenci přednášeli v Babylonu o Edvardu Benešovi. A byli to babylonští, kteří se rádi účastnili 3. července 1938 v Újezdě akce „Hold Chodska armádě“¹⁹. „Už v nejbližších dnech začaly se šířit pověsti, že Hitler se nespokojí s územím určeným k obsazení a že připojí k říši ještě další oblasti, mezi nimiž měly být i některé chodské obce, a s nimi i Babylon.“²⁰ Podle těchto zpráv z kroniky, byli chodští obyvatelé silně proti tomu, aby byla ztracena česká národnost, o kterou tak horlivě mnoho let bojovali. 14. listopadu byla vyslána deputace chodského lidu v krojích, s nimi i zástupci Babylonu, k předsedovi vlády. Ti však byli zadrženi a zastání se nedočkali. Proto hned 16 listopadu proběhla demonstrace chodského lidu v Domažlicích. Přesto přišla 24. listopadu zpráva, že budou zabráný některé chodské obce – Nový a Starý Postřekov, Kleneč pod Čerchovem, Trhanov, Chodov, Pec, Česká Kubice, Babylon a osady Pila, Hamry a Pelechy – všimněte si, že jako Chodské obce byl vyznačen celý tento výčet. Od roku 1938 byl Babylon zabrán nacistických Německem. Všechny tyto obce byli poté zahrnuty

¹⁸ Portafontium [online]. Státní oblastní archiv v Plzni ©2020 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: http://www.portafontium.eu/searching/chronicle?field_archives=223101010&search_api_views_fulltext=&search_api_views_fulltext_1=babylon&search_api_views_fulltext_2=&search_api_aggregation_3=&field_doc_dates_from=

¹⁹ Přesněji - Hold Chodska československé armádě a státu. Tato manifestace proběhla také v Draženově 19. června.

²⁰ Portafontium [online]. Státní oblastní archiv v Plzni ©2020 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30160247/soap-do_00476_obec-babylon-1928-1984_0290

do okresu Lesní Mnichov (Waldmunchen). V době okupace německých obyvatel přibývalo, což místní neradi viděli, často se do Babylonu stěhovali dle kroniky Němky s dětmi s „jejich mravně pokleslým soukromým životem“. Po válce se konali v Babylonu volby, které vyhrála strana KSČ, hotely byly znárodněné, přejmenované, a byl znovu založen sokol. V době, kdy vznikly Chodské slavnosti, oblíbili si je i obyvatelé Babylonu, v rámci slavností také probíhala v babyloně branná slavnost. V současné době se Babylon dále snaží podporovat turismus v obci, využívá tak i blízké chodské kultury, ne však jen pro turisty, ale i pro místní. Velmi častá jsou vystoupení chodských sborů, a to především z Mrákova.

V blízkosti obce Babylon se nachází obec Pasečnice, původně Nová a Stará Pasečnice. Obec to byla vždy velmi chudá, obyvatelé se živili tzv. smolařením (sbíráním smoly), nebo vyráběním krabiček na sirky. V současné době je obec vyhledávaná především chataři. Původně patřila s Babylonem pod tzv. Domažlickou obec. Ještě na konci minulého století bylo možné v Pasečnici spatřit ženy nosící části kroje.

Obec Pec pod Čerchovem patřila původně k Trhanovu (nějakou dobu patřila také k Chodovu). Myslím, že to je už dostatečný důvod, proč se tato obec řadí mezi periferní obce. Obec leží pod nejvyšším vrcholem Českého lesa – tedy Čerchovem. Pec byla vždy oblast průmyslová, zpracovávala se zde železná ruda, poté ji nahradila výroba skla a rozhodně nemůžeme zapomenout na těžbu dřeva, která je pro tuto oblast klíčová. Kromě těžby, vyráběli také ze dřeva různé hospodářské a kuchyňské náčiní, sáně, dřeváky, koše apod. Tyto výrobky se prodávaly po celém Chodsku a za chodské se také považovali, stejně jako dřevorubci z Pece. „...oni byli lepší než dřevorubci kanadští, ti byli proslulí hlavně proto, že si o nich vymýšleli kdeco slavní spisovatelé. Kdyby se ti však dostali na Chodsko a šli se v zimě podívat na dřevorubce pod Čerchovem, nenapsali by o nich už ani řádku, protože by je hrůzou ranila mrtvice, až by viděli svážen dřevo.“²¹

Česká Kubice ale nikdy nepatřila mezi ony historické obce, a rozhodně nezasahovalo území obce tak daleko do lesa. Les totiž tvořil dlouhou dobu přirozenou hranici. V obci existovalo mnoho strážných míst, odkud Chodové pozorovali okolí Českého lesa, a to i v samotné vsi Česká Kubice. Původně to byla dřevařská ves, která vznikla až počátkem 17. století. Jmenuje se podle říčky touto oblastí protékající. Česká Kubice leží ve Všerubské vrchovině, ve které se tyčí křemenné vály, ze kterých je krásný rozhled na šumavské lesy a k sousedům do Bavorska, proto bylo toto místo vybrané jako jedna ze strážných oblastí.

²¹ NEPIL, František. Dobré Jitro, 1991. Československý rozhlas

V České Kubici stojí penzion pojmenovaný podle Elišky Krásnohorské (Krásnohorská) a do mramorových obkladů penzionu je vytesaná její vlastní chodská báseň (Chodská). Také se v obci nachází vila Čerchov, ve které býval poštovní úřad. Také je v České Kubici památný kámen Aloise Rašína, který zde v letním období pobýval. V současné době je v obci mnoho penzionů a mnoho hotelů, a je poměrně dopravně zatížená.

Další obcí periferie jsou Nemanice (Wassersuppen). Leží u hranic s Bavorskem, a hranice obce tvoří nejzápadnější hranici oblasti. Původně se ves jmenovala Loužnice, a vznikla na popud města Domažlice. Nemanice vzhledem ke své poloze, byli ovlivněny nejen druhou světovou válkou, ale také odsunem Němců, znovu osídlením za socialismu a přestavbou většiny původní vesnické zástavby. Ves leží pod hřebenem Haltravy (Jiráskův fejeton se jmenuje Na Haltravě). Původně byla osídlená především Německým obyvatelstvem a za chodskou se začala považovat až za období totalismu, kdy se začala znovu osidlovat a byla obyvatelstvu představována jako hráz před západem a kapitalismem (symbol obrany stejně jako u Chodů).

Další obcí je Nový Kramolín, který sousedí s Postřekovem, původně nazýván Gramatin. Dlouhou dobu patřil Kramolín pod Pivoňské panství, a poté pod panství Poběžovické. Většina obyvatel, která zde v minulosti žila, byla německé národnosti, také ve školách se vyučovalo v němčině. I obecní a školní kroniky jsou psány v němčině, a to ještě před rokem 1939. V době znovu osidlování Kramolína se však více propojil s Postřekovem, neboť většina nových obyvatel byla právě z Postřekova. K shromáždění zde také promlouval Jan Vrba z Domažlic, a to o historii Chodů, která zde byla oblíbená.

V blízkosti Nového Kramolína se nachází čtyři menší obce, Vlkanov, Pařezov, Otov a Žďánov. Pařezov se v současné době dělí na Nový a Starý Pařezov, původně však spadal pod Nový Kramolín, pak pod Otov, a s Otovem společně patřili pod Poběžovice. Po druhé světové válce a odsunu Němců z této oblasti, se snížil počet obyvatel v Pařezově z 333 na 95 obyvatel. Ve školní kronice obce Otov před druhou světovou válku, nalézáme poznámky o utlačování českých menšin v zemi, a to i v samotném Otově. Otov je zde popisován jako čistě německá obec, která alespoň díky státnímu převratu po první světové válce měla možnost vybudování českých škol, stejně tak Meclov a Poběžovice. O to více byla obyvatelům Otova připomínána česká národní hrdost, ale i důležité regionální osobnosti, jako byl Jindřich Jindřich („známého

hudebního skladatele a sběratele zejména chodských lidových písní.“)²², který byl v této oblasti velmi oblíben.

Vlkanov (Wilkenau) byla zařazena do oblasti periferie z důvodu geografické polohy. Vlkanov je poměrně malý a v blízkosti Postřekova, ze kterého přišla v období odsunu Němců většina obyvatelstva. O vlkanovské rasovně se také zmiňuje Jindřich Šimon Baar a Božena Němcová. Vlkanov patřil po krátkou dobu pod Nový Kramolín a pod Pobežovice.

Žďánov je také menší obcí v blízkosti Postřekova, kde určitou dobu působil František Josef Mayer a zařazena je do oblasti periférie také z důvodu polohy. Sousedí nejen s Postřekovem, ale také s Klenčí a Draženovem.

Pobežovice, do dnes často označovaný jako Ronšperk, je jednou z větších obcí SO ORP Domažlice. V Pobežovicích dříve žila početná židovská komunita, to se samozřejmě změnilo druhou světovou válkou. Po válce došlo k odsunu zbývajících německých obyvatel a obec byla dosídlena za totalismu českými obyvateli. I přesto, že na první pohled již nemají Pobežovice s Chodskem žádnou vazbu, dříve patřili pod rod Stadionů, stejně jako vesnice horního Chodska. Také při návštěvě informačního střediska ve městě nalezneme chodskou regionální literaturu (Chodsko historické a současné, průvodce po Domažlicku, Jaroslav Špillar, Dudáci a vlčí hlavy apod.). Obec také podporuje regionální publikace o Domažlicku a Chodsku, často za spolupráce s obecními spolky, ve kterých je zařazován i Ronšperk.

Všeruby jsou obec tvořící periferii a jižní hranici regionu. Ve Všerubském průmysku se odehrála bitva u Brůdku, která je první zmínkou o Chodech. Většinu území obce dříve pokrýval hustý nedostupný les, kterým se táhla obchodní stezka, která byla po správou Chodů. Asi dva roky ve Všerubech pobývala také Božena Němcová, která má dnes ve městě pamětní desku.

Kdyně je obcí, tvořená dvěma historickými celky – Starou a Novou Kdyní. Obyvatelstvo města bylo ovlivněno blízkostí Chodské Lhoty, Kouta na Šumavě, ale i odsunem německého obyvatelstva a ztrátou židovské komunity. Původně jsem chtěla Kdyni označit jako kulturně samostatný celek, ale vzhledem k množství dotazníků, které se vrátili z Kdyně, jsem se rozhodla tuto obec do regionu také zařadit. Dobré ohlasy měl dotazník také na facebookových stránkách městské knihovny Kdyně. Město je tedy zařazené v periférii v souvislosti se sounáležitostí obyvatel s regionem Chodsko.

²² Portafontium [online]. Státní oblastní archiv v Plzni ©2020 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30160308/soap-do_00762_skola-otov-1927-1938_0020

Nová Ves a Brnířov, jsou malé obce jižně od Kdyně. Obě obce byly zařazeny do periferie vzhledem ke své poloze mezi jádrovým regionem a obklopené periferií Chodska. Navíc tyto obce patřily také rodu Stadionů. Obě obce také dříve patřily pod Kdyni, počet německého obyvatelstva byl ale mnohem nižší, a obyvatelé tak hůře nesli okupaci Československa. Brnířov byl s Kdyní také součástí Rýzmberského panství – Rýzmbek vznikl k ochraně zemských hranic.

Kout na Šumavě (německy Kauth) je obec mezi Kdyní a Domažlicemi. Obec vznikla ve stejné době jako hrad Rýzmbek, a jejím účelem bylo vybírání mýtného. A nejenže tato obec patřila rodu Stadionů, ale také byla jeho sídlem.

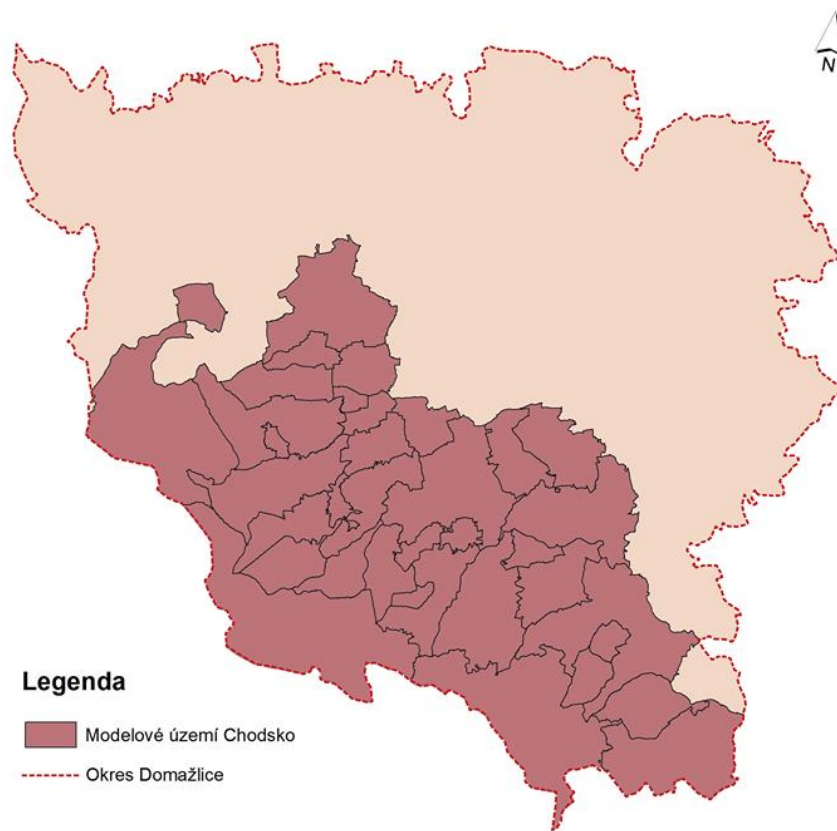
Chrastavice jsou menší obcí nacházející se severovýchodně od Domažlic, pod které od 15. století na dlouhou dobu patřily, stejně jako Luženičky, Milavče, Zahořany, Spáňov, Petrovice, Nevolice a Bořice.

Luženičky patřily poměrně dlouhou dobu pod správu Domažlic, se kterými sousedí. V Luženičkách také stojí lípa, u které se natáčel film Psohlavci, a do dnešní doby je obyvateli obce velmi oblíbeným místem. Při masopustu v Luženičkách se sice nenosí kroj jako v Postřekově, ale pokud-li se podíváte do fotografie ze setkání rodáků z Luženic a Luženiček, kroj nepřehlédnete (viz příloha).

Spáňov je malou obcí, mezi Zahořany, Mrákovem a Koutem. Spáňov a Zahořany pravděpodobně založila stejná rodina, podle jména – Johanni Sspan juniori de Zahorzan.

Pod Zahořany patří i část Bořice, ve kterých se do dnes vyrábí keramika a pečou se koláče. V současnosti je již předměstskou zástavbou Domažlic.

Modelové území Chodsko v rámci okresu Domažlice

0 2 4 8 12 16 Km

Zdroj: Zpracovala Helgetová Kristýna v ArcGIS 500

Obrázek 4 – Území Chodsko v rámci okresu Domažlice

Zdroj: Vlastní zpracování v ArcGIS 2020

4. Chodsko

Následující kapitola se bude věnovat krátkému shrnutí historie bojů za chodskou svobodu mezi 15. a 17. stoletím a základnímu popisu chodského regionu a jeho obyvatel. Tato oblast se začala nazývat Chodskem až na konci 19 století, a literatura z velké části obsahovala spíše pověsti, lidové mýty nebo chodské písně a symboliku. I území Chodska a původ jeho obyvatel je v literatuře něčím neznámým. Například Eduard Maur ve své knize Historie a historické tradice shrnoval nejméně pět teorií o původu chodského obyvatelstva.

Územní vymezení bylo velmi nepřesné, jak v literatuře obecně, tak i v kronikách. Region byl jednoduše zobrazen v etnografickém atlasu Čech, Moravy a Slezska IV. od Eduarda Maura a Richarda Jeřábka, avšak toto zobrazení zahrnovalo i Staňkov, který je od nejbližší privilegované vesnice vzdálen přes 20 kilometrů a jedinou podobnost nalezneme v krojích, podle kterých vymezovat region opravdu nemůžeme. Lepší vymezení můžeme nalézt v knize od Josefa Nejdla (ředitele Chodského muzea v Domažlicích) a Zdeňka Procházky (Nakladatelství Českého lesa), Chodsko historické a současné, kde je pro potřeby vymezení použita mapa statků rodu Lamingerů z roku 1697 (viz příloha). V některých zdrojích se uvádí fakticky chybné, až úsměvné informace, o Chodech v oblasti Náchoda, kde nikdy žádní Chodové nebyli. Chybných a nepřesných informací si někteří autoři všimli již dříve, například v úvodu do Chodské čítanky vydané v roce 1927 se píše: *„Myšlenka vydání "Chodskou čítanku" se zrodila, když se českou veřejností slovem a tiskem počaly šířiti o Chodsku takové zprávy, které neodpovídaly skutečnosti. Stačilo někdy, aby letní host anebo jen přelétavý turista zavadil o Chodsko, a už se v novinách, časopise anebo i knize objevil článek, feuilleton, cestopis, který hovořil o chodských dějinách, nářečí a svérázu neuvěřitelným způsobem.“*²³

4.1 Stručná historie Chodů u Domažlic

Pro pochopení regionální identity Chodska, je potřeba znát jeho minulost, neboť určité regionální problémy mohou mít původ v minulosti, které daly vzniknout současným stereotypům, hanlivým označením, územním změnám nebo problematické spolupráci mezi obcemi či městy.

²³ BAAR, Jindřich Šimon, TEPLÝ, František a HRUŠKA, Jan František, 1927. *Chodská čítanka* [online]. Moravská zemská knihovna [cit. 7.4.2020]. s. 5. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:2b6155e0-4086-11e1-ac09-0050569d679d?page=uuid:2b61f221-4086-11e1-ac09-0050569d679d>

Jak jsem psala výše, původ Chodů není znám, stejně tak od kdy se začali v pohraničí usazovat. Hermenegild Jireček, který poprvé napsal o existenci Chodů na Tachovsku a Přimdě, se zmiňuje o 10 a 11 století. To odpovídá i důkazům historika K. Hájka, který uvádí, že v suplice císaři v roce 1652 je jasně psáno, že Chodové užívají svých výsad po 608 let. Tedy zpět do roku 1046 (První zmínka o Chodech je v roce 1040 v Dalimilově kronice, v souvislosti s bitvou u Brůdku), ale je možné že na tomto území byli usídleni i dříve, a svá privilegia dostali později.

Ve 14 století začínají první útrapy domažlických Chodů, kteří nebyli spokojeni, že je město Domažlice předáváno ze zástavy dáno do zástavy - Petrovi z Rožmberka, Jindřichovi Bavorskému, Lvovi z Rožmitálu a poté předáno Švamberkům. A u Švamberků byli Domažlice v zástavě až do roku 1572. Chodové tyto kroky brali jako útok na jejich práva.

16 století – rozpory se Švamberky i městem Domažlice:

Už do roku 1500 byly vztahy mezi Chody a Švamberky velmi napjaté. Jindřich ze Švamberka chtěl po chodském obyvatelstvu vojáky a občasné roboty, to ale Chodové odmítali, protože to podle nich nebylo v souladu s jejich právy. Chodové se chtěli Švamberků zbavit a proto využili roku 1547 povstání proti císaři Ferdinandovi. Povstání ale bylo potlačeno a Švamberkové udali Chody císaři. Císař proto vydal prohlášení, že musí každá chodská ves vyslat jednoho rychtáře do Prahy, kde byli po nějaký čas uvězněni a poté jim byla uložena veliká pokuta.

Od té doby se Švamberkové začali Chodům mstít a upírat jim jejich nepsaná zvyková práva. Chodové se ale začali bouřit, vyháněli panský dobytek ze svých pastvin, stavěli rybníky i přes zákaz a chodili na tajné porady (rakuše). Švamberkové dále stupňovali svá nařízení, dokud si Chodové v roce 1558 „neodchytili“ na hranicích samotného císaře, aby si postěžovali, a poslali do Prahy delegáty z Chodské Lhoty a Postřekova. Na Chodsku ale mezitím prováděli Švamberkům všíchné problémy. Proto v roce 1560 poslal císař namísto dalších privilegií příkaz k poslušnosti ke své vrchnosti. Ani výhrůžka smrtí však nepomohla. Chodové si stěžovali kde jen mohli, u císaře i u české komory. Všechny stížnosti ale byli zamítnuté. Nakonec je tedy napadlo, že by mohli samotní Domažlice vykoupit. V roce 1562 poslali nabídku o vykoupení císaři a české komoře. O osm let později, císař s výkupem svolil. Chodové tak 3 března 1572 vykoupili sami sebe ze zástavy. Zástavu převzali od Švamberků 15 dubna.

Chodové ale nebyli schopni splácet své dluhy, a starat se o všechny své pozemky a obyvatele. Proto v roce 1579, dostalo město Domažlice Chody pod svoji správu za roční nájem císaři. Tímto převodem skončilo Chodům krátké období vykoupené svobody a samosprávy.

Domažličtí měšťané se ze začátku snažili s Chody udržovat přátelské vztahy. Tento vztah Chodům velmi vyhovoval, a již v roce 1584 plni nadšení vyslali k císaři delegaci s přáním, aby již nikdy nebyli zastavováni nikomu jinému než Domažlicím. A tak císař zastavil Domažlicím chodské vesnice na šedesát let od roku 1585 do roku 1645. Situace se ale začala opakovat. Domažlice tvrdily, že mají na chodskou zástavu stejná práva jako kdysi Švamberkové a Chodové naopak trvali opět na svých starých zvykových právech. Ale protože Domažlice Chodům neupírali žádná písemně zaručená práva, tyto spory vždy skončily neúspěchem pro chodský lid. Roku 1605, se ale pokusila městská rada sáhnout na stará chodská privilegia. To okamžitě zvedlo vlnu odporu ve všech chodských vsích. Domažličtí pak poprosili Českou komoru, aby žádost „*týchž nezbedných Chodův*“²⁴ na potvrzení privilegií zamítla. Tentokrát ale Domažličtí neuspěli.

17 století – pod zástavou Lamingerů:

Na začátku 17 století bylo město Domažlice potrestáno za účast v povstání českých stavů (1618-1620), odebráním chodské zástavy. Wolf Vilém z Laminger namluvil císaři Ferdinandovi, že ani Chodové nestáli při povstání na jeho straně, a tak byli dáni Lamingerovi do zástavy. Laminger začal proti Chodům postupovat krutěji a bezohledněji než Švamberkové. Ale to by nebyli Chodové, aby se nepostavili vrchnosti na odpor. Tyto rebelie, ale Lamingerovi velmi nahrály, a tak poprosil císaře, aby jim nepotvrzoval jejich privilegia. A císař této žádosti vyhověl. Chodové tak a v listopadu 1629 pozbyli svých práv.

Po potvrzení císařského rozhodnutí se tak Laminger stal oficiálním pánem jedenácti chodských vsí a deseti německých vsí, včetně Nemanic.

První pokus o odpor proti vrchnosti byl v září roku 1652. Chodové si nechali zhotovit opisy svých privilegií a poté je poslali k císaři. Zastupoval je advokát J.M. Chejnovský, který podrobně zpracoval důkazy o lojalitě Chodů k císaři. Chejnovský však za nedlouho zemřel a případ probíhal po nesmyslně dlouhou dobu. Mezitím roku 1660 se stal novým pánem statků Wolf Maxmilián z Laminger, zvaný Lomikar. Po několika letech se mu povedlo docílit, že

²⁴ ROUBÍK, František a VÁCHAL Karel. Boj Chodského lidu. Brno: Krajské nakladatelství, 1962. s. 47

složení České komory, která do té doby stála na straně Chodů, se změnilo ku prospěchu Lomikara. Ten dosáhl toho, že císař roku 1668, vydal reskript, ve kterém prohlašuje, že Chodové účastí na rebelii pozbyli svých starých práv, jejich privilegia se ruší a ukládá se jim „*perpetuum silentium*“ (věčné mlčení).

V roce 1680 pod hrozbou oběšení Laminger nutil Chody k vydání privilegií. Ty mu jich vydali 22 z celkových 24. A Chodové se nevzdali, po 12 letech posílají do Vídně delegaci, ve které byl Jan Sladký Kozina z Újezda a David Forst z Tlumačova. Nesli s sebou originály dvou privilegií, které se jim povedlo utajit. Jejich nový advokát Wilhelm Strauss však nevěděl o císařském rozhodnutí z roku 1668. V okamžiku příjezdu delegace vyslance zatkli. Císař se nakonec rozhodl, že Chody nebude trestat, pokud své vrchnosti slíbí poslušnost. Chodové však opět odmítali tomuto rozhodnutí uvěřit, odmítli slíbit poslušnost a rozhodli se nerobotovat. Císaři došla trpělivost a rozhodl se vojensky proti Chodům zakročit, a všechna stará privilegia zničili. Také nařídili hejtmanovi, aby získal dopisy advokáta Strausse, ale po cestě byl napaden chodskými sedláky, jedním z nich byl Jan Selner (Čtverák).

Místodržící vydali prohlášení o chodském povstání, delegaci uvěznili a vyslali na Chodsko vojsko. V červenci roku 1693 zaútočilo vojsko na vsi Újezd, Draženov, Chodov, Postřekov a Klenčí. Snažili se donutit zajatce k poslušnosti. Někteří ale utekli do lesů a ostatní odmítali. O několik dní později, byl jeden ze vzbouřenců (pravděpodobně omylem) zastřelen, ale jako reakci na tento výstřel, se všichni Chodové vzdali. Tak skončilo Chodské povstání (po 12 dnech). Poté byli propuštěni všichni vězni, kromě vůdců vzpoury - Matěj Just, David Forst, Jan Sladký Kozina, Kryštof Hrubý, Wolf Kaiser, Jiří Syka, Adam Ecl, Lorenc Zdanovec , Jan Selner (Čtverák), Jiří Strnad a Wolf Buršík.

V červenci se celá věc dostala až před apelační soud. Apelace celou situaci prošetřila a 8. února 1695 zazněl rozsudek. Viníci byli roztrženi do tří skupin dle míry svého zavinění. V první skupině byli tři „*arcisvůdcové, popouzeči a neustálí buřiči*“²⁵ Jan Selner, Kryštof Hrubý a Jan Sladký, kteří byli odsouzeni k trestu smrti. Císař vynesl rozsudek 9. září 1695, ale v mírnější podobě. Ze tří hlavních rebelů měl být popraven pouze jeden, zbylí dva budou odsouzeni k nuceným pracím v železech na deset let. I zbytek trestů byl o dost mírnější než původní rozsudek apelačního soudu. Kryštof Hrubý ale ve vězení zemřel. Komise tak vybírala pouze ze dvou a jako hlavního buřiče a rebela označila Kozinu. Datum popravy byl stanoven na 28. listopadu 1695 v Plzni a zároveň nařídili 66 Chodům, aby této popravě přihlíželi.

²⁵ ROUBÍK, František a VÁCHAL Karel. Boj Chodského lidu. Brno: Krajské nakladatelství, 1962. s. 114

„A tak byl dne 28. listopadu r. 1695 Jan Sladký, zvaný Kozina, v Plzni městským katem Bartolomějem Kvíčalou oběšen před zraky svých krajanů, pro jejichž dobro a bývalá práva se obětoval“²⁶

Necelý rok po smrti chodského hrdiny zemřel i Wolf Maxmilián Laminger. Tato časová shoda zřejmě zavdala příčinu ke vzniku kozinovské legendy o vyzvání Lamingerera na boží soud- *„Lomikare, Lomikare, do roka ha do dne zvu tě na boží súd“²⁷*.

4.2 Region Chodsko a jeho historie

Chodsko, v minulosti odděleným od Bavorska pouze jazykovou bariérou a hustým lesem, je periferním regionem. Periferní regiony jsou obecně brány jako „území s poruchou funkčně-prostorových vztahů“ (Chromý, 2005), neboť na těchto územích dochází k působení faktorů (ať ekonomických nebo kulturních), které mohou region negativně ovlivňovat. K této „poruše“ území přispívá i skutečnost, že si tento region prošel komunistickým režimem, došlo zde k odsunu Němců a následnému nedostatečnému dosídlení, postkomunistickou změnou, a také zapojení do evropské struktury. Vazby mezi obyvateli a krajinou jsou tak v těchto oblastech nefunkční. Právě proto je v těchto periferních regionech důležitý regionální rozvoj a posilující regionální identita, a místní komunitní skupiny, které se jej snaží podporovat. Taková podpora probíhá i pomocí tzv. euroregionů, jejichž cílem je podpora přeshraniční spolupráce, ale také snížení vlivu hranic a snaha o zmenšení rozdílů okolo hranic. Viditelné rozdíly v životní úrovni mezi státy je častým důvodem narůstajících nacionalistických tendencí a problém v mezinárodní spolupráci - a právě mezi tímto regionem a Bavorskem jsou rozdíly zřetelné. Tedy i přesto jak snadná je mobilita v rámci přeshraničních regionů, a kolik obyvatel využívá možnosti pracovat v Bavorsku, tato otevřenost často způsobuje sociální distanc.

Podobně jako u národních či regionálních identit, jsou u etnografické skupiny důležité kulturní aspekty. Je to nářečí či dialekt, lidová kultura, kolektivní vědomí obyvatel, ale i fyzické či psychické znaky. V minulosti se často vymezovala etnografická společenství pomocí feudálních panství, které ovlivňovala společenský život obyvatel (poddaných) a vytvářela tak ucelenou skupinu. Tyto skupiny si zachovaly své historické tradice a někdy také etnické složení, které značně ovlivnilo vývoj těchto regionů. Čím víc byly tyto skupiny

²⁶ ROUBÍK, František a VÁCHAL Karel. *Boj Chodského lidu*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962. s. 117

²⁷ ROUBÍK, František a VÁCHAL Karel. *Boj Chodského lidu*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962. s. 117

izolované, tím méně se musel region bránit kulturním odlišností. V současnosti tyto etnografické regiony spíše kopírují jejich uspořádání v minulosti (Mulíček, 2005).

Obyvatelé tohoto regionu, jsou nazýváni Chodové, název pochází od slova „chodzec“, neboli chodec (Maur, 1984). Do 17 století tyto lidé dohlíželi nad obchodními stezkami a lesem, která za jejich působnosti tvořil přirozenou hranici mezi českými zeměmi a Bavorskem. Měli také svou vlastní pečeť (viz příloha), uprostřed byla vztyčená čakana (jakási chodská sekýrka), okolo ní byly hvězdy a legenda „S(igillum) CHODOWE Z DOMASLICZ“. (Roubík, 1931, s. 568). Poprvé se jejich pojmenování oficiálně objevuje v privilegii Jana Lucemburského (rok 1325) – homines nostri Chodones. (Roubík, 1931, s. 30; Codex juris municipalis regni Bohemiae, J. Čelakovský, 1895, s. 206)

Chodským územím probíhaly dvě významné obchodní stezky, které využíval i císař. Většina z nich byla nucených, to znamenalo, že je obchodníci museli využívat a pak za ně platit cla. Chodové prý také vykonávali tzv. klejtování či glejtování (conductus geleite), což znamená poskytování ozbrojeného doprovodu. Chodové také měli 24 královských privilegií, díky nimž nemuseli platit cla, i přestože využívali obchodních stezek. Mohli také zakazovat šlechticům usazovat se na jejich území (taková práva tachovští a přimdští Chodové neměli) a také nemuseli robotovat. Privilegium o robotě bylo jedním z nejdůležitějších, neboť se tím od ostatních poddaných značně odlišovali. Také měli tzv. zvyková práva, která měla být dodržována (podle jejich úsudku) do té doby, čím budou vykonávat ochranu hranic. Jedním z těchto zvykových práv, byla možnost využívat les k lovu zvěře a těžbě dřeva.

Jedna z teorií o původu Chodů považovala Chody za potomky polských Hedčanů, kteří byli zajati českým knížetem Břetislavem I. z hradu Hedče (Gdecz) a okolí. Tito váleční zajatci byli přivedeni do Čech, kde jim bylo svěřeno střežení hranic a obchodních stezek. Ale je možné, že by tuto důležitou funkci svěřil kníže zajatcům? Velmi nepravděpodobné. Avšak o tom, že jsou Chodové polského původu byl přesvědčen i J.G. Sommer, ten také poprvé odlišil písemně šumavské Kralováky a Chody, kteří byli v některých pracích zaměňováni. Dále se pozitivně vyjadřuje k této teorii i Arnošt Papstmann a Pavel Stránský (Maur, 1984). Ale důkaz pro tuto teorii není. Stejně tak jako u autorů, kteří tvrdí, že předkové Chodů přišli ze Švýcarska, že jsou to potomci Slováků nebo korutanských Slovanů, anebo že jsou to prostě a jednoduše privilegovaní občané českých zemí. Všechny teorie, jsou pouhými domněnkami a nám také nezbyvá nic jiného než se o původu Chodů pouze domnívat.

Strážní služba Chodů skončila v 17. století, a z Chodů se následkem dlouhodobého upírání práv a svobod šlechtickými rody, a s tím souvisejícího Chodského povstání, stali prostí sedláci. Od té doby se mnoho změnilo. Nejen společnost ale i krajina. Změnil se nejen její význam, využití nebo vztah k lidem, ale došlo také k formaci nových regionů a nových společenství. Došlo k přechodu k industrialismu, došlo k válkám a změnám režimu. A i dnes dochází ke změnám ve společnosti - mění se vztah k malým regionům a venkovu, a to i vlivem globalizace nebo evropského regionalismu, kdy se jednotlivé státy pojí v jednotnou evropskou strukturu. Na druhou stranu dochází k revitalizaci venkovských oblastí i v těch nejdlehlších a nejmenších obcích republiky, dochází ke zvyšování významu lokálního patriotismu, i za podpory evropských fondů, oživování lidových řemesel, regionální symboliky a zatraktivnění starých historických regionů.

A Chodsko rozhodně není oblast, na kterou by se zapomnělo. Velký vliv na tom mají významní spisovatelé a umělci, kteří v době národního obrození vytvořili z Chodů příklad hrdého Českého národa bojujícího za svobodu a práva. Byla to především Božena Němcová, která žila část svého života v Domažlicích a nějakou dobu také ve Všerubech (v obou městech má dnes pamětní desky). Její literární díla se staly pro chodský region klíčovými. Byly to například *Obrazy z okolí Domažlického*, které vyšly v časopise *Květy* v roce 1845. V *Obrazech* popsala folklór, tradice, zvyky, nářečí, stravu i kroje. A to zejména v Milavčích a Chrastavicích. Také napsala „Selská svatba v okolí Domažlickém“, tu popisovala ve vesnici Třebnice, a další díla vycházející v časopise *Česká včela*. V národních novinách roku 1848 vydala zprávu nazvanou „Ze Všerub“, ve zprávě se zmiňuje i o Koutě na Šumavě a Kdyni, a popisuje zarputilost chodských sedláků při volbách do Frankfurtského sněmu. Vydala také etnografický text za spolupráce s Františkem Čelakovským, který se zabýval chodským nářečím. V textu popsala slovní zásobu chodských obyvatel, poprvé uvedla označení buláci a chodováci (od slova buláci je nazvaný chodský dialekt Bulačina). Dále popsala častá jména regionu, výslovnost, skloňování přídavných jmen apod. Celkově bylo její literární období při pobytu na Domažlicku velmi úspěšné. Její zájem o Chody byl také vlastenecký, a to se společnosti v té době zamlouvalo, neboť národní hrdost Chodů jednoduše zapadala do kontextu doby. Také město Domažlice bylo v očích společnosti oblíbeným motivem češství, protože byly jediným etnicky českým královským městem tak blízko hranic. Veřejnost tak obdivovala jejich věrnost jazyku a národnosti. „*Jsou vlastenci a Češi ryzí, neboť jinde do země se vtírají živly cizí*“²⁸. Božena Němcová často psala o chodské chrabrosti, ale i

²⁸ MAUR, Eduard. *Historie a Historické tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984. s. 64.

tvrdohlavosti. Využívala pověstí a mýtů, aby dala chodské krajině a jejím obyvatelům heroický nádech. Stejně tak jako každý motiv bojů, byl v jejich očích za právo a spravedlnost. Také to byla právě Němcová, která v roce 1845 popsala chodský kroj a psala: „*Právě tak vymalování sedláci na obraze v klášteře, jak cepy a kosami Němce tepou. Jsou to tak zvaní chodové, o nichž jde pověst, až prý opět povstanou, že bude zle.*“²⁹

Kromě Němcové psal o Chodsku také J. Š. Baar, Jan Vrba nebo Jaroslav Vrchlický, jehož díla byla spíše básnického charakteru. Významnými autory jsou také Karel Jaromír Erben, Eliška Krásnohorská a Adolf Jirásek, který napsal velmi úspěšné dílo, a to nejen v okolí Chodska, Psohlavci. Dílo popisovalo tragický konec boje za svobodu a stalo se symbolem národní hrdosti. Svatopluk Čech roku 1884 napsal: „vaši Psohlavci zdařili se výborně až do konce. Můžete být hrdý na ten obraz, v němž znázorněn boj o lidské právo tak mohutně a originálně.“³⁰ Ve Zlaté Praze roku 1901 bylo psáno: „tolik podobnosti s osudem českého národa“³¹. Dalším známým Jiráskovo dílem je fejeton Na Haltravě.

V 19. století, v době českého národního hnutí tak byli Chodové velmi obdivováni, a nebylo to jen díky jejich houževnatosti a národní oddanosti, ale i díky odporu vůči germanizaci. V druhé polovině 19. století využívá české měšťanstvo významu selských povstání, a na základě těchto motivů začíná s nacionalistickou politikou. Ze selských rebelií se tak stává symbol svobodného státu a rovněž symbol státoprávní politiky. Vzhledem k tomu, že rolnictvo vždy vzhlíželo k odbojným sedlákům, začali se i ono neaktivní obyvatelstvo politicky angažovat. V podstatě šlo o populistickou politiku, kterou v dnešní době tak dobře známe. Ve výsledku se politický zájem rolnictva odrazil na české společnosti té doby. Význam chodské historie je vidět i na drobných národních akcích, kupříkladu v roce 1868, kdy byl při stavbě Národního divadla zasazen do základů kámen z Čerchova. Ten byl do Prahy přivezen dokonce chodskou delegací. V těchto letech byl v Domažlicích založen sokol a na Rýzmburku byl uspořádán tábor lidu. Roku 1869 byl na Chodském hradě nahrazen rakouský orel českým lvem. A na bráně hradu byl umístěn nápis „pevná vlasti hráz, co jste někdy byly, buďte zas.“

Roku 1902 vznikl (dnes již zaniklý – v roce 1953) Spolek rodáků z Domažlic a okolí v Praze. Tento spolek nosil spolkový odznak, na kterém byla hlava černého psa v bílém poli, a čakan. Podle některých informací byl tento spolek založen již v roce 1883 za Rakouska-

²⁹ MAUR, Eduard. *Historie a Historické tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984. s. 33.

³⁰ MAUR, Eduard. *Historie a Historické tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984. s. 76.

³¹ MAUR, Eduard. *Historie a Historické tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984. s. 76.

Uherska, a byl by tak nejstarším spolkem v Praze. Tento fakt je však možné doložit pouze korespondencí spolku, která není dostatečným důkazem. Ale založení tohoto hrdého spolku rodáků v hlavním městě, je tak krásnou ukázkou, jaký měla dosah regionální solidarita a hrdost Chodů na kterou se nedalo jen tak zapomenout. V Praze probíhal průvod Chodů a zástupců chodských vesnic, který byl spolkem pořádán. Účast byla přes sto osob v krojích a s prapory. Také byla v Praze pořádána chodská veselice, na které se často vybírali peníze na pomoc chodským vsím. Spolek také pořádal zájezdy na Chodsko. Tento spolek byl rozpuštěn politickým nátlakem v roce 1953, dnes v Praze existuje například Kroužek rodáků z Domažlic, Šumavy a jich přátel v Praze, dnes pod jménem Psohlavci.

Národopisný a turistický zájem o tento region byl i před první světovou válkou velmi silný, a Domažlice byly dokonce jedním z hlavních turisticky navštěvovaných míst v Čechách. Poté co začal německý tisk útočit na český národ, turismus v této oblasti dále stoupal. První světová válka a vznik Československého státu změnil podmínky pro vývoj chodského regionu – motivy selských povstání pozbyli na důležitosti. Chodská historie se začala postupně spojovat s československými tradicemi. Například symbol psí hlavy se stal odznakem hraničářského praporu a později začali tento symbol používat i skauti. Také jeden z pluků československých legií nesl Kozinovo jméno.

Regionalismus na Chodsku byl v 19 a 20. století podporován především Jindřichem Jindřichem, ale i Jindřichem Šimonem Baarem (podle kterého je pojmenované domažlické gymnázium a muzeum v Klenčí pod Čerchovem) nebo Janem Františkem Hruškou, který vydal Dialektický slovník chodský. Po Jindřichovi Jindřichovi je pojmenováno jedno z domažlických muzeí, jehož současná sbírka je částečně Jindřichovo dílem. Za svůj život nashromáždil přes 7000 předmětů, které daroval městu. Chodsku se věnoval celý život, sepsal etnografický sborník Chodsko a Chodský zpěvník. Tyto chodské písně, a to i v podobě Jindřicha, si zamilovala operní pěvkyně Ema Destinová, a zařadila je někdy jako součást svého vystoupení. Před muzeem Jindřicha Jindřicha dnes stojí také jeho busta.

V období druhé světové války přestali vycházet chodské pověsti, kroniky a chodská historie. Za to začaly vycházet texty, které měly Němce očišťovat a chodský lid, který byl symbolem odporu proti germanizaci, a tak i protifašistického odboje českého lidu, poněmčovat. Příkladem může text v knize Hornické město Stříbro od Franze Hanslitscheka: „Stříbro je staré hornické město. Přistěhovavší se lidé přinesli svoji němčinu ze středu Německa, kterou ovládali tak, že Stříbro bylo označeno v jinak severobavorské oblasti jazyka za jazykový ostrůvek Horního Saska. Díky trvalému přísunu obyvatel z okolí se po čase

rozdíly mezi oběma proudy setřely a srovnaly.³²“ Nebo od Josefa Haniky *Volkskundliche Wanderungen zu den Chodenbauern* „dodnes živý je selský kroj v chodských vesnicích kolem Domažlic. Podobný, vcelku paralelně směřující a odstupňovaný vývoj se dá vykázat v jazykově německých oblastech západních Čech od Krušnohoří (Erzgebirge) přes Pooohří (Egergraben), Karlovarsko (Karlsbader Gegend), Mariánskolázeňsko (Marienbader Gegend), okolí Stříbra, Plané u Mariánských Lázní a Boru u Tachova (Mies-Plan-Haider Gegend) a Horšovotýnsko (Bischofteinitzer Gegend), přičemž těžiště krojového života či živého dosud kroje třeba hledat víc a víc stranou hlavních cest směrem k jihu, v odlehlém koutě širší chebské oblasti, kde domácí kroj přestál světovou válku a v malých společenstvích dosud žije nadále, takřka bok po boku s posledními českými kroji v zemi.“³³

Po druhé světové válce se státní hranice stala symbolem, který mohl podpořit historické uvědomění na Chodsku. Hranice byla střežena pohraniční stráží, která nosila symbol psí hlavy na uniformách a hlásila se k chodské tradici, i přesto, že tato stráž neměla s Chodskem nic společného. Komunisté podporovali myšlenku protifeudálních bojů a bojů obyčejného lidu, a i přesto že byl socialistický režim opakem svobod a lidských práv, které byli tak hrdě hlášány českému národu v době obrození. Chodské tradice v této době sílily, i přesto, že pro komunisty nebyla regionální identita Chodů vždy vítána. Byla otevřena památní síň na kozinově statku, a v roce 1970 otevřena výstavní síň Galerie bratří Špillarů na zámku v Trhanově, galerie je v současné době součástí Chodského muzea v Domažlicích. Expozice je stálá a obsahuje obrazy této malířské dvojice, jež jsou cennou etnografickou sbírkou Chodska. Ve stejné době, ale museli některé do té doby stálé expozice s chodskou tematikou ustoupit expozicím zaměřených na budování socialismu nebo dějin KSČ, které se staly běžnou součástí regionálních muzejních výstav. Za socialismu se odmítaly náboženské projevy v regionální i národní identitě, neboť je nebylo možné sloučit s komunistickou idejí. Náboženské vyznání ale nikdy nebylo významným prvkem regionální identity Chodska. To spíše některé regionální osobnosti nebo jejich díla byla pro režim trnem v patě, neboť spousta z těchto osobností byla hrdými nositeli české národnosti a českých hodnot.

V průběhu kolektivizace nedocházelo v tomto regionu k žádnému většímu odporu, kromě obyvatel Domažlic. Většina bohatších obyvatel žila právě v Domažlicích, jak potvrzují supliky zasílané císaři, v období strážní služby Chodů, byla většina z nich po dobu své

³² *Městské muzeum ve Stříbře* [online]. Stříbro: ©2020 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: <http://www.muzeum-strebro.cz/stare-strebro/rodaci-a-obcane-/hanika-josef-113cs.html>

³³ *Městské muzeum ve Stříbře* [online]. Stříbro: ©2020 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z: <http://www.muzeum-strebro.cz/stare-strebro/rodaci-a-obcane-/hanika-josef-113cs.html>

existence poměrně chudá. Nevýrazný odpor ale může být vysvětlen mnoha dalšími faktory, a to především strachem o svou bezpečnost.

4.3 Identita regionu Chodska pro roce 1989 do současnosti

Po roce 1989 došlo k rychlému vývoji společnosti, začalo se dojíždět za prací, a to i do sousedního Německa, změnila se úroveň a styl bydlení, a především způsob života. Tyto změny, mohly narušit mezigenerační vazby, a odpoutání se od tradiční regionální kultury tohoto pohraničního regionu. Také ale docházelo k dřív nemyslitelné mezinárodní spolupráci, finanční podpoře periferních regionů, možnostem vzdělávání a vzniku nových historických děl, a to i o Chodsku.

Po roce 1989 však bylo celonárodní vědomí o Chodech poměrně mizivé. Samotní Chodové se o zachování svých tradic, literatury, kronik, uměleckých děl, nebo původních řemesel nijak zvlášť výrazně nepříčinili. Většina tradičním řemesel se zachovala pouze v rodinách, jako to můžeme vidět u rodiny pana Kondrádyho, nebo u rodiny Bílkových z Mrákova. A u několika regionálních osobností národního významu, které jsem již zmiňovala. Podobné to bylo i v 19. století, v případě hospodářských nebo národopisných výstav v Domažlicích, které nebyly hojně navštěvované. Populární ale byli kozinovské slavnosti. Kozina jakožto chodský mučedník je jistě jedním z nejdůležitějších symbolů chodské historie. Kozinovské slavnosti, jeho pamětní deska a další symboly s ním spojené se staly důležitou součástí chodského regionalismu.

V současné době probíhají v Domažlicích již tradiční každoroční Chodské slavnosti, které patří mezi nejstarší folklórní festivaly v Česku. Chodské slavnosti spojené se Svatovavříneckou poutí se však slaví teprve od roku 1955, a předchozí slavnost se týkala pouze poutě. Nápad na Chodské slavnosti se zrodil z upadajícího zájmu veřejnosti o Svatovavříneckou poutě, která byla od roku 1851 vždy v podobě církevní slavnosti. V roce 1939 probíhala jako spontánní manifest českého národa proti nacistické okupační moci, a právě v tomto roce se jí účastnilo přes 120 000 účastníků. Podoba Svatovavřínecké pouti se postupem let měnila, až do spojení v Chodské slavnosti, jak je známe dnes. Každoročně probíhá také marijánská a svatojánská poutě. Díky tomuto tradičnímu festivalu dochází ke zviditelňování regionu, propagaci regionální chodské kultury, regionální historie, ale je i ukázkou dobrých mezinárodních vztahů, a tedy i silou regionu a dobrým postavením v rámci

národního celku. Samozřejmě jsou tyto akce tím nejsilnějším kulturním aspektem, který posiluje regionální vědomí obyvatel.

V rámci Chodských slavností se v Domažlicích koná také hudební festival Chodrockfest, a to již 9 let. Každoročně probíhá v Mrákově ve stejnou dobu tzv. hyjta neboli Mrákovská hyjta, které se účastní hudební a národopisné skupiny, a to včetně zahraničních skupin z Bavorska. Dudáckých skupin a hudebních souborů je na Chodsku poměrně velké množství. Je to například jak jsem již zmínila Chodský soubor Mrákov, jeho dětská verze Mráček Mrákov, Haltravan z Klenčí pod Čerchovem, Domažlická dudácká muzika, Študácká muzika, hudební soubory z Postřekova nebo Kondrádyho dudácká muzika, která společně s Josefem Kunešem na základní umělecké škole Jindřicha Jindřicha, vede Chodskou dudáckou dílnu. Dudy v Domažlicích také vyrábí bratři Jaromír a Stanislav Kondrádovi. Jejich otec začal dudy vyrábět již v roce 1900, a v současnosti je dílna nejen v Domažlicích, ale i v Plzni. Další výrobce tradičních dud, je Miroslav Janovec z Malonic. Ten vyrábí dudy od roku 1982, kromě chodských dud, vyráběl také dudy skotské. Jako vyučený soustružník dřeva odkoukal výrobu dud právě v dílně bratrů Kondrádových.

Každý rok se pořádá na Chodsku několik akcí s regionální tematikou, a to především v menších obcích. Například v Klenčí pod Čerchovem probíhá několik řemeslných kurzů za rok, drátování, chodské straky (kraslice), skleněné vitráže apod. V Klenčí se také pořádají přednášky často zaměřené na regionální osobnosti, nebo osobnosti národního významu. V roce 2020 byla naplánovaná přednáška o Emě Destinové (Umělecký odkaz Emy Destinové), která si, jak jsem již psala, velmi oblíbila chodské písně. Nebo beseda Holky moje zlaté o spisovatelkách, Boženě Němcové, Karolíně Světlé a Vlastě Pittnerové. V Domažlicích probíhá také velké množství kulturních akcí, ale kromě Chodských slavností a akcí spojených s chodským muzeem, jsou to spíše akce národního a mezinárodního charakteru. Regionální témata zůstávají spíše na menších obcích.

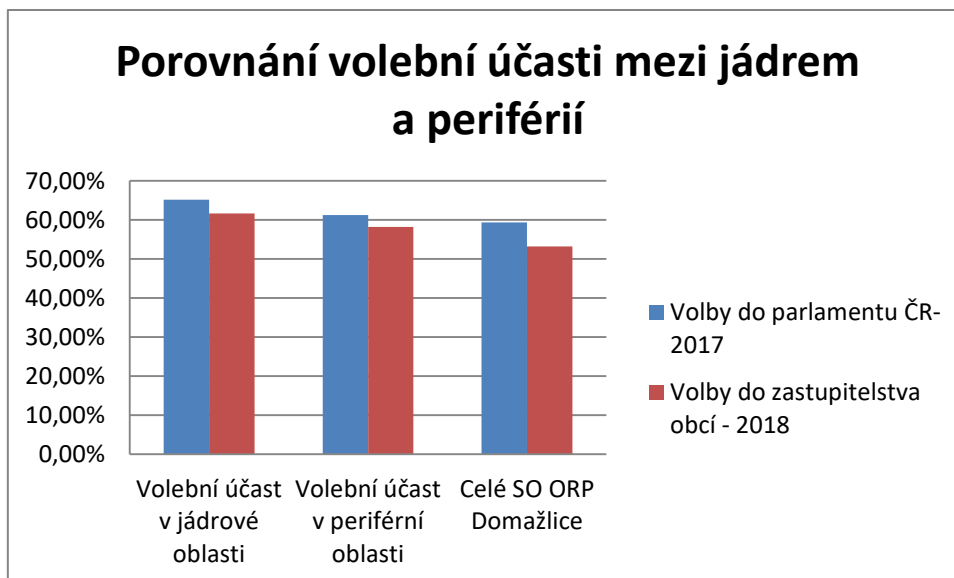
Chodský regionalismus byl podporován především Jindřichem Jindřichem, Jindřichem Šimonem Baarem, Janem Vrbou nebo Janem Hruškou. Regionální osobnosti, jsou pro region naprosto klíčové, a i dnes najdeme na Chodsku regionální osobnosti, které podporují regionální sebeuvědomění – Josef Nejdla (historik a ředitel Chodského muzea), Antonín Kondrády (výrobce dud a zakladatel Kondrádyho dudácké muziky), Rudolf Volf (Mistr lidové umělecké výroby a Nositel tradice lidových řemesel), František Halík (malíř), a další.

V současné době se regionální identita Chodska projevuje stále oblíbenou symbolikou vlčích máků, psích hlav, květinových motivů. Ale jsou to také fyzické/hmotné symboly (Rýzmbek, Nový a Starý Herštejn), památníky, sochy (Baarova socha na Výhledech, Socha sv. Jana Nepomuckého v Poběžovicích) nebo architektura, které zdůrazňují regionální nebo národní identitu napříč regiony a napomáhají udržování kolektivní paměti obyvatel. Stále se na Chodsku vyrábí mnoho tradičních výrobků, jako chodská keramika (Květa Korečková, Jana Psutková), malovaný nábytek, chodské koláče (Ludmila Fidrantová), nebo kroje (Anna Burešová, Marie Kopecká, Marie Langová), které se nosí dnes pouze při slavnostních příležitostech, například Chodské slavnosti, bály nebo tří denní Postřekovský masopust. Avšak u starší generace žen na menších vsích můžeme vidět chodský kroj, nebo alespoň tzv. flámišku, i dnes (např. Milavče).

Na Chodsku je typická mluva, ve které se nejen mísí chodské nářečí s češtinou, ale také německá a poněmčená slova. V současnosti se typickým chodským nářečím mluví spíše na menších vsích, a to především starší generací obyvatel. Stále se však používá pro obyvatelé Domažlic výraz oňdáci, avšak v dnešní době je tento výraz, dle kontextu, ve kterém jsem jej slyšela užívat, více hanlivý než v minulosti. Pozůstatky chodského nářečí jsou však v běžném hovoru mimo region poměrně znatelné, neboť se i mezi mladou generací stále používají slova typické pro Chodsko. Jako například – ičko, copa, vođr, mařtal, ňák, z venky apod.

Významné jsou i přírodní prvky regionálního významu, jako je v případě Chodska Čerchov, Haltrava nebo Zubřina. Nová generace obyvatel regionu nezná historii Chodska, se lépe identifikuje s prostředím (*genius loci*), přírodou a fyzickými památkami než kulturou, symbolikou, tradicemi a kulturně významnými budovami či památníky, u kterých je potřeba právě znalost historie, nářečí nebo význam symbolů. A samozřejmě nemůžeme zapomenout na jeden z nejdůležitějších symbolů regionu - název. Bez jasného názvu, který se nezapíše do paměti a vědomí obyvatel nemůže jako region přežít.

Faktor, který může vytvořit představu o sounáležitosti obyvatel s regionem, a který jsem zatím nezmínila, jsou volby – volební chování. Porovnááme-li volební účast při volbách do zastupitelstva obcí, nebo do parlamentu či senátu, můžeme díky procentuálním výsledkům předpokládat, co je pro voliče bližší nebo důležitější, zda je to region nebo stát. Na volební účasti při komunálních volbách je pozorován trend, že v menších obcích je účast větší než u měst, u kterých se pohybuje kolem 40 % (Balík, 2009). To odpovídá i této oblasti. Nejnižší volební účast byla ve Všerubech, Domažlicích, Poběžovicích a Kdyni.

Graf 1 – Porovnání volební účasti mezi jádrem a periferií

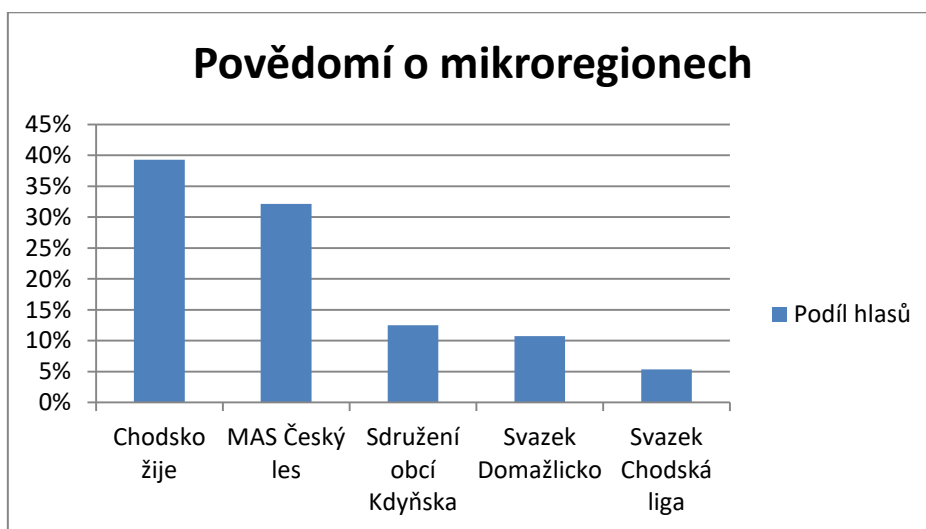
Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

Aktivita regionálních institucí, a povědomí o nich ve vědomí obyvatel je jedním z ukazatelů rozvoje regionu a formování regionální identity. V současné době neexistuje instituce nebo svazek obcí, který by zahrnoval všechny historické části Chodska.

Na Chodsku je v současnosti jeden svazek obcí v rámci MAS (místní akční skupina), a to MAS Český les. Poté se zde nachází svazky v rámci mikroregionů – Dobrovolný svazek Chodská liga, Svazek Domažlicko a poté Sdružení obcí Kdyňska (DSO Kdyňska). MAS Český les je zapojen do programu LEADER a funguje od roku 2004, je to poměrně velká oblast zahrnující i obec Bělá nad Radbuzou a Srby. Svazek Domažlicko nezahrnuje tak velkou oblast, ale přesto je součástí svazku 41 obcí. Založen byl již v roce 1992, také zahrnuje obce Bělá a Srby také. Sdružení obcí Kdyňska bylo založeno v roce 2000, a zahrnuje 19 obcí, včetně Pocinovic a Chodské Lhoty, kterou ostatní mikroregiony nezahrnují. A posledním mikroregionem je Dobrovolný svazek obcí Chodská liga založena v roce 1998, ta sdružuje 14 obcí. Cílem tohoto svazku je všestranný rozvoj regionu. Všechny 14 obcí, které do tohoto svazku patří jsem také zařadila do modelu regionu Chodska. Dolnochodské obce do tohoto svazku nepatří. Všechny tyto mikroregiony zdůrazňují význam česko-bavorské spolupráce, vzhledem k poloze regionu. Poměrně významnou skupinou je nezisková organizace Chodsko žije, která působí od roku 2014 na Chodsku a okolí. Hlavním cílem je vytváření společnosti se zájmem na kulturním rozvoji Chodska. Organizace pořádá kulturní a společenské akce, vydává publikace a propagační materiály s tématy regionu. Ovšem prosazování společného zájmu obcemi by bylo jednodušší právě účelovým sdružením obcí ať MAS nebo

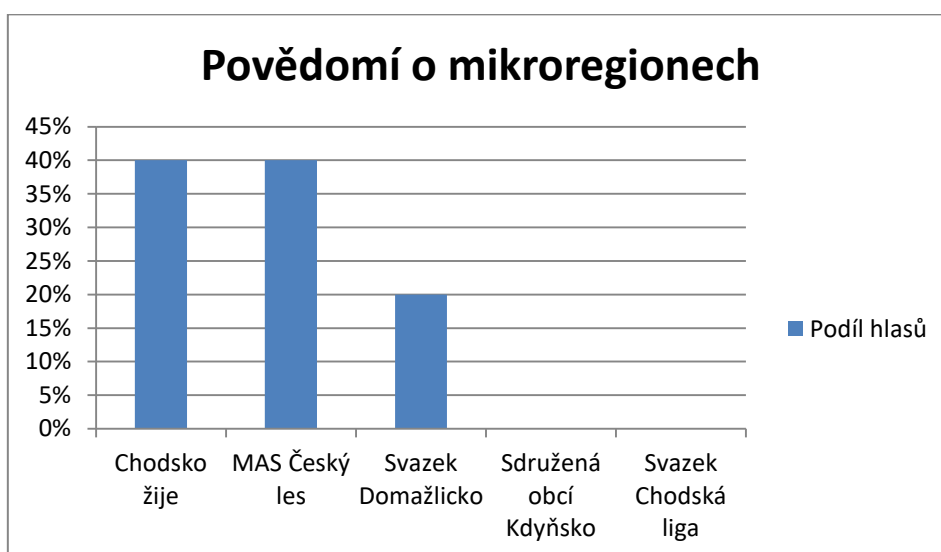
mikroregionů, které by mohlo dosáhnout více finančních prostředků udělovaných v rámci regionálního rozvoje evropskou unií. Je však nutné podotknout, že Chodsko žije dokáže svým marketingovým umem, zaujmout větší okruh obyvatel regionu než jakýkoli svazek obcí v pozorované oblasti. Z dlouhodobého pohledu je samozřejmě mobilizace zdrojů, a občanská aktivita důležitější, neboť i při rozvoji regionu jsou neopomenutelné měkké faktory, jako je postoj obyvatel nebo občanská pospolitost.

Povědomí obyvatel Domažlicka o těchto svazcích jsem sledovala ve dvou malých anketách na sociálních sítích. První ankety se zúčastnilo 32 respondentů, druhé ankety 16 respondentů.

Graf 2 Povědomí obyvatel o mikroregionech na zkoumaném území 1. anketa

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Graf 3 Povědomí obyvatel o mikroregionech na zkoumaném území 2. anketa

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

U obou grafů si můžeme všimnout dvou výrazných institucí – Chodsko žije a MAS Český Les - v obou anketách počet hlasů ostatní jasně převyšoval. Nejméně známým svazkem je Chodská liga.

A jak je to s povědomím obyvatel ČR o Chodsku? K tomu nám pomůže výzkum Ostravské univerzity z roku 2000 a zjišťování regionální identity Centrem pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR v roce 2002, jehož cílem bylo zjištění postoje obyvatel ke kulturně historickým regionům, v rámci ČR. První čtyři místa na mentální mapě českých regionů obsadilo Valašsko, Chodsko, Haná a Moravské Slovácko. Nejvíce známým regionem v Čechách je podle výzkumu Chodsko.

5. Analýza dotazníkového šetření

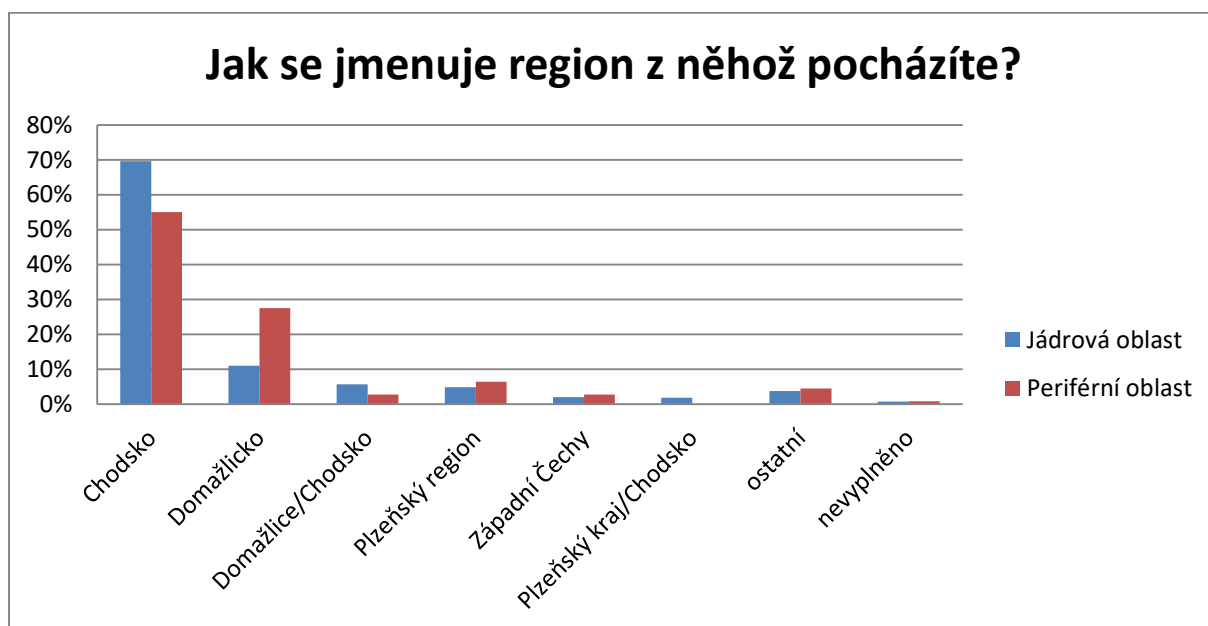
Do šetření se zapojilo přes 449 osob, od 15 let věku, z regionu Chodsko. Dotazník byl anonymní a obsahoval 12 otázek. Výsledky zahrnují pouze respondenty ze zkoumaného území, není-li psáno jinak. Následující data jsou kompletním šetřením – obsahují data z osobního dotazování, z poštovní korespondence i online dotazníku.

5.1 Souhrnné výsledky

První otázka dotazníku se týkala názvu regionu, jednoho z nejdůležitějších prvků regionální identity. Otázka zněla: „*Jak odpovíte, zeptá-li se Vás někdo (z České republiky), jak se jmenuje region, z něhož pocházíte?*“. Tato otázka byla otevřená, odpověď tedy byla ponechána čistě na respondentovi. Cílem bylo zjistit jakým názvem označují obyvatelé region ve kterém žijí.

Odpovědí bylo z 62 % Chodsko (nebo jiné verze typu: Z Chodska; jsem z Chodska; region Chodsko;...), 19 % respondentů odpovědělo Domažlicko (popřípadě Domažlice; okres Domažlice,...), další odpovědi byli například Plzeňský kraj či region (5,68 %), nebo odpověď zahrnující i Domažlice i Chodsko (4,23 %). Zbytek odpovědí (cca 9 %) byla různorodá, typu dolní Chodsko, západní Čechy, jihozápad, oňdácko, apod.

Název regionu je ve vědomí obyvatel zakotven poměrně dobře. U této otázky jsem čekala i citově zabarvené odpovědi, ale z 372 respondentů jich takto odpovědělo pouze 2. Název Chodsko se pojí s minulostí tohoto území, a vychází přímo z názvu obyvatel tohoto regionu a historické funkce těchto obyvatel.

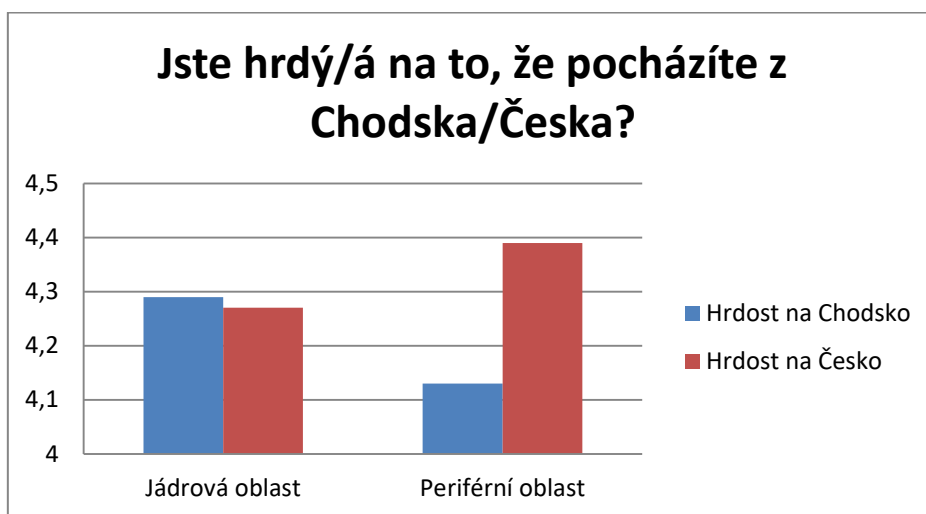
Graf 4 Jak se jmenuje region, z něhož pocházíte? – Jádru vs periferie

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Na tomto grafu si můžeme všimnout rozdílů mezi jádrem a periferií. A to především u odpovědi „Chodsko“ a „Domažlicko“. Rozdíl mezi jádrem a periferií u první odpovědi „Chodsko“ je přes 14 %, u druhé odpovědi je tento rozdíl ještě větší, a to o více než 16 %. Dle těchto dat můžeme vyvodit předpoklad, že je sounáležitost s regionem Chodsko vyšší u respondentů z jádrové oblasti, která zahrnuje historické chodské vsi. Někteří respondenti, kteří odpověděli Domažlicko, ale také dodali, že je to především z důvodu, že lidé mimo region často nevědí, kde Chodsko leží. Přesto nemůžeme opomenout fakt, že přes 16 % obyvatel periferní oblasti dalo přednost názvu vyššího regionálního celku.

Druhá a třetí otázka se týkala hrdosti s regionem a národem. První otázka zněla: „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska?*“. Druhá otázka zněla podobně: „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Česka?*“. Respondenti se vyjadřovali v rozmezí od 1 do 5, s tím, že 1 znamenala vůbec nejsem hrdý, a 5 znamenala jsem velmi hrdý na skutečnost, že jsem Chod/Čech. Odpovědi u obou těchto otázek byly velmi podobné, v rozmezí 1 a 2 se téměř nikdo nepohyboval, přesto mě překvapilo, jaké množství respondentů označovalo hodnotu 5 u obou otázek. Průměrná hodnota u otázky 2 – tedy hrdost na Chodský region, je – 4,21/5, tedy poměrně silný regionalismus. U otázky 3 – hrdost na Česko, je průměrná hodnota – 4,33/5, tedy i poměrně silný nacionalismus. Protože je vysoká hodnota u obou těchto otázek, můžeme předpokládat, že je regionální identita s národní identitou kompatibilní. Zde se ale liší jádrový

a periferní region. Pokud se podíváme na graf níže, můžeme si všimnout, že hrdost na region je vyšší u respondentů z jádrové oblasti.

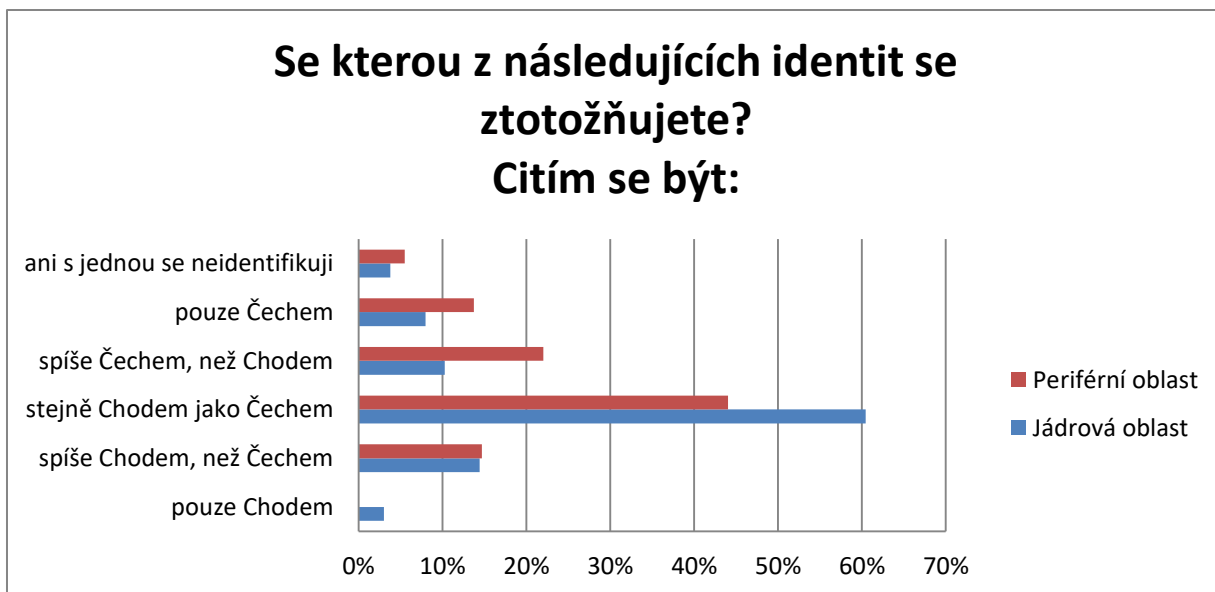

Graf 5 – Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska/Česka? – Jádro vs periferie

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Tento graf tak snadno potvrzuje předpoklad u předchozí otázky. Rozdíl je zde mezi periferií a jádrem naprosto zřetelný a nezpochybnitelný. Výsledek u jádrové oblasti, kde je regionální identita silnější, než národní identita, by mohl potvrdit hypotézu 1. Tato hypotéza není aplikovatelná na periferní oblast, která má naprosto opačný výsledek. Silná je tedy regionální identita v jádrové oblasti, která je tvořena především historickými chodskými vsi, naopak žádná obec v periferii nebyla považována za chodskou, a je zde silnější národní identita.

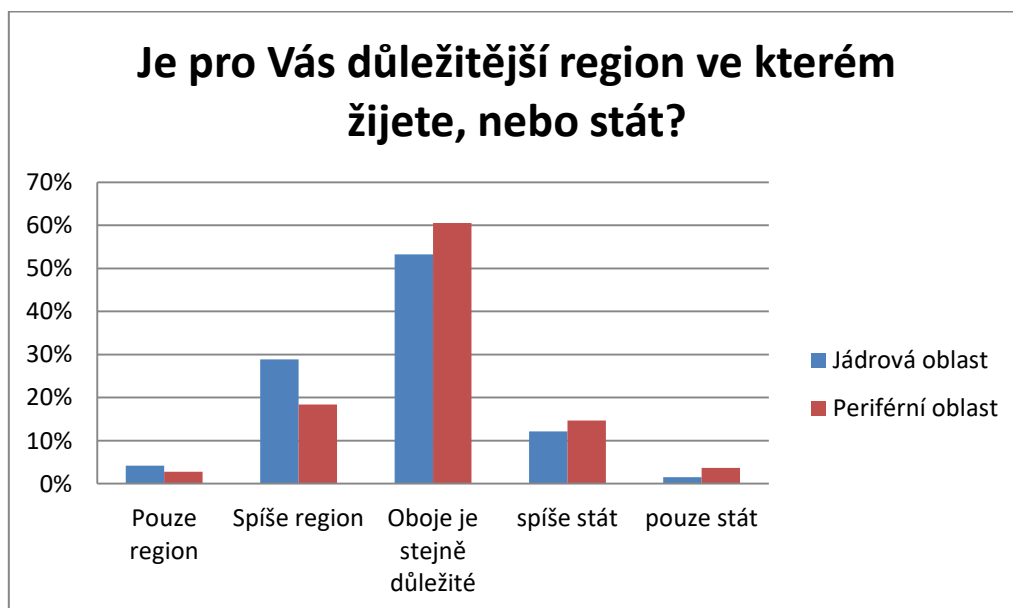
Čtvrtá otázka se týkala identity, se kterou se respondenti ztotožňují. Otázka zněla takto: „*Se kterou z následujících identit se ztotožňujete?*“. Respondenti vybírali z 6 otázek – Cítím se být: pouze Chodem; spíše Chodem, než Čechem; stejně Chodem jako Čechem; spíše Čechem, než Chodem; pouze Čechem; ani s jednou se neidentifikuji. U jádrové i periferní oblasti byla nejčastější odpovědí – cítím se stejně Chodem jako Čechem, tato odpověď vykazuje slučitelnost těchto identit. Zbytek odpovědí se ale mezi těmito oblastmi lišil. Odpovědi týkající se české identity byli častější u periferní oblasti, až na odchylku u odpovědi – cítím se být spíše Chodem, než Čechem. Žádný respondent z periferní oblasti nevybral odpověď – cítím se být pouze Chodem. Zřetelná je silnější regionální identita u obyvatel z jádrové oblasti, ale pouze u malé části těchto obyvatel převažuje regionální nacionalismus.

Graf 6 – Se kterou z následujících identit se ztotožňujete? – Jádro vs periferie

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

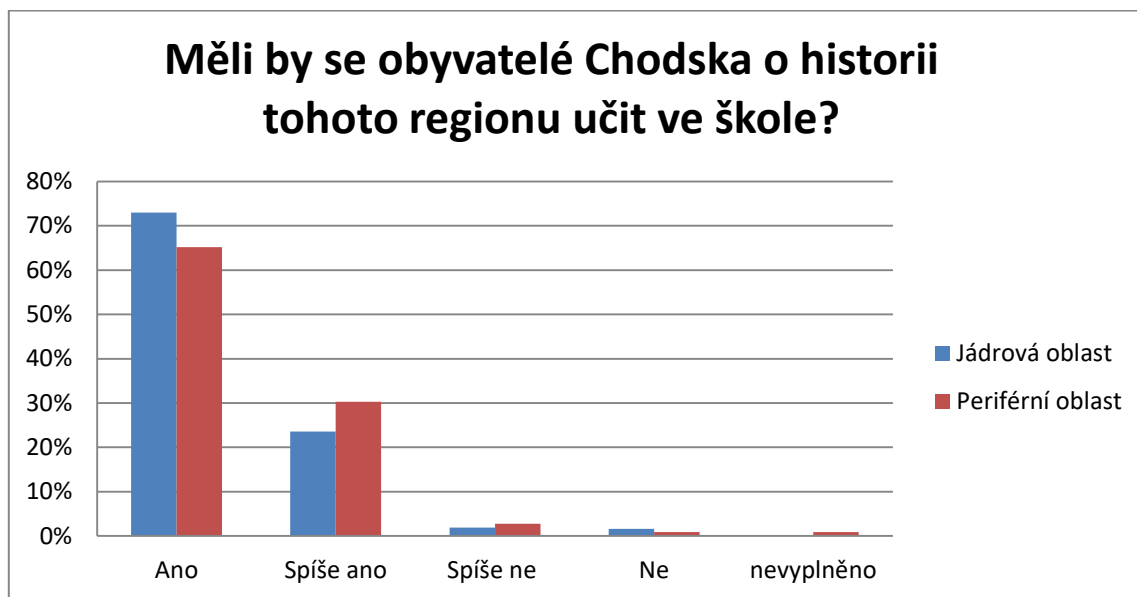
Pátá otázka zněla: „*Je pro Vás důležitější region ve kterém žijete, nebo stát?*“ U této otázky jsem předpokládala pozitivní příklon k regionu, v případě vysoké regionální identity, a pozitivní příklon ke státu v případě vyšší národní identity. U jádrové oblasti je opravdu vyšší příklon k regionu než u respondentů z periferní oblasti, a to o více než 10 %. Naopak respondenti z periferní oblasti upřednostňují stát před regionem. Přednost regionu před státem u jádrové oblasti opět potvrzuje předchozí výsledky, že je regionální identita vyšší u obyvatel jádrové oblasti, a v jádrové oblasti je tak vyšší míra regionalismu než nacionalismu.

Graf 7 – Je pro vás důležitější region ve kterém žijete, nebo stát? – jádro vs periferie

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Cílem šesté otázky bylo zjistit, zda je pro obyvatele regionu historie Chodska natolik důležitá, že by jej zasadili do školních osnov. Otázka zněla: *Měli by se obyvatelé Chodska o historii tohoto regionu učit ve škole?*“. U této otázky jsem předpokládala, že většina obyvatel (až 70 %) odpoví kladně. Tento předpoklad se potvrdil. Pozitivní odpovědi zaujímali více než 95 %. U respondentů kteří odpověděli negativně, tedy „spíše ne“ nebo „ne“, jsem předpokládala nižší sounáležitost s regionem, tento předpoklad se však nepotvrdil.

Graf 8 – Měli by se obyvatelé Chodska o historii tohoto regionu učit ve škole? – Jádru vs periferie

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

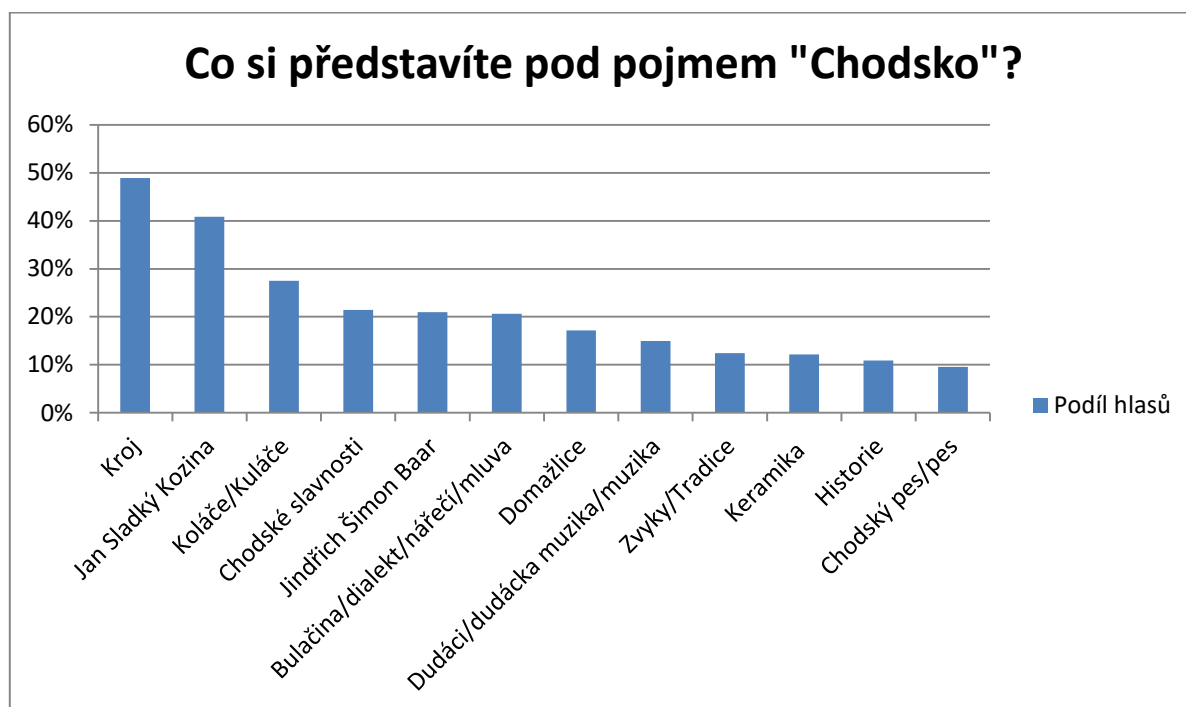
Sedmá a osmá otázka byla otevřená. Zde jsem dala respondentům prostor se volně vyjádřit k tomu, jak vnímají region Chodsko a jak vnímají stát Česko. Účelem těchto otázek bylo zhodnocení symbolů se kterými se obyvatelé regionu a národu ztotožňují, a pozorovat zda se objevují regionální symboly slučitelné, nebo naopak neslučitelné s národními symboly.

Za otázkou jsem uvedla několik obecných příkladů (*symboly, osobnosti, přírodní, kulturní či historická místa,...*), které by mohly pomoci respondentům rozvinout fantazii, pocity, emoce,... aby jejich odpověď byla autentická a upřímná. Otázky zněly: „*Co si představíte pod pojmem „Chodsko“?*“ a „*Co si představíte pod pojmem „Česko“?*“.

V těchto otázkách bylo opravdu velké množství informací, často byli citově zbarvení, dlouhé, konkrétní a často obsahovali také názory těchto respondentů. Některé odpovědi však byli naopak velmi krátké, někdy jednoslovné, ale často i tyto krátké odpovědi byli citově zbarvené, tentokrát ale spíše negativně.

U regionu se nejčastěji objevovaly prvky a symboly regionální kultury, a poté to byli osobnosti regionálního významu. Naopak u Česka se poměrně často objevovaly přírodní prvky a příroda, poté také osobnosti tentokrát národního významu.

Graf 9 (níže) reprezentuje 12 nejčastějších odpovědí jak z periferní, tak z jádrové oblasti (celý výčet, viz příloha). Odpovědi respondentů z periferní oblasti se však lišili. Kozina měl vyšší počet hlasů než kroj, který u respondentů z jádrové oblasti znatelně převažoval. U jádrové oblasti byla také častou odpovědí „národopisné soubory“ či „taneční soubory“, které nikdo z respondentů z periferní oblasti nezmínil. Národopisné soubory však hrají silnou roli (pro jádrovou oblast), neboť cílí na mladou generaci Chodů a podporují jejich vztah k místnímu folklóru.

Graf 9 – Co si představíte pod pojmem „Chodsko“?

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Všechny odpovědi byly typickými znaky regionální identity, jak symbolické (pes, čakan, keramika, kroj,...), tak územní názvy (Baldov, Vavříneček, Výhledy, Domažlice,...), regionální osobnosti (B. Němcová, J. Š. Baar, J. S. Kozina, J. Vrba, Lomikar,...), nebo povahové rysy (tvrdohlavost, paličatost, povaha,...). Objevily se také názvy historických vsí, ty nejčastější byly – Postřekov, Újezd, Mrákov a Klenčí. Kromě odpovědí Postřekov se také často objevoval v odpovědích Postřekovský masopust, který je jedním z nejdůležitějších lokálních akcí Chodska. Dále se také často objevovala ves či obec Mrákov, která hostí také jednu z významných akcí, a to Mrákovskou hyjtu. Újezd je spojen především s J. S. Kozinou

a Hrádkem u Oujezda, který byl v odpovědích také zmiňován. Klenčí je rodištěm významé osobnosti J. Š. Baara. Jan Vrba, J. Š. Baar a Božena Němcová výrazně přispěli do fondu regionální literatury, která se podílí na vnitřní i vnější identitě regionu. Díla Boženy Němcové také podporují stereotypy obyvatel regionu, jako je tvrdohlavost, jež se objevovala v odpovědích na tuto otázku.

Velmi málo odpovědí bylo citově zabarvených, většina však byla poměrně dlouhá, hodně respondentů zmiňovalo své předky, nebo rodinu a jejich vztah k regionu. Přírodní a krajinné prvky se v odpovědích příliš nevyskytovaly. Spoustu těchto symbolů, jako je kroj, koláče, chodské slavnosti nebo dudácká muzika jsou využívány k prezentaci samotného regionu a jeho obyvatel. Většina symbolů se také objevovala u periferní a jádrové oblasti - takové množství stejných znaků je ukazatelem kolektivní regionální identity.

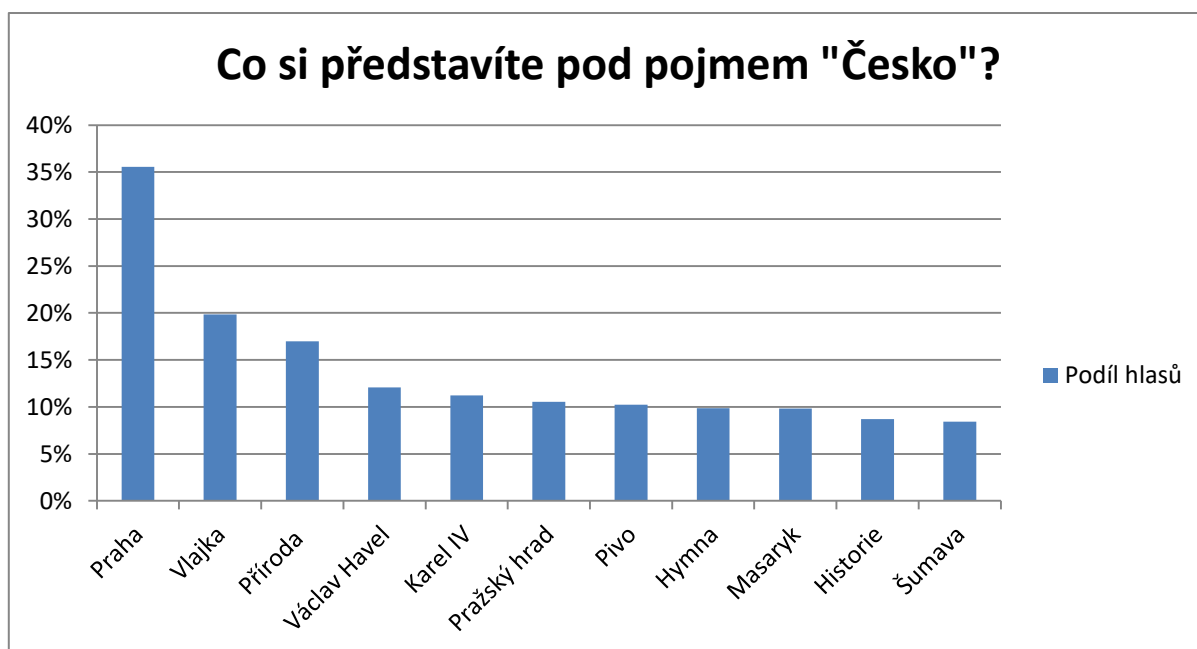
Následující tabulka reprezentuje šest nejčastějších odpovědí dle kategorií – osobnosti, symboly (spojené s místním folklórem), příroda a krajina.

Osobnosti	Symboly	Příroda a krajina
Jan Sladký Kozina	Kroj	Čerchov
Jindřich Šimon Baar	Koláče	Veselá Hora/Vavřinec
Božena Němcová	Nářečí	Výhledy
Jindřich Jindřich	Dudáci/dudácká muzika	Český Les
Jan Vrba	Keramika	Baldov
Bratři Špillarové	Chodský pes	Haltrava

Tabulka 9 – Regionální osobnosti, symboly, přírodní a krajinné prvky

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Regionální symboly Chodska mají své vlastní specifické a jedinečné charakteristiky, jak můžeme vidět v tabulce výše. Ale některé osobnosti a historie je součástí národní kultury, jako je například osobnost Boženy Němcové, nebo symbol Českého lesa. Protože se mohou tyto identity vzájemně doplňovat, jak můžeme vidět na většině výsledků tohoto šetření, nejsou ve vzájemném konfrontačním vztahu.

Graf 10 – Co si představíte pod pojmem „Česko“?
Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

U této otázky se odpovědi příliš nelišili. Odpovědi obsahovali především státní symboly (státní znak, vlajka, hymna, i lípa nebo lev), osobnosti (T. G. Masaryk, Václav Havel, Karel IV., Seifert, B. Němcová, Karel Gott, a další.), dále to byla historická místa a památky (Karlštejn, Vyšehrad nebo Karlův most), a také přírodní místa (Šumava, Vltava, Krkonoše, různé hory, Říp,...). U této otázky však bylo mnoho citově zabarvených odpovědí, narozdíl od otázky předchozí, které se týkali především politické situace, například – zoufalá politika; bohužel současný prezident; stydím se za vládu; průser; vláda je k smíchu; vláda rozděluje a ruinuje obyvatele; a další. Častější byli také jednoslovné odpovědi – pivo; lev...; Praha; nic; ostuda; a další. Některé jednoslovné odpovědi byli ale pozitivní – srdce; domov; krása.

Odpovědi týkající se symbolů spojených s Českem, obsahovali spíše prvky, osobnosti a místa spojená s historií. Národní identita je s historií země spjata více než regionální historie, ve které chybí širší kontext a provázanost s českými zeměmi. Teritoriální symboly jako je vlajka nebo znak, napomáhají posilovat regionální identitu, ale tentokrát vyššího (státního) celku.

Tabulka 10 (níže) reprezentuje čtyři nejčastější odpovědi ve čtyřech kategoriích. Narozdíl od předchozí otázky, tato tabulka obsahuje kategorii „památky a historická místa“. U

předchozí otázky bylo zastoupení památek (Chodský hrad, domažlická věž,...) nebo historických míst (Rýzmbek, Herštejn,...) mizivé.

Osobnosti	Symboly	Příroda a krajina	Památky a historická místa
Václav Havel	Vlajka	Šumava	Praha
Karel IV.	Pivo	Říp	Pražský hrad
T.G. Masaryk	Hymna	Vltava	Karlův most
Karel Gott	Státní znak	Různá česká pohoří	Karlštejn

Tabulka 10 – České osobnosti, symboly, přírodní a krajinná místa, památky a historická místa

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

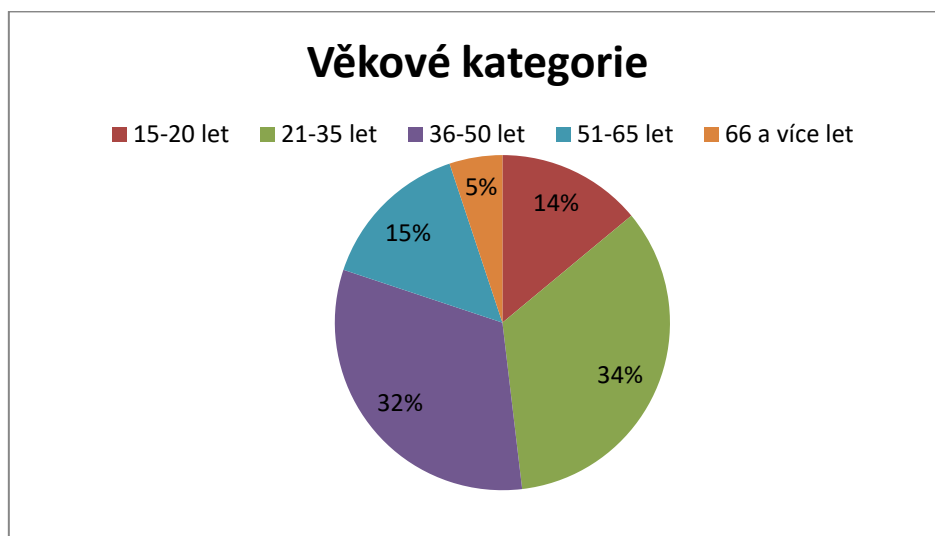
Následující otázky byly biografické. Dvě se týkaly místa bydliště, první se přímo ptala respondentů na místo bydliště v současnosti, druhá otázka však byla konkrétnější a respondenti zde uváděli, zda bydlí na tomto místě od narození, nebo se přistěhovali z jiného místa, a jak dlouho na tomto místě bydlí/bydleli. Cílem bylo zjistit, kdo z respondentů je rodákem (U rodáků je vazba s regionem nezpochybnitelná), zda probíhalo stěhování respondentů v rámci Chodska, a popřípadě vyřadit respondenty, kteří na Chodsku nebydlí a z Chodska nepocházejí.

	Jádrová oblast	Periférní oblast	Celkem
Počet respondentů	263	109	372
Z toho rodáků	52 %	49,54 %	51,34 %
Respondenti stěhující se v rámci modelového území	11,79 %	21,10 %	14,52 %
Respondenti stěhující se v rámci jádrové oblasti	7,22 %	16,50 %	9,95 %
Respondenti stěhující se v rámci periférní oblasti	4,56 %	4,59 %	4,57 %

Tabulka 11 – Podíl rodáků z celkového počtu respondentů

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

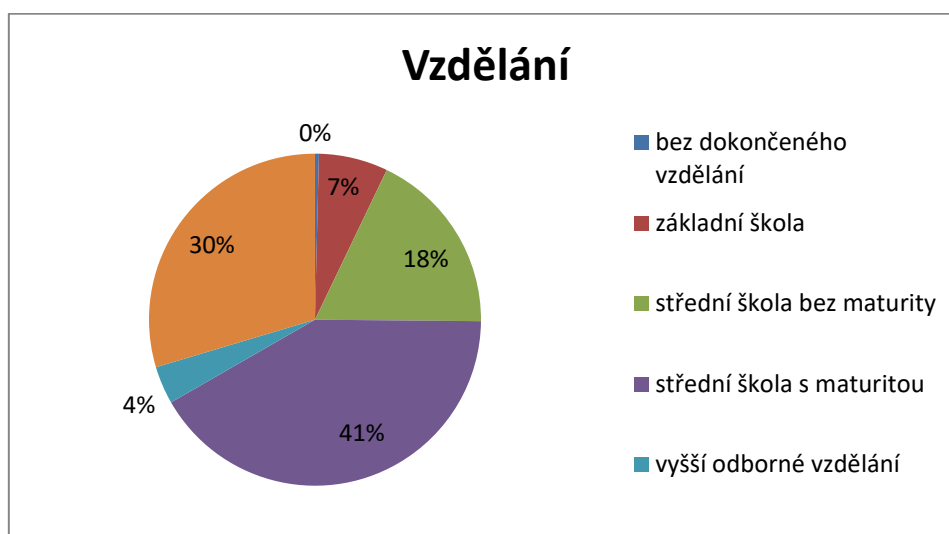
Tato tabulka není přesná, neboť ne všichni respondenti odpověděli na celou otázku, nebo dostatečně srozumitelně či podrobně. Tím pádem může být podíl rodáků na počet respondentů vyšší, než je v tabulce zde. Nejméně 63 % obyvatel jádrové oblasti a 70 % obyvatel periferie bydlí celý život v modelovém území. Tito respondenti jsou součástí regionální identity.

Graf 11 – Věkové kategorie

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Největší podíl respondentů zaujímala věková kategorie 21-35 let a poté 36-50 let. Nejmenší podíl respondentů, jak jsem očekávala (vzhledem k online dotazníku), zaujímala skupina 66 a více let. V SO ORP Domažlice zaujímá obyvatelstvo ve věku od 15 do 65 let 65 %. Vzorek respondentů tedy neodpovídá věkové struktuře SO ORP.

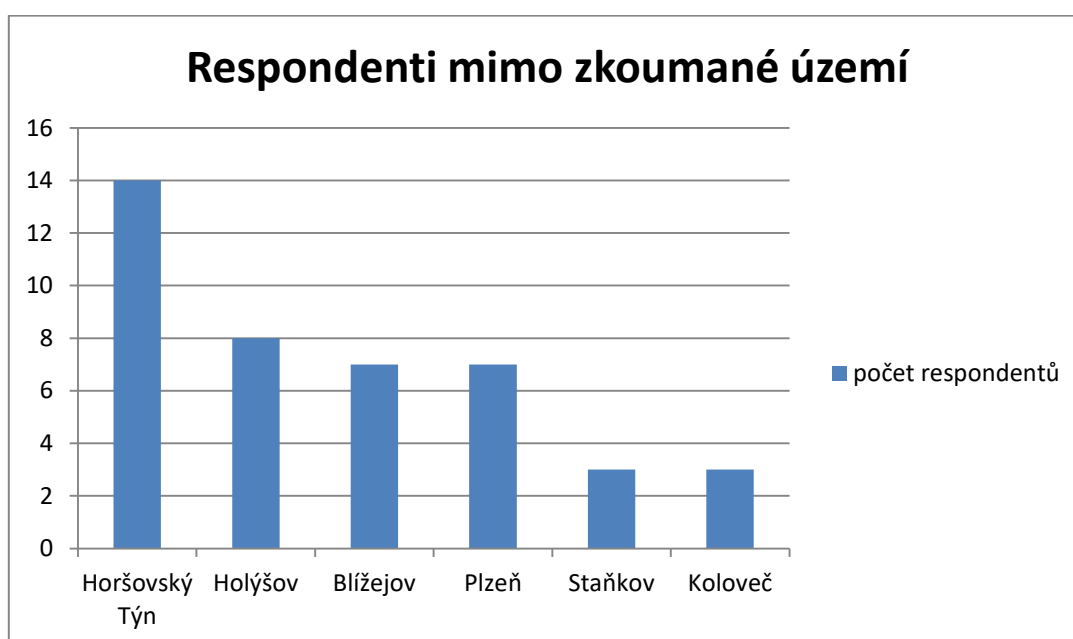

Graf 12 – Vzdělání

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Největší podíl tvořili respondenti v kategorii střední škola s maturitou, vysoký byl ale překvapivě také podíl lidí s vysokoškolským vzděláním, což bylo pravděpodobně zapříčiněno vzorkem respondentů vázajících se na obecní úřady. Struktura obyvatelstva vzdělání SO ORP Domažlice také neodpovídá struktuře této administrativní jednotky. Nejvyšší podíl tvoří osoby se středním vzděláním bez maturity a to 37%, to je více než polovina respondentů v tomto vzorku. Střední škola s maturitou v ORP tvoří 27%, to je naopak o 14 % méně. Osoby se základní vzděláním se podílí na 20 %, a vysokoškolské vzdělání ORP je 7,5 %, tedy více než o 22 % méně, než v našem zkoumaném vzorku.

Ze 449 respondentů jich bydlí 77 mimo zkoumané území.

Graf 13 – Respondenti mimo zkoumané území

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Online dotazník se dostal i mezi respondenty mimo zkoumané území, tyto respondenti byli vyřazeni z dotazníkového šetření. Tento graf obsahuje obce mimo zkoumané území, které se v dotazníkú objevovali nejčastěji. Nejvíce takovýchto respondentů bylo z Horšovského Týna, který leží 10 kilometrů od Domažlic. Horšovský Týn však nikdy do chodského území nepatřil, nepatřil ani stejnému rodu, a obyvatelstvo bylo převážně německé. Třetina respondentů původně žila na Chodsku. Jeden respondent uvedl, že jeho rodina pochází z Chodska, a jeden respondent uvedl, že je Horšovský Týn část Chodska. Sounáležitost s chodskou identitou u otázky 4 byla však poměrně nízká. Další část respondentů byla z Holýšova, třetina také pochází z Chodska, ostatní bydlí v tomto městě celý život. Holýšov je však mnohem dál než Horšovský Týn, a s tím souvisí ještě nižší chodská identita. Ještě nižší

chodskou identitu můžeme pozorovat u respondentů z Blížejova, Staňkova a Kolovče. Vyšší identita byla pozorována u respondentů z Plzně, polovina těchto respondentů pochází z Chodska, a jeden z nich se na Chodsko pravidelně vrací. Žádný z těchto výsledků mě nepřesvědčil o zařazení nějaké z těchto obcí do modelového území.

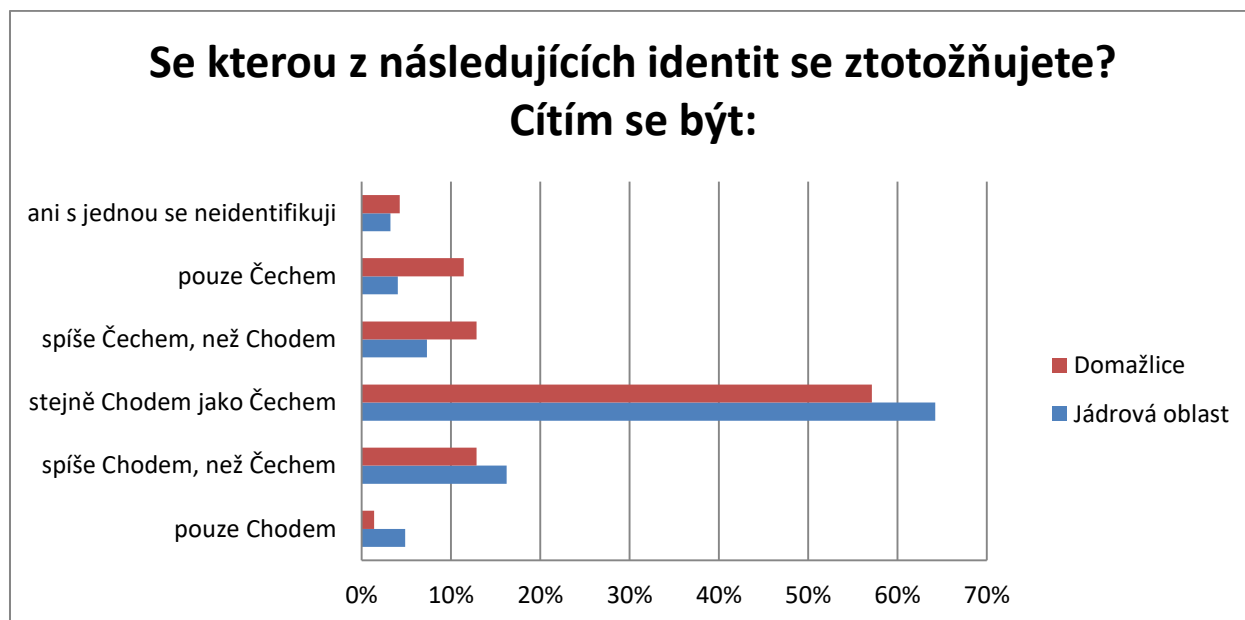
Kdo neodpověděl u první otázky „Chodsko“ i přesto, že ve zkoumaném území bydlí?

	Jádrová oblast
Celkem	58 respondentů
Z Domažlic	42 respondentů

Tabulka 12 – Kolik respondentů z Domažlic neodpovědělo, že pochází z Chodska?

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Polovina respondentů z Domažlic odpovědělo Domažlicko, vzhledem k poloze města, funkci a významu to jistě dává smysl, ale zároveň to byli respondenti z Domažlic, kteří nejčastěji odpovídali – Západní Čechy; jihozápad; plzeňský region a Plzeňsko. Z tohoto důvodu bych předpokládala, že většina respondentů zde nebydlí celý život, a nemá tak s regionem silný vztah – z těchto 42 respondentů je ale nejméně 18 rodáků. Z tohoto důvodu jsem zkoumala otázku číslo 4 u respondentů z Domažlic a porovнала jsem ji se zbytkem respondentů jádrové oblasti.

Graf 14 – Se kterou z identit se ztotožňují obyvatelé Domažlic?

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Na grafu 14 (výše) si můžeme všimnout převažující regionální identity u zbytku respondentů z jádrové oblasti. Naopak u respondentů z Domažlic převažuje identita česká. Odpověď „cítím se být pouze Čechem“ převažuje u respondentů z Domažlic o více než 6 %. Tedy i přesto, že je samotné město Domažlice symbolem Chodska, identifikace obyvatel s Chodskem je v tomto městě nižší, než u obyvatelů z historických obcí.

Porovnáme-li odpovědi respondentů, kteří označovali u otázky 4 „cítím se být pouze Chodem“ nebo „cítím se být pouze Čechem“, s otázkou 2 a 3, můžeme snadno předpokládat, že silnější česká identita se bude rovnat vyšším hodnotám u otázky 3, a silnější chodská identita se bude rovnat vyšším hodnotám u otázky 2. Je tomu tak?

	Cítím se být pouze Chodem	Cítím se být pouze Čechem
Míra hrdosti s regionem	4,75	2
Míra hrdosti s Českem	3,63	3,84

Tabulka 13 – Míra hrdosti vs chodská a česká identita

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Vyšší míra hodnot u otázky „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska?*“ je opravdu u respondentů, kteří se „cítí býti pouze Chody“. Ale u respondentů, kteří se „cítí býti pouze Čechy“ je hodnota u otázky *Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Česka?*“ poměrně malá. Z tohoto můžeme usuzovat, že česká a národní identita nemusí být totéž, neboť respondenti uvědomující si svoji českou identitu ji vnímají spíše jako součást státní příslušnosti, než součást českého národa.

Míru hrdosti můžeme porovnat i mezi historickou vsí Postřekov a Tlumačov, a obcí Milavče, kterou jsem také zařadila do jádrové oblasti, i přesto, že privilegovanou vsí nebyla.

	Postřekov	Tlumačov	Milavče
Míra hrdosti s regionem	4,83	4	4,5
Míra hrdosti s Českem	4,46	4	3,88

Tabulka 14 – Míra hrdosti s regionem a státem mezi vybranými obcemi

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

I přesto, že Milavče nejsou historickou vsí, míra hrdosti s regionem je vyšší, a odpovídá výsledkům jádrové oblasti. Regionální identita je zde vyšší než národní identita. Zařazení této obce do jádra chodského regionu bylo tedy dobrým rozhodnutím.

Stejně tak předpokládám, že většina respondentů, kteří na otázku 4 odpověděli „Cítím se být spíše Chodem, než Čechem“ a „Cítím se být pouze Chodem“, budou rodáky. Vyšší míra regionální identity u rodáků je výsledkem kontinuity existence na tomto místě po generace, která zesiluje vazbu k regionu. Výsledky jsou zde:

	Jádrová oblast	Periférní oblast
Počet odpovědí	46	16
Z toho rodáků	31	8

Tabulka 15 – Vztah mezi rodáky a chodskou identitou

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Jednou z hypotéz byl předpoklad, že starší část obyvatel bude cítit sounáležitost s regionem ve větší míře než generace mladší. Pro tuto hypotézu spojím věkové skupiny 51-65 let a 66 a více let, neboť podíl respondentů v nejstarší věkové kategorii je příliš nízký. Hodnotit budu respondenty dle otázek 2 a 3, a podle totožnosti s identitou z otázky 4.

	15-20 let	21-35	36-50 let	51 a více let
Míra hrdosti s regionem	4,43	4,33	4,29	4,09
Míra hrdosti s Českem	3,93	4,19	4,42	4,5

Tabulka 16 – Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi věkovými kategoriemi u jádrové oblasti

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Výsledky v tabulce u jádrové oblasti nepotvrzují hypotézu, že starší část obyvatel cítí sounáležitost s regionem ve větší míře, než generace mladší, naopak. Nejmladší věková kategorie má nejvyšší hodnotu u otázky „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska?*“ a nejnižší hodnotu u otázky „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Česka?*“. U první z těchto otázek se míra snižuje s přibývajícím věkem. Přesně opačný je trend u druhé z otázek, s přibývajícím věkem se zvyšuje míra hrdosti u národní identity.

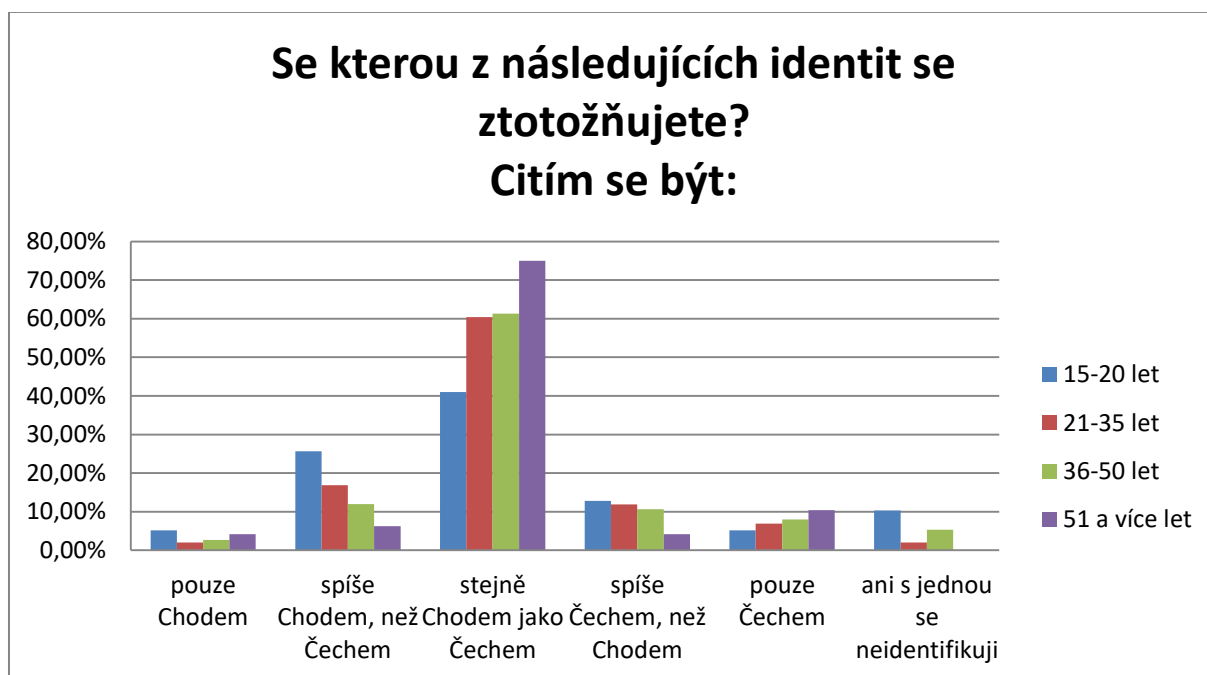
	15-20 let	21-35	36-50 let	51 a více let
Míra hrdosti s regionem	4,6	4,25	4,21	3,64
Míra hrdosti s Českem	4,7	4,2	4,56	4,36

Tabulka 17 - Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi věkovými kategoriemi u periferní oblasti

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Snižující se hodnoty s přibývajícím věkem u otázky „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska?*“ se objevují i u periferní oblasti. U druhé otázky *Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Česka?*“ se opakuje (kromě malé výjimky u kategorie 21-35 let) stejný vzorec. Tedy nejen, že tyto data vyvrátili hypotézu 2.

I otázku „*Se kterou z následujících identit se ztotožňujete?*“ jsem porovnala mezi věkovými kategoriemi. Opět došlo k rozdělení i na jádrovou a periferní oblast, neboť se výsledky mezi těmito oblastmi liší.

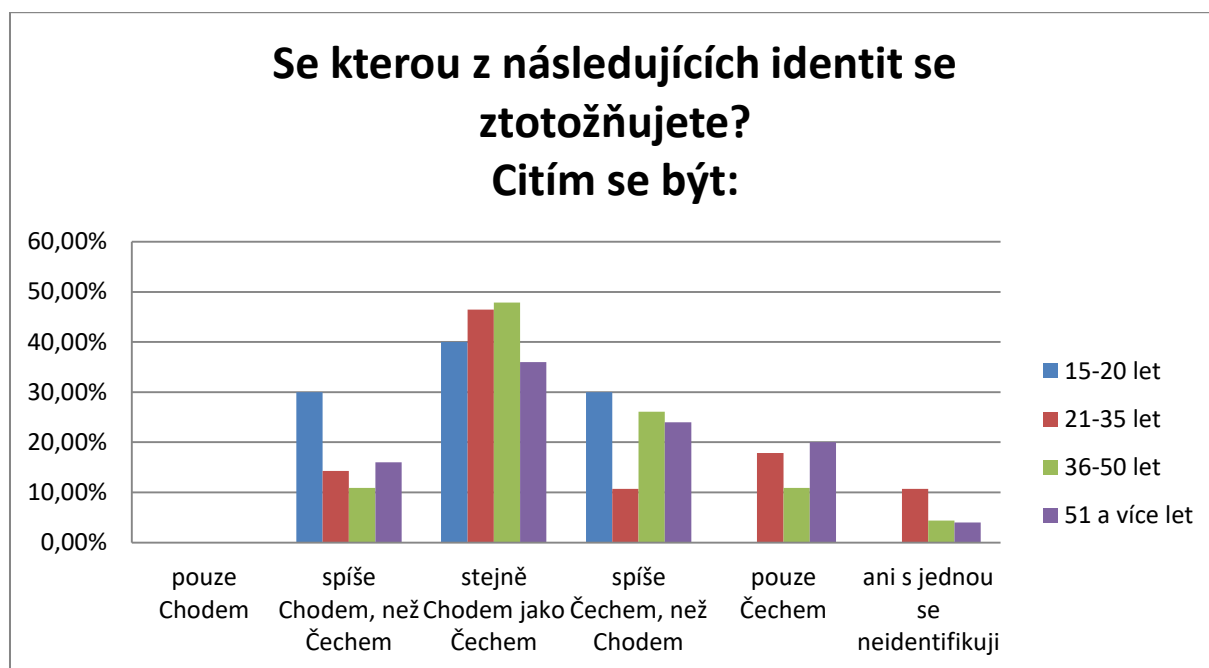

Graf 15 – Se kterou z následujících identit se ztotožňujete? – Věkové kategorie jádrové oblasti

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Věková kategorie 15-20 let překvapivě dominuje odpovědím zaměřených na regionální identitu, a věková kategorie 51 a více let naopak dominuje u národní identity.

Věkové kategorie 21-35 let a 36-50 let jsou poměrně vyrovnané. Tyto data opět vyvrací hypotézu 2. Převažující podíl odpovědí „cítím se být stejně Chodem jako Čechem“ vypovídá o slučitelnosti národní a regionální identity. Následující graf porovnává stejná data v periferní oblasti.

Graf 16 - Se kterou z následujících identit se ztotožňujete? – Věkové kategorie periferní oblasti

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Odpovědi mezi věkovými kategoriemi jsou u této oblasti vyrovnanější, přesto dominuje nejmladší věková kategorie u odpovědi „cítím se být spíše Chodem“ a nejstarší věková kategorie převažuje naopak u odpovědi „cítím se být pouze Čechem“. Žádný respondent neodpověděl, že se „cítí být pouze Chodem“ a žádný respondent z věkové kategorie 15-20 let neodpověděl, že se „cítí být pouze Čechem“. I tento graf tak vyvrací hypotézu 2.

V následujících tabulkách porovnávám otázku „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska?*“ a otázku „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Česka?*“ mezi kategoriemi vzdělání. Vzhledem k odlišným výsledkům u periferní a jádrové oblasti, prezentuji výsledky opět ve dvou tabulkách. V tabulce jsou sloučená data z kategorie „bez dokončeného vzdělání“ a „základní vzdělání“ z důvodu malého počtu respondentů z první kategorie, a poté „vyšší odborné vzdělání“ a „vysoká škola“, neboť je opět menší počet respondentů z vyšším odborným vzděláním.

	Míra hrdosti s Chodskem	Míra hrdosti s Českem
Bez dokončeného vzdělání a základní vzdělání	4,13	4,06
Střední škola bez maturity	4,24	4,34
Střední škola s maturitou	4,25	4,21
Vyšší odborné vzdělání a vysoká škola	4,22	4,4

Tabulka 18 - Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi kategoriemi vzdělání u jádrové oblasti

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

Hodnoty jsou mezi všemi kategoriemi poměrně vyrovnané. Obecně se předpokládá, že u respondentů, kteří z regionu odcházejí za vzděláním vznikají nové vazby na jiné lokality a regiony, nebo dochází k posilování sounáležitosti k vyššímu regionálnímu celku, jako je stát. V této tabulce je však rozdíl mezi regionem a státem u kategorie „vyšší odborné vzdělání“ a „vysoká škola“ poměrně nízký. Tuto teorii tedy nemohu potvrdit. Dle těchto dat není regionální vědomí ovlivněno vzdělaností respondentů.

	Míra hrdosti s Chodskem	Míra hrdosti s Českem
Bez dokončeného vzdělání a základní vzdělání	4,71	4,57
Střední škola bez maturity	4,11	4,83
Střední škola s maturitou	4,09	4,55
Vyšší odborné vzdělání a vysoká škola	4,04	3,96

Tabulka 19 - Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi kategoriemi vzdělání u periferní oblasti

Zdroj: Vlastní terénní šetření 2020

U těchto dat z periferní oblasti dochází ke snižování hodnot u otázky „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska?*“ u respondentů s vyšším vzděláním. Ale zároveň jsou nízké hodnoty u druhé otázky „*Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Česka?*“ u kategorie „vyšší odborné vzdělání“ a „vysoká škola“. Z těchto dat nemůžeme utvářet žádné závěry týkající se rozdílů v sounáležitosti s regionem či národem podle kategorie vzdělání.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo vymezení modelového území Chodska, jeho jádrové a periferní oblasti, a na tomto území zkoumat regionální identitu a nacionalistické prvky. Region Chodsko byl zvolen jako jeden z etnografických regionů České republiky, který ale na rozdíl od českého území, není vymezen jasnými hranicemi, nemá homogenní obyvatelstvo, ale naopak velmi složitou minulost.

V úvodu této práce jsem stanovila tři hypotézy:

A. V oblasti regionu Chodsko je národní identita a nacionalismus v mnohem menší míře, než je míra regionální identity a regionalismu.

Tato hypotéza se nepotvrdila. U jádrové oblasti je sice vyšší míra regionální identity a regionalismu, ale tento rozdíl je nízký. Naopak jak jsem již zmínila u periferní oblasti je národní identita vyšší, než regionální identita a převažuje zde nacionalismus nad regionalismem.

B. Starší část obyvatel cítí sounáležitost s regionem ve větší míře než generace mladší.

Výsledky dotazníkového šetření tuto hypotézu vyvrátily, a naopak potvrdily slova jednoho z respondentů, který využil otevřené otázky a poznamenal, že se u mladé generace zlepšuje vztah k regionu Chodsko. Dle výsledků z šetření je míra sounáležitosti s regionem silnější u mladé generace, a u starší generace je naopak silnější míra sounáležitosti s národem.

C. Regionální identita je vyšší u obyvatel z jádrové oblasti než u obyvatel oblasti periferní.

Tato hypotéza se výsledky z dotazníkového šetření potvrdila. Periferní oblast tvoří prostor ve kterém se začíná směrem od jádra vytrácet chodská kultura a regionální sounáležitost se snižuje, a tvoří tak jakousi hraniční oblast. U jádrové oblasti dle šetření převažuje regionální identita, regionální nacionalismus je ale velmi nízký. S národní identitou spíše regionální identita bezkonfliktně koexistuje.

Sociální konstrukci regionu Chodska jsem sledovala dle Passiho (Passi, 1986) na principech území, symbolů a institucionálním principu:

Regionální identitu na územním principu sleduji v kapitole 3. Vymezení Chodska. Jsou to hranice jádrového regionu (historické obce a město Domažlice), a hranice periferního regionu.

Institucionální princip je součástí identity regionu, kterou jsem sledovala v kapitole 4. Chodsko. Domažlice tvoří nejen kulturní jádro, ale také místo odkud je organizována většina kulturních akcí většího rozměru, a akcí mezinárodního významu. Také je centrem SO ORP, tedy je zde většina institucí. Většina historických vsí je však součástí své vlastní obce, většina z nich je malá do 500 obyvatel. Důležitou funkci by zde měli tvořit především vzdělávací a informační instituce, jako jsou školy nebo regionální muzea, v tomto případě jsou to také národopisné spolky a soubory. Významnou organizací je také Chodsko žije, která pořádá mnoho akcí regionálního významu.

Symbolický princip odkazuje na tradiční lokální řemesla, která jsou v současnosti stále aktivní, symboly regionu zůstávají stejné. Symbolický princip regionu jsem v dotazníku zjišťovala otázkou *Co si představíte pod pojmem „Chodsko“?*. Z odpovědí jsem pak mohla vyhodnotit, zda jsou pro region významnější přírodní, historické nebo kulturní symboly. Důležité byly především kulturní symboly, jako kroj, koláče nebo nářečí. A poté regionální osobnosti – Kozina, J.Š. Baar, a další. Silný symbolický princip může doplňovat slabší institucionální princip nebo vědomí prostorového tvaru regionu.

Chodsko si do dnes zachovalo svůj typický ráz, neboť i dnes můžeme být svědky představení tanečních národopisných souborů s dlouholetou tradicí, v krojích, s lidovou hudbou a tancem, které jsou součástí mnoha kulturních akcí regionu. Právě národopisné soubory a Chodské slavnosti se zasadili o uchování lidové kultury (tance, písní, krojů, hudebních nástrojů,...) do dnes. Některé symboly jako je například malovaný nábytek, dnes najdeme pouze v muzeu, v soukromých sbírkách nebo předávaných z generace na generaci. Vliv moderní doby je cítit všude, není tedy náhodou, že i regionální rozvoj se přizpůsobuje současné generaci obyvatel. Pochybuji však, že bude někdy v tomto regionu zapomenuto na tvrdohlavost Chodů při bojích o svoji svobodu.

Některé výsledky výzkumu potvrdily má očekávání, ale také přinesly nové a překvapivé poznatky. Práce přinesla především zhodnocení identity regionu a vědomí jeho obyvatel a analyzovala míru sounáležitosti obyvatel s regionem. Také jsem vymezila hranice

chodského regionu v teoretické části práce a porovnávala jsem tyto hranice se společenským vědomím obyvatel regionu. Pro další navazující výzkumy týkající se regionální identity v této oblasti by bylo vhodné podrobit zvláště jižní části periferie (včetně okolních ORP) výzkumu týkající se specifické regionální identity zaměřené na přírodní celky jako je Český les nebo Šumava. A bylo by vhodné zkoumat prvky transnacionální identity u jižní periferie Chodska.

I přesto, že je regionální identita častěji kompatibilní s nadnárodní identitou, respondenti se identifikovali s regionální i národní identitou, v periferní i jádrové oblasti. Chodsko i Česko, nazývali respondenti v dotazníku domovem, rodinou, a místem na které můžou být hrdí. Jádrová oblast vykazuje stabilnější regionální strukturu, silnější regionální identitu, a v malé míře regionální nacionalismus. Směrem od jádra se snižuje míra a význam regionální identity, a naopak se zvyšuje česká národní identita a nacionalismus. Většina respondentů pociťuje obě identity jako svojí přirozenou součást.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Seznam literatury

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2908-4.

CHROMÝ, Pavel. *Regiony v proměnách času a prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008. *Miscellanea Geographica* 14, katedra geografie. s. 57-64.

DUFFEK, Max. *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Praha: Klub českých turistů, 1897. Dostupné ve státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, nebo dostupné z: http://kramerius4.mlp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:3a6d8840-c9fa-11e2-b953-0030487be43a&q=&fq=keywords:%22Chodsko%22#monograph-page_uuid:c29ac690-cdee-11e2-b5b9-0030487be43a

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. [2. vydání]. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

GELLNER, Ernest. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury – SDK. 1997. ISBN 80-7325-023-3.

GELLNER, Ernest. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1

HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. ISBN 80-86429-20-2.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Československá akademie věd, 1956. Dostupné ve státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, nebo dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:b81c1ed0-ef7c-11e2-9923-005056827e52>

KURCOVÁ, Jitka. *Neobyčejné obyčeje Chodska: zvyky a obřady na Chodsku v průběhu kalendářního roku zahrnující období od 40. let 19. století do současnosti*. Kolinec: AgAkcent, 2014. ISBN 978-80-87018-30-9.

PROCHÁZKA, Zdeněk, NEJDL Josef ml. *Chodsko historické a současné*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2013. ISBN 978-80-87316-39-9

SEMIAN, Michal. *Regionální identita Českého ráje*. Praha: Univerzita Karlova, 2010. Diplomová práce, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. Přírodovědecká fakulta.

SIWEK, Tadeusz. *Percepce geografického prostoru*. Praha: Česká geografická společnost, 2011. ISBN 978-80-904521-7-6.

ŠEBKOVÁ, Vlasta. *Domažlice a Chodsko: nejnovější průvodce 1936*. Domažlice: V.P Šebková, 1936. Dostupné ve státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, nebo dostupné z: http://kramerius4.mlp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:86975410-2167-11e4-89e5-0030487be43a#monograph-page_uuid:73b1c3b0-2169-11e4-908f-0030487be43a

Seznam elektronických zdrojů

BAAR, Jindřich Šimon, TEPLÝ, František a HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka* [online]. Vyškov: F. Obzina, 1927. Moravská zemská knihovna [cit. 14.3.2020]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:2b6155e0-4086-11e1-ac09-0050569d679d?page=uuid:2b61f221-4086-11e1-ac09-0050569d679d>

CHROMÝ Pavel. *Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů*. Praha: Univerzita Karlova, PřF, KSGRR, 2003. Dostupné z: https://www.academia.edu/692410/Formov%C3%A1n%C3%AD_region%C3%A1ln%C3%AD_identity_nezbytn%C3%A1_sou%C4%8D%C3%A1st_geografick%C3%BDch_v%C3%BDzkum%C5%AF

Chodsko žije [online]. Chodsko žije [cit. 3.4.2020]. Dostupné z: <http://www.chodskozije.cz/>

ČÚZK. *Archivní mapy* [online]. Český úřad zeměměřický a katastrální ©2020 [cit. 18.3.2020]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>

ČSÚ. *Veřejná databáze* [online]. Český statistický úřad ©2020 [cit. 15.4.2020]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=VOLDZO201801-OB-OR&z=T&f=TABULKA&skupId=2382&katalog=32551&pvo=VOLDZO201801-OB-OR&pvokc=65&pvoch=3202>

ČSÚ. *Veřejná databáze* [online]. Český statistický úřad ©2020 [cit. 15.4.2020]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=VOLDPS201701-OB-OR&z=T&f=TABULKA&skupId=2098&katalog=32187&pvo=VOLDPS201701-OB-OR&pvokc=65&pvoch=3202>

ČSÚ. *Statistiky* [online]. Český statistický úřad ©2020 [cit. 2.4.2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xp/obyvatelstvo-xp-obce>

Kdyňsko DSO [online]. Kdyňsko DSO ©2020 [cit. 3.4.2020]. Dostupné z: <http://www.kdynsko.cz/>

MAUR, Eduard. *Historie a Historické tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:d01b21f0-08ec-11e3-9584-001018b5eb5c>

MULÍČEK, Ondřej. *Regionální identita* [online]. Informační systém Masarykovy univerzity [cit. 1.4.2020]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/sci/jaro2005/Z0147/um/>

MAS Zlatá cesta. *Historie zlaté cesty* [online]. MAS Zlatá cesta o.p.s. ©2020 [cit. 9.3.2020]. Dostupné z: <https://www.zlatacesta.cz/o-nas/historie-zlate-cesty/historicka-trasa-zlata-cesta/>

Městské muzeum ve Stříbře. *Hanika Josef* [online]. Stříbro: ©2020 [cit. 26.3.2020]. Dostupné z: <http://www.muzeum-strebro.cz/stare-strebro/rodaci-a-obcane-/hanika-josef-113cs.html>

Město Přimda. *Historie do roku 1945* [online]. Oficiální stránky města Přimda: ©2020 [cit. 26.3.2020]. Dostupné z: <https://www.mestoprimda.cz/mestsky-urad/informace-o-obci/historie/historie-do-r-1945/>

Mikroregion Chodská liga [online]. Oficiální stránky mikroregionu Chodská liga ©2016 [cit. 3.4.2020]. Dostupné z: <https://www.klenci.cz/old/www.chodskaliga.cz/titulni-strana/onas/default.htm>

Město Poběžovice. *Historie* [online]. Oficiální stránka města Poběžovice: ©2020 [cit. 27.3.2020]. Dostupné z: <https://www.pobezovice.cz/mesto/informace-o-meste/historie/>

NEPIL, František. O Peci pod Čerchovem [online]. In. *Dobré Jitro* [rozhlasový pořad]. Čro 3 – Vltava, 24. 11. 1991. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BNIVia4buwA>

NS MAS ČR [online]. Národní síť místních akčních skupin České republiky, z.s. ©2020 [cit. 3.4.2020]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/>

NÁRODOPISNÁ REVUE. [online]. Ústav lidové kultury 2015, volume 25, str. 123 [cit. 12.4.2020]. ISSN 0862-8351. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:57bf15b0-274b-11e6-a344-5ef3fc9ae867>

Obec Draženov. *Informace o obci* [online]. Oficiální stránky obce Draženov: ©2020 [cit. 12.3.2020]. Dostupné z: <https://www.drazenov.cz/informace-o-obci/historie/>

Obec Tlumačov. *Spolky v obci* [online]. Oficiální stránky obce Tlumačov: ©2020 [cit. 12.3.2020]. Dostupné z: <http://www.obectlumacov.cz/index.php?zob=spolky>

Obec Trhanov. *Historie* [online]. Oficiální stránky obce Trhanov: ©2020 [cit. 12.3.2020]. Dostupné z: <http://www.trhanov.cz/obec-1/historie/>

Obec Díly. *Historie obce* [online]. Obecní úřad Díly: ©2011 [cit. 21.3.2020]. Dostupné z: http://www.obec-dily.cz/?page_id=141

Obec Luženičky. *Setkání rodáků Luženic a Luženiček* [online]. Obecní úřad Luženičky: ©2008 [cit. 12.4.2020]. Dostupné z: http://www.luzenicky.cz/?module=fotogalerie&action=display_web_photo_list&id=51

Obec Újezd. *O obci* [online]. Oficiální stránka obce Újezd: ©2020 [cit. 14.4.2020]. Dostupné z: <https://www.obecujezd.cz/obec/o-obci/>

Obec Otov. *Historie obce Otov* [online]. Oficiální stránky obce Otov: ©2020 [cit. 27.3.2020]. Dostupné z: <http://www.otov.cz/informace-o-obci/historie/>

Obec Vlkanov. *Historie obce Vlkanov* [online]. Obec Vlkanov: ©2020 [cit. 27.3.2020].
Dostupné z: <http://www.vlkanov.com/view.php?cisloclanku=2008090001>

Obec Nový Kramolín. *Informace o obci* [online]. Oficiální stránky obce Nový Kramolín:
©2020 [cit. 26.3.2020]. Dostupné z: <https://www.novykramolin.cz/obec-1/informace-o-obci/historie/>

Obec Chodská Lhota. *Historie* [online]. Chodská Lhota: ©2020 [cit. 25.3.2020]. Dostupné z:
<https://www.chodskalhota.cz/historie>

Obec Milavče. *O obci Milavče* [online]. Oficiální stránky obce: ©2014 [cit. 25.3.2020].
Dostupné z: <https://www.milavce.cz/2014/10/03/o-obci-milavce/>

PAASI, Anssi. *The Institutionalization of Regions: A Theoretical Framework for Understanding the Emergence of Regions and the Constitution of Regional Identity*. [online].
Research Gate, January 1986. [cit. 2.4.2020]. Dostupné z:
https://www.researchgate.net/publication/273577457_The_Institutionalization_of_Regions_A_Theoretical_Framework_for_Understanding_the_Emergence_of_Regions_and_the_Constitution_of_Regional_Identity

Portafontium. *Kronika obecné školy Otov* [online]. Státní oblastní archiv v Plzni ©2020 [cit. 24.3.2020]. Dostupné z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30160308/soap-do_00762_skola-otov-1927-1938_0020

Portafontium. *Kroniky obce Česká Kubice* [online]. Státní oblastní archiv v Plzni ©2020 [cit. 12.3.2020]. Dostupné z:
http://www.portafontium.cz/searching/chronicle?field_archives=All&search_api_views_fulltext=&search_api_views_fulltext_1=%C4%8Desk%C3%A1+kubice&search_api_views_fulltext_2=&search_api_aggregation_3=&field_doc_dates_field_doc_dates_from=

Portafontium. *Kroniky obce Babylon* [online]. Státní oblastní archiv v Plzni ©2020 [cit. 29.3.2020]. Dostupné z:
http://www.portafontium.eu/searching/chronicle?field_archives=223101010&search_api_views_fulltext=&search_api_views_fulltext_1=babylon&search_api_views_fulltext_2=&search_api_aggregation_3=&field_doc_dates_field_doc_dates_from=

Svazek Domažlicko [online]. Svazek českých měst a obcí v česko-bavorském pohraničním prostoru Domažlicko ©2020 [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.svazekdomazlicko.cz/>

SEMIAN Michal. *Name as a symbol of region*. [online]. Research gate, September 2012 [cit. 1. 4. 2020]. Dostupné z:
https://www.researchgate.net/publication/266910284_Name_as_a_Symbol_of_Region

ROUBÍK, František a VÁCHAL Karel. *Boj Chodského lidu*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:ba25c9b0-1beb-11e3-b79f-5ef3fc9bb22f>

ROUBÍK, František. *Zápas Chodů za svobodu*. Praha: Společnost přátel starožitností, 1939. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:07bcd400-7edb-11e3-b2bb-005056825209>

Základní socio-demografický popis řešeného území SO ORP Domažlice [online]. Centrum pro komunitní práci západní Čechy [cit. 7. 5. 2020]. Dostupné z: https://www.domazlice.eu/e_download.php?file=data/editor/630cs_13.pdf&original=Z%C3%A1kladn%C3%AD%20socio-demografick%C3%BD%20popis%20%C3%BAzem%C3%AD_KPSS_Doma%C5%BElicko_2018.pdf

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 – návratnost v prvním termínu dotazování.....	12
Tabulka 2 – návratnost v druhém termínu dotazování.....	12
Tabulka 3 – Počet respondentů v online dotazníku.....	13
Tabulka 4 – Počet vyplněných a nevyplněných odpovědí v dotazníku.....	13
Tabulka 5 – Podíl rodáků z celkového počtu respondentů.....	14
Tabulka 6 – Počet obyvatel a obcí ve zkoumané oblasti.....	28
Tabulka 7 – Počet obyvatel a obcí v jádrové oblasti.....	31
Tabulka 8 – Počet obyvatel a obcí v periferní oblasti.....	35
Tabulka 9 – Regionální osobnosti, symboly, přírodní a krajinné prvky.....	64
Tabulka 10 – České osobnosti, symboly, přírodní a krajinná místa, památky a historická místa.....	66
Tabulka 11 – Podíl rodáků z celkového počtu respondentů.....	66
Tabulka 12 – Kolik respondentů z Domažlic neodpovědělo, že pochází z Chodska?.....	69
Tabulka 13 – Míra hrdosti vs chodská a česká identita.....	70
Tabulka 14 – Míra hrdosti s regionem a státem mezi vybranými obcemi.....	70
Tabulka 15 – Vztah mezi rodáky a chodskou identitou.....	71
Tabulka 16 – Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi věkovými kategoriemi u jádrové oblasti.....	71
Tabulka 17 - Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi věkovými kategoriemi v periferní oblasti.....	72
Tabulka 18 - Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi kategoriemi vzdělání v jádrové oblasti.....	74
Tabulka 19 - Míra hrdosti Česko vs Chodsko mezi kategoriemi vzdělání v periferní oblasti.....	74

Graf 1 – Porovnání volební účasti mezi jádrem a periferií.....	55
Graf 2 – Povědomí obyvatel o mikroregionech na zkoumaném území 1. Anketa.....	56
Graf 3 – Povědomí obyvatel o mikroregionech na zkoumaném území 2. Anketa.....	56
Graf 4 – Jak se jmenuje region z něhož pocházíte – Jádro vs periferie.....	59
Graf 5 – Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska/Česka? – Jádro vs periferie.....	60
Graf 6 – Se kterou z následujících identit se ztotožňujete? – Jádro vs periferie.....	61
Graf 7 – Je pro Vás důležitější region ve kterém žijete, nebo stát? – Jádro vs periferie.....	61
Graf 8 – Měli by se obyvatelé Chodska o historii tohoto regionu učit ve škole? – Jádro vs periferie.....	62
Graf 9 – Co si představíte pod pojmem „Chodsko“?.....	63
Graf 10 – Co si představíte pod pojmem „Česko“?.....	65
Graf 11 – Věkové kategorie.....	67
Graf 12 – Vzdělání.....	67
Graf 13 – Respondenti mimo zkoumané území.....	68
Graf 14 – Se kterou z identit se ztotožňují obyvatelé Domažlic?.....	69
Graf 15 – Se kterou z následujících identit se ztotožňujete? – Věkové kategorie jádrové oblasti.....	72
Graf 16 – Se kterou z následujících identit se ztotožňujete? – Věkové kategorie periferní oblasti.....	73

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Regionální identita dle Paasiho 1986.....	23
Obrázek 2 – Dělení obcí modelového území dle jednotlivých POU.....	29
Obrázek 3 – Jádrová a periferní oblast modelového území.....	32
Obrázek 4 – Území Chodska v rámci okresu Domažlice.....	41

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
DSO	Dobrovolný spolek obcí
EU	Evropská unie
MAS	Místní akční skupina
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
OÚ	Obecní úřad
POU	Obec s pověřeným obecním úřadem
ZŠ	Základní škola

Seznam příloh

Příloha A – Fotografie chodské insignie – pečeť.

Příloha B – Fotografie mapy Chodska a Lamingenovských statků k roku 1697.

Příloha C – Fotografie setkání rodáků z Luženic a Luženiček.

Příloha D – Dotazník

Příloha E – Píseň Milavče

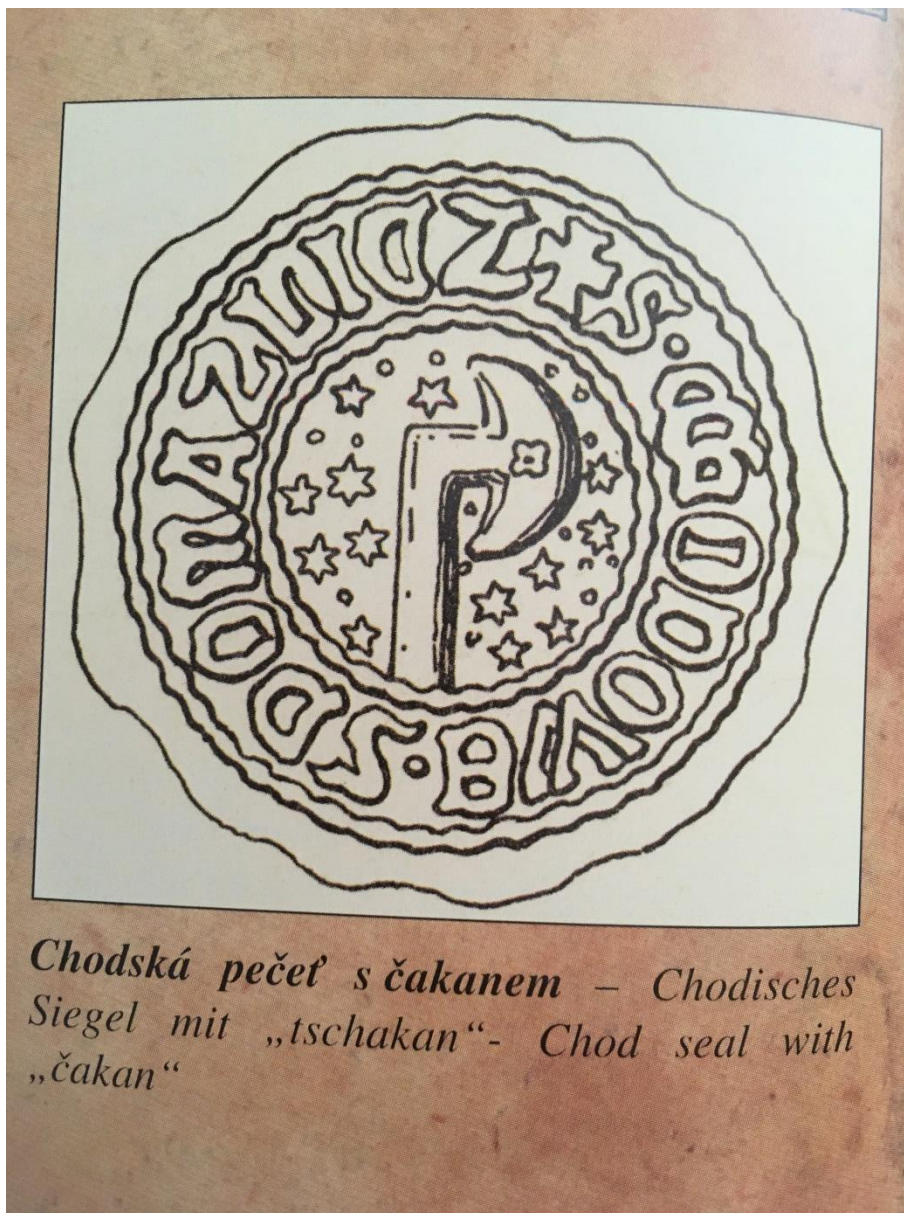
Příloha F – Tabulka k otázce 7 a 8

Přílohy

Příloha A

Chodská insignie – pečeť.

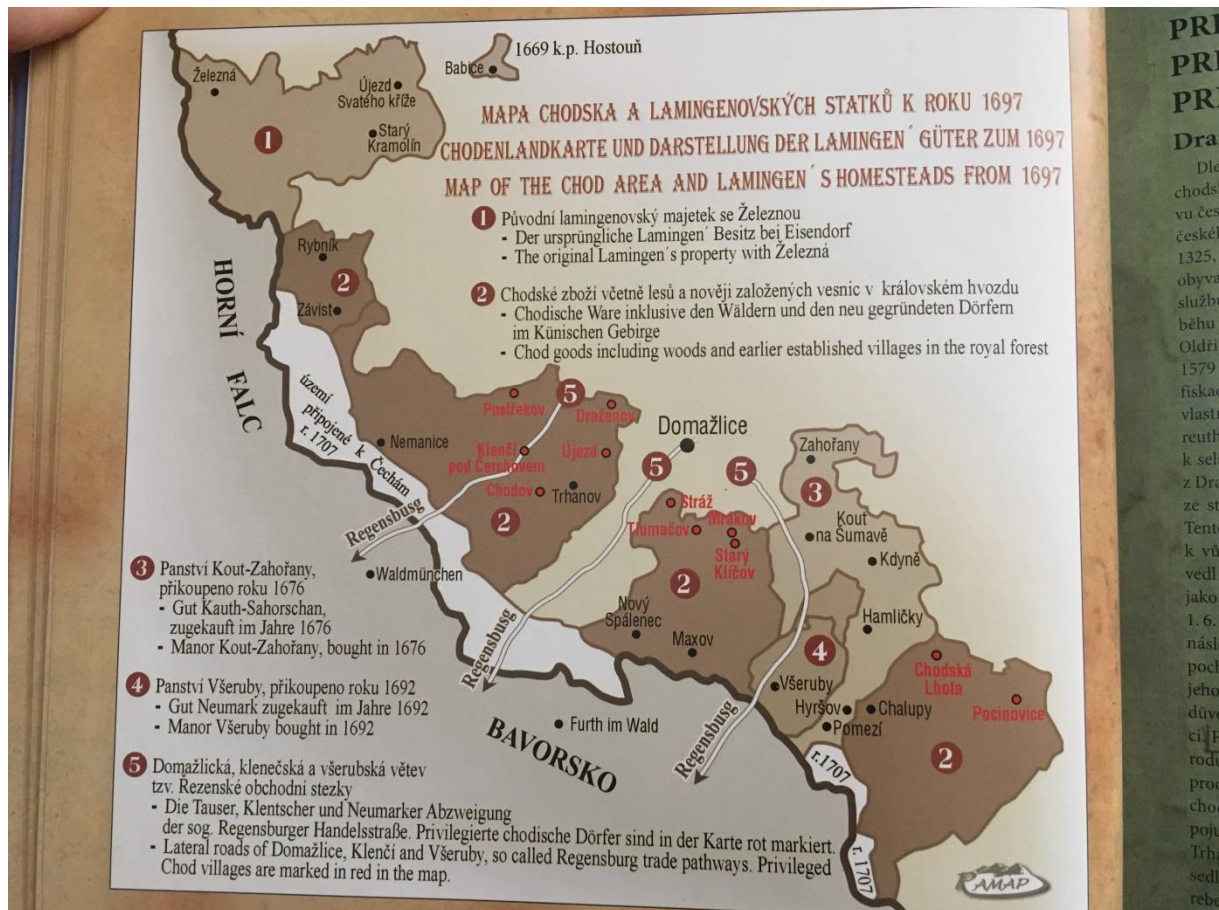
Zdroj: PROCHÁZKA Zdeněk, NEJDL Josef ml. *Chodsko historické a současné*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2013. s. 12. ISBN 978-80-87316-39-9

Příloha B

Mapa Chodska a Lamingenovských statků k roku 1697.

Zdroj: PROCHÁZKA Zdeněk, NEJDL Josef ml. *Chodsko historické a současné*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2013. s. 36. ISBN 978-80-87316-39-9

Příloha C

Setkání rodáků z Luženic a Luženiček 4. 9. 2010.

Zdroj: Obec Luženičky. *Setkání rodáků Luženic a Luženiček* [online]. Obecní úřad Luženičky: ©2008 [cit. 7.4.2020]. Dostupné z:

http://www.luzenicky.cz/?module=fotogalerie&action=display_web_photo_list&id=51

Příloha D

Dotazník

ANONYMNÍ DOTAZNÍK O SÍLE REGIONÁLNÍ A NÁRODNÍ IDENTITY NA CHODSKU

1) Jak odpovíte, zeptá-li se Vás někdo (z České republiky), jak se jmenuje region z něhož pocházíte?

2) Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Chodska?

Vůbec 1 2 3 4 5 Velmi

3) Jste hrdý/á na to, že pocházíte z Česka?

Vůbec 1 2 3 4 5 Velmi

4) Se kterou z následující identit se ztotožňujete?

Cítím se být: a)pouze Chodem b)spíše Chodem, než Čechem c)stejně Chodem jako Čechem
d)spíše Čechem, než Chodem e)pouze Čechem f)ani s jednou se neidentifikuji

5) Je pro Vás důležitější region ve kterém žijete, nebo stát?

a)pouze region b)spíše region c)oboje je stejně důležité d)spíše stát e)pouze stát

6) Měli by se obyvatelé Chodska o historii tohoto regionu učit ve škole?

a)ano b)spíše ano c)spíše ne d)ne

7) Co si představíte pod pojmem „Chodsko“? (symboly, osobnosti, přírodní, kulturní či historická místa,...)

8) Co si představíte pod pojmem „Česko“? (symboly, osobnosti, přírodní, kulturní či historická místa,...)

Místo bydliště (město/obec):

Jak dlouho na tomto místě žijete? (kde jste žili dříve, pokud zde nežijete celý život?):

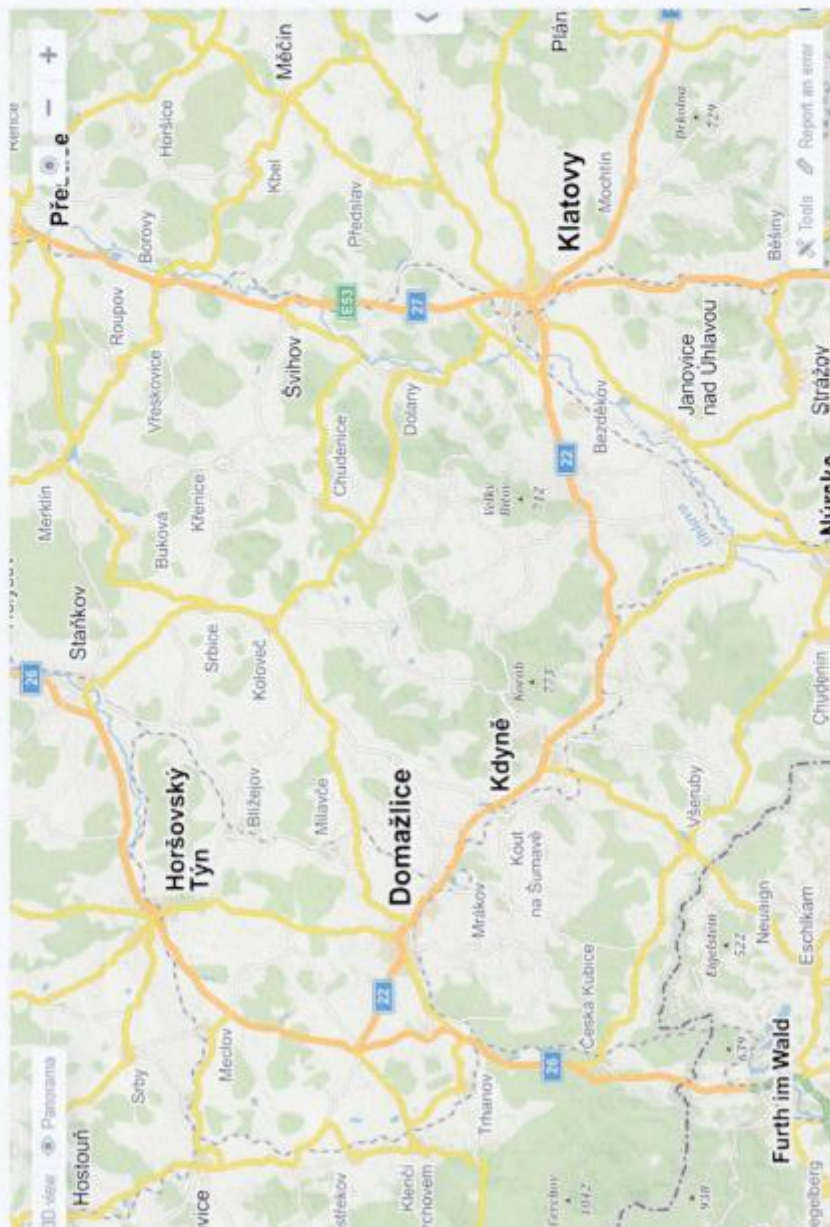
Věk:

a)15-20 let b)21-35 let c)36-50 let d)51-65 let e)66 a více let

Dosažená úroveň vzdělání:

- a) bez dokončeného vzdělání b) základní c) střední bez maturity d) střední s maturitou
e) vyšší odborné f) vysoká škola

Na přiložené mapě níže, prosím vyznačte dle Vašeho názoru, hranice Chodského regionu.

Příloha E

Píseň Milavče – autor PhDr. Mgr. Vlastimil Weiner

autor: Vlastimil Weiner

Milavče – píseň

1) Ó Milavče – tot' chloubu má,
kdo, rcete, otčinu mou zná ?
Kdo zná ten krásný chodský kraj,
ten utěšený zemský ráj ?
/: Ó Milavče – vesničko má,
tys víska moje přemilá. :/

2) Zde ve škole, když jsem byl kluk,
mé drahé řeči střehli zvuk.
Zde svatý Vojtěch spočinul,
aby si tu odpočinul.
Ó Milavče – ty vísko má,
tys slávou bronzu věnčená.
Ó Milavče – ty vísko má,
tys slávou bronzu ověnčená.

3) Zde každý kout má nový div,
zde onen dobrý lid je živ.
Ten miluje svou rodnou zem,
která je jeho domovem.
/: Jsem hrdý Chod, k tomu se znám
a za vlast statek, život dám. :/

Příloha F

Tabulka k otázce 7 a 8

Co si představíte pod pojmem „Chodsko“?		
	Jádrová oblast	Periferní oblast
Kroj	151x	44x
Jan Sladký Kozina	104x	46x
Koláče/Kuláče	77x	28x
Jindřich Šimon Baar	67x	18x
Chodské slavnosti	67x	19x
Bulačina/dialekt/nářečí/mluva	58x	21x
Dudáci/dudácka muzika/muzika	52x	11x
Domažlice	47x	18x
Keramika	35x	12x
Zvyky/Tradice	34x	13x
Chodské soubory/taneční soubory/národopisné soubory	28x	0x
Čerchov	26x	6x
Historie	26x	13x
Postřekov	25x	4x
Lidové písničky/chodské písně	24x	3x
Veselá Hora/Vavřinec	23x	3x
Čakan	23x	4x
Folklór	22x	5x
Lomikar	21x	6x
Ochránic hranic/strážci hranic	21x	6x
Božena Němcová	19x	6x
Masopust/Postřekovský masopust	19x	6x
Chodský hrad	19x	9x
Chodský pes/pes	19x	13x
Psohlavci	18x	8x
Výhledy	17x	3x
Kultura	17x	4x
Jindřich Jindřich	17x	2x
Vesnice/historické vsi	16x	4x
Hrádek/Hrádek u Oujezda	16x	6x
Mrákov	14x	2x
Tvrdohlavost/Paličaté hlavy	13x	2x
Újezd	12x	4x
Příroda/krajina	12x	6x
Věž v Domažlicích	11x	5x
Klenčí	11x	3x
Český Les	10x	3x

Co si představíte pod pojmem „Chodsko“?		
	Jádrová oblast	Periferní oblast
Domažlické náměstí	10x	3x
Osobnosti	9x	6x
Domov/rodina	9x	2x
Dolní Chodsko	8x	1x
Horní Chodsko	8x	1x
Trhanov/Trhanovský zámek	7x	2x
muzeum v Domažlicích	7x	1x
Kuchyně/gastronomie/jídlo	7x	1x
Hranice	6x	2x
Hrdost	6x	3x
Jan Vrba	5x	0x
bitva u Domažlic	5x	0x
bratři Špillarové	5x	0x
Symboly	5x	6x
Bály	5x	2x
Chodské bouře/povstání	4x	0x
Jirásek	4x	2x
Poutě	4x	0x
Díly	4x	0x
Baldov	4x	0x
Haltrava	4x	0x
Kondrády	4x	0x
Povaha	4x	6x
Pamětihodnosti	4x	0x

„Co si představíte pod pojmem „Česko“?“		
	Jádrová oblast	Periferní oblast
Praha	117x	29x
Vlajka	61x	18x
Příroda	41x	20x
Václav Havel	37x	11x
Hymna	35x	7x
Karel IV	35x	10x
Pivo	32x	9x
Masaryk	30x	9x
Šumava	25x	8x
Pražský hrad	24x	13x
Historie	24x	9x
Památky	22x	4x
Hrady/zámky	20x	9x
Karlův most	19x	3x
Karlštejn	18x	7x

„Co si představíte pod pojmem „Česko“?		
	Jádrová oblast	Periferní oblast
Říp	16x	4x
Domov	15x	13x
Jazyk	15x	5x
Srdce/Střed Evropy	15x	5x
Státní znak	14x	5x
Kultura	13x	6x
Stát	12x	2x
Pracovití/šikovní lidé	11x	2x
Prezident	11x	2x
Karel Gott	11x	2x
Lípa	11x	1x
Lev	11x	8x
Osobnosti	10x	7x

V tabulkách je uváděná absolutní četnost.

Abstrakt

HELGETOVÁ Kristýna. *Zkoumání nacionalistických prvků v regionální identitě Chodska*. Plzeň, 2020. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: Chodsko, nacionalismus, národní identita, regionalismus, regionální identita

Hlavním cílem této bakalářské práce je vymezení kulturně historického regionu Chodska, vymezení jádrové a periferní oblasti regionu, a na tomto modelovém území se zaměřit na zkoumání regionální a národní identity jeho obyvatel. Předpoklady této práce vychází z pohledu na Českou republiku jako na národní stát, ke kterému se obyvatelé země identifikují od narození, tedy se nejen identifikují s národní identitou, ale chápou se i jako součást národního státu. Oproti státnímu celku však stojí silný národopisný region se silnou identitou, jež dává základ chodskému regionalismu, ale může dát základ i pro regionální nacionalismus. Klíčové je pro tuto práci dotazníkové šetření, na jehož výsledcích pozorujeme rozdíly mezi jádrovou a periferní oblastí, která přesahuje samotný historický region. Dále pozorujeme rozdíly mezi věkovými kategoriemi, a zkoumáme zda je regionální identita Chodska slučitelná s českou národní identitou, nebo naopak dochází ke konfliktu těchto identit. Práce dospívá k závěru, že i přes silnou regionální identitu v jádru modelového území, je česká národní identita stejně významnou součástí obyvatelstva tohoto regionu. U části obyvatel původních historických vsí se nachází slabé základy pro regionální nacionalismus. Významným zjištěním je také vysoká míra sounáležitosti s regionem u mladé generace Chodů.

Abstract

HELGETOVÁ Kristýna. *Exploring nationalistic elements in the regional identity of Chodsko*. Plzeň, 2020. Bachelor thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics

Klíčová slova: Chodsko, nationalism, national identity, regionalism, regional identity

The main objective of this bachelor thesis is to delimit the cultural and historical region of Chodsko, to delimit the central and peripheral areas within the region, and to focus on the examination of regional and national identity of its inhabitants in this proposed area. The premise of this work is based on the view of the Czech Republic as a nation-state which the inhabitants of the country identify themselves. That is, not only they identify themselves with the national identity but also consider themselves as a part of the nation-state. However, in contrast to the state, there is a strong ethnographic region with a strong identity, which provides the basis for Chod regionalism, but it can provide a foundation for regional nationalism as well. The key part of this work is a questionnaire survey, on the results of which we can observe the differences between the central and peripheral areas, which extends beyond the historical region itself. The thesis also examines the differences between age cohorts, and examines whether the regional identity of Chodsko is compatible with the Czech national identity, or whether there is a conflict between these identities. The thesis concludes that despite the strong regional identity in the central area of Chodsko, Czech national identity is an equally important part of the population of this region. A small minority of inhabitants of the original historical villages have demonstrated foundations for regional nationalism. Another important finding is the high extent of regional solidarity among the younger generation of Chods.